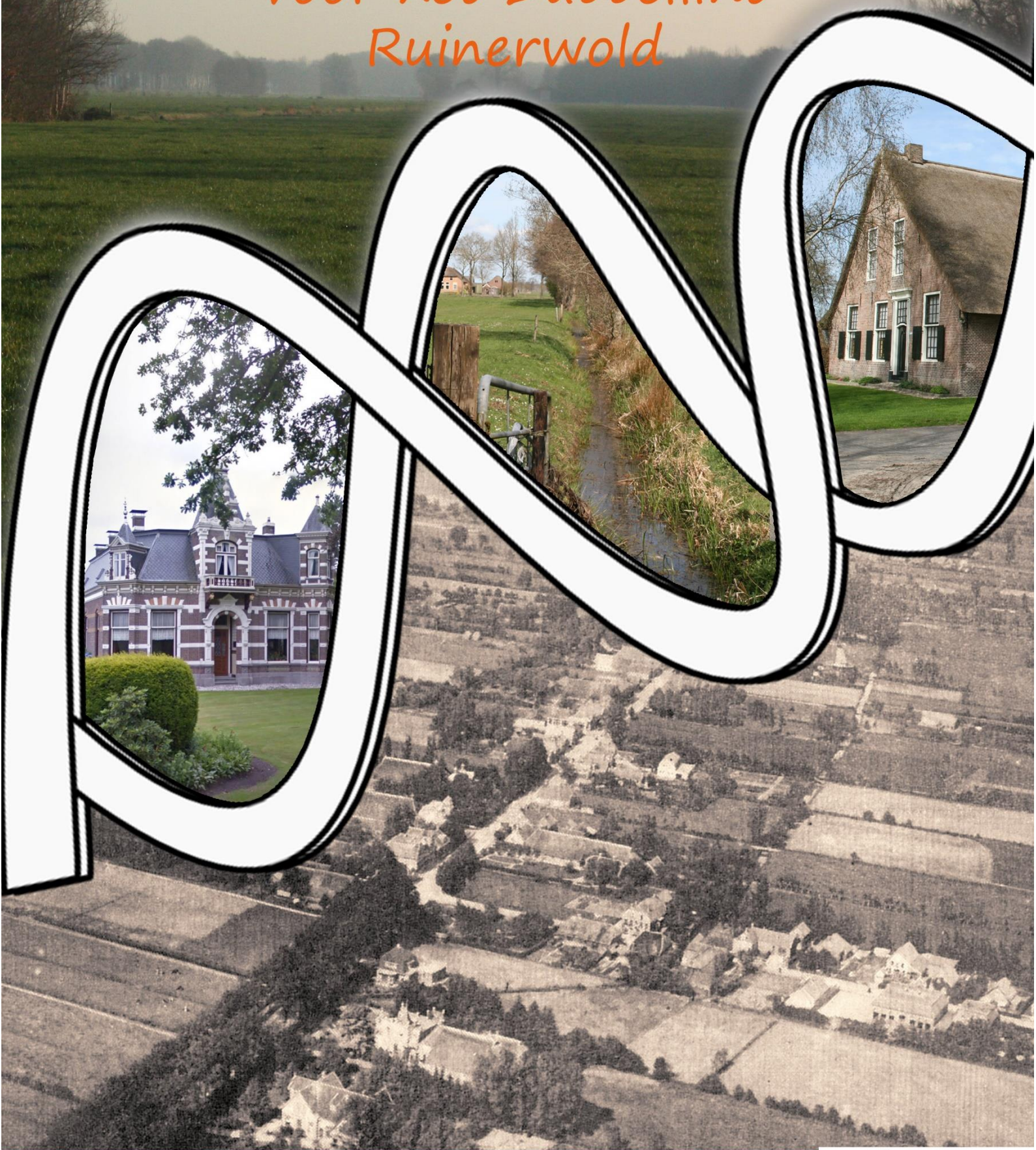

Inspiratiedocument voor het Dubbellint Ruinerwold

Een initiatief van Dorpsbelangen Ruinerwold/Berghuizen

Inspiratiedocument voor het Dubbellint Ruinerwold

Auteurs:	Peter de Boer, Frans Bork, Jouke Schat, Wim Slomp en Frits Timmerman.
Uitgever:	Dorpsbelangen Ruinerwold/Berghuizen.
Drukwerk:	Gemeente De Wolden.
Omslagontwerp:	Peter de Boer.
Vormgeving binnenwerk:	Peter de Boer en Frans Bork.

Versie: 30 maart 2017

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, door middel van druk, fotokopieën, geautomatiseerde gegevensbestanden of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoudsopgave

pagina

Hoofdstuk 1	Inleiding	6
Hoofdstuk 2	Aanleiding	7
	2.1 Initiatieven van de Rijksdienst en de reacties daarop	7
	2.2 Eigen initiatief van Dorpsbelangen Ruinerwold/Berghuizen	7
Hoofdstuk 3	Opzet , doelen, en werkwijze	9
	3.1 Inleiding	9
	3.2 De opzet	9
	3.3 De doelen	9
	3.4 De werkwijze	10
	3.4.1 De werkgroep	10
	3.4.2 De klankbordgroep	10
	3.4.3 Inbreng van deskundigen	11
	3.4.3.1 Deskundigen	11
	3.5 Inbreng van hogescholen	11
	3.5.1 Saxion Hogeschool	11
	3.5.2 Hogeschool Windesheim	11
	3.6 Betrokkenen en invloed	11
Hoofdstuk 4	Beschrijving van het gebied	12
Hoofdstuk 5	Toekomst voor de bebouwing	15
	5.1 Inleiding	15
	5.2 Bestaande bebouwing – karakteristieken dubbellint Ruinerwold	15
	5.2.1 Open en onbebouwd grasland tussen de twee linten	17
	5.2.2 Nok naar de weg gericht (al dan niet haaks op de weg)	17
	5.2.3 Doorzichten naar het achterland	19
	5.2.4 Boerderijen van het hallenhuistype	19
	5.2.5 Aangebouwde ouderenwoningen	22
	5.2.6 Monumentale herenboerderijen	22
	5.3 Wat maakt, volgens de klankbordgroep, de linten bijzonder?	23
	5.4 Ruimtelijke inpassing in het dubbellint Agrarische bedrijfsuitbreiding	23
	5.4.1 Aanbeveling	24
	5.5 Ruimtelijke inpassing in het dubbellint open gevallen locaties en nieuwbouw	24
	5.5.1 Nieuwbouw en bijgebouwen	24
	5.5.1.1 Aanbevelingen	26
	5.6 Ruimtelijke inpassing in het dubbellint niet-agrarische bedrijvigheid	27
	5.7 Ruimtelijke inpassing in het dubbellint –verbouwingen	27

	5.8	Historische interieurelementen	28
	5.9	Samenvatting	29
	5.10	Aanbevelingen vanuit de beleving van de klankbord- groep, tijdens de thema-avonden ingebracht, ten aanzien van de vraag wat er beter niet of beter wel kan in het dubbellint	30
Hoofdstuk 6		Toekomst voor het landschap, de openbare ruimte en de tuinen	31
	6.1	Inleiding	31
	6.2	De natuurlijke gesteldheid	31
	6.2.1	De ruilverkaveling	32
	6.2.2	De kwaliteiten in het landschap	34
	6.3	Openbare ruimte	36
	6.3.1	Kenmerkend voor het dubbellint	37
	6.3.2	Lucht tussen de kavels	37
	6.3.3	Verbondenheid	33
	6.3.4	Duurzaam onderhoud	39
	6.3.5	Binnendijkse gebied	39
	6.4	Tuinen	41
Hoofdstuk 7		Gezamenlijke ambities	45
	7.1	Inleiding	45
	7.2	Recreatie en toerisme	45
	7.3	Perenpluk	46
	7.4	Uitstraling en waarde behoud	46
	7.5	Verkeersveiligheid en parkeren	46
	7.6	Duurzaamheid	47
	7.7	Digitale ontsluiting	47
	7.8	Leefbaarheid	47
Hoofdstuk 8		Betrokken actoren	48
	8.1	Inleiding	48
	8.2	Welstandcommissie	48
	8.3	Overige spelers in het veld	48
Hoofdstuk 9		Belangrijke wet- en regelgeving	50
	9.1	Inleiding	50
	9.2	Rijksbeleid	50
	9.3	Provinciaal beleid	50
	9.4	Gemeentelijk beleid	50
Hoofdstuk 10		Middelen	53
	10.1	Inleiding	53
	10.2	Subsidieregelingen	53
	10.3	Stimuleringsmiddelen	53
Hoofdstuk 11		Communicatie	54

Bijlage A:	Aanleiding
Bijlage B:	Architectuur
Bijlage C:	Landschap, openbare ruimte en tuinen
Bijlage D:	Duurzame energie toepassingen
Bijlage E:	Belangrijke wet- en regelgeving
Bijlage F:	Middelen
Bijlage G:	Rijks- en provinciale monumenten

Hoofdstuk 1 Inleiding

Toen het Rijk het zogenaamde dubbellint (Dokter Larijweg, Boerpad, Haakswold, Dijkhuizen, Wolddijk en Oosteinde) wilde aanwijzen tot beschermd dorpsgezicht onderkenden alle betrokkenen dat het om een bijzonder gebied gaat, dat zo goed mogelijk in stand gehouden moet worden, maar opgelegde maatregelen ‘van bovenaf’ ging de bewoners en in navolging ook de gemeente en de provincie te ver. Het motto was: “Laat Ruinerwold met rust, we kunnen het zelf wel.” De aanwijzing werd hiermee afgeblazen.

Mede door de schaalvergroting in de veehouderij is de oorspronkelijke functie van veel boerderijen veranderd. Ook hedendaagse tendensen, zoals het duurzaam omgaan met energie, andersoortige bedrijven in voormalige boerderijen, behoefte aan en gebruik van bijgebouwen, hebben consequenties voor het gebied. Die voortdurende veranderingen hoeven echter geen bedreiging te zijn, mits er op een verantwoorde wijze mee wordt omgegaan.

Dorpsbelangen Ruinerwold/Berghuizen heeft daarom het plan opgevat om het voorliggende inspiratiedocument samen te stellen, als handreiking voor alle betrokkenen, zoals de bewoners, de gemeentelijke en provinciale overheid, architecten, makelaars, enzovoort.

Dit document bevat geen strakke regels, maar geeft enerzijds inzicht in al hetgeen het gebied zo bijzonder maakt en anderzijds geeft het handreikingen om wijzigingen op een verantwoorde manier te kunnen laten plaatsvinden, zodat “de ziel” van de bebouwing en het landschap behouden blijft of wordt versterkt.

Dit inspiratiedocument is gebaseerd op een breed lokaal draagvlak. Ten eerste vanwege de totstandkoming. Een breed samengestelde klankbordgroep heeft de bijzondere waarden in het gebied bevestigd en voorts op een intensieve wijze bijgedragen aan het vaststellen van de handreikingen. Ten tweede is er door deskundigen, die goed op de hoogte zijn van de specifieke kwaliteiten van en kansen voor het gebied, een belangrijke bijdrage geleverd.

In hoofdstuk 4 vindt u een beschrijving van het gebied. Hoofdstuk 5 is gericht op de waarden en handreikingen van de bebouwing, terwijl hoofdstuk 6 over het landschap, de tuinen en de openbare ruimte gaat.

Dorpsbelangen Ruinerwold/Berghuizen is er van overtuigd dat dit document voldoende informatie en inspiratie geeft om de waarden van het dubbellint ook voor de toekomst te behouden.

Dorpsbelangen Ruinerwold/Berghuizen

voorjaar 2017

“De ziel”

Tijdens één van de bijeenkomsten van de klankbordgroep werd een voorbeeld getoond van een verbouwde boerderij, die niet meer aan de oorspronkelijke afmetingen en gevelindeling voldeed. Door ingrepen miste de “nieuwbouw” elementaire kenmerken en karakters, die blijkbaar te maken hebben met gezamenlijke verwachting van de kwaliteit en de beleving hiervan. Eén lid van de klankbordgroep zei treffend “Dit gebouw mist nu de ziel”.

Het is belangrijk om de kenmerken in het gebied vast te leggen die door veel bewoners worden gewaardeerd en die ze graag behouden zien. Versturende invloeden moeten derhalve ook worden benoemd om handvatten te krijgen om ongewenste ontwikkelingen te voorkomen.

Hoofdstuk 2 Aanleiding

2.1 Initiatieven van de Rijksdienst en de reacties daarop

In Nederland bevinden zich meer dan vierhonderd door het Rijk aangewezen beschermde stads- en dorpsgezichten met een geschiedenis die teruggaat tot voor het jaar 1850. Begin jaren negentig van de vorige eeuw is in het kader van het Monumenten Inventarisatie Project (MIP) en het Monumenten Selectie Project (MSP) ook de stedenbouw uit de periode 1850 -1940 landelijk geïnventariseerd en vervolgens door het Monumenten Selectie Team van de Provincie Drenthe geselecteerd voor rijksbescherming. Uit deze inventarisatie kwam het voornemen voort om het dubbellint van Ruinerwold aan te wijzen tot beschermd dorpsgezicht op grond van artikel 35, eerste lid van de Monumentenwet 1988.

Op 13 maart 2009 wordt door de RACM (Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten) een aankondigingsbrief van het aanwijzingsvoorstel aan de gemeente De Wolden verzonden. De kwaliteit van het landschap, de bebouwing en de bijzondere ontstaansgeschiedenis van het dubbellint vormen de basis voor de beoogde aanwijzing (zie voor de uitgebreide motivatie de aanwijzingsbrief in bijlage A).

Op 12 januari 2010 vond een informatieavond in Ruinerwold plaats. De avond werd naar schatting door 120 mensen bezocht. De teneur was dat het allemaal niet hoeft. De bewoners zijn er trots op dat Ruinerwold eruit ziet zoals het eruit ziet, maar men vindt dat rijksbescherming niet nodig is. Ruinerwold heeft het altijd zelf gedaan en kan het in de toekomst ook zelf wel.

Op 3 november 2011 heeft de directeur van de Rijksdienst voor het cultureel Erfgoed een brief aan de gemeente verzonden met daarin het voorstel om Ruinerwold aan te wijzen als beschermd dorpsgezicht. Het gaat daarbij om het gebied rond het dubbellint Boerpas – Haakswold en Dokter Larijweg – Dijkhuizen/Wolddijk/Oosteinde.

De gemeenteraad besluit op 26 april 2012 om: “De betrokken instanties van het rijk en de provincie te adviseren om Ruinerwold niet aan te wijzen als beschermd dorpsgezicht.”

Op 25 september 2013 heeft de directeur van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed namens de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de Minister van Infrastructuur en Milieu aan Burgemeester en Wethouders van de gemeente meegedeeld dat Ruinerwold niet wordt aangewezen als beschermd dorpsgezicht. Dit besluit van de Rijksdienst was mede gebaseerd op ingewonnen adviezen van de gemeenteraad van De Wolden, gedeputeerde staten van Drenthe en van de Raad voor Cultuur. De adviezen liepen zover uiteen dat de Rijksdienst heeft geconcludeerd dat er onvoldoende draagvlak is voor aanwijzing als beschermd dorpsgezicht en daarom heeft de Rijksdienst negatief heeft geadviseerd aan de ministers.

2.2 Eigen initiatief van Dorpsbelangen Ruinerwold/Berghuizen

Nadat de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de Minister van Infrastructuur en Milieu hebben besloten om het unieke dubbellint in Ruinerwold niet als een beschermd dorpsgezicht aan te merken heeft Dorpsbelangen Ruinerwold/Berghuizen het initiatief opgepakt om een document op te stellen, waarin de bijzondere kenmerken en kwaliteiten worden verwoord en waarmee op een inspirerende manier handreikingen worden gegeven om het betreffende gebied bewoon- en leefbaar te houden, een en ander met behoud van de specifieke karakters.

Op 5 november 2013 heeft een verkennend gesprek plaatsgevonden tussen wethouder Jan ten Kate en Dorpsbelangen. De wethouder ondersteunde het initiatief van Dorpsbelangen van harte. Vanuit de provincie is ondersteuning verleend door het Steunpunt Cultureel Erfgoed Drenthe.

Voor het opstellen van dit inspiratiedocument hebben zowel de gemeente De Wolden als de provincie Drenthe een financiële bijdrage geleverd.

Dorpsbelangen Ruinerwold/Berghuizen heeft twee hogescholen benaderd voor een eerste opzet van een inspiratiedocument en om te adviseren over de communicatie en de wijze waarop de bevolking bij de totstandkoming van het document kan worden betrokken.

Studenten van de Saxion Hogeschool hebben een eerste aanzet gedaan voor een inspiratiedocument met veel aandacht voor inpasbare duurzaamheidsideeën.

Het aan Windesheim Hogeschool in Zwolle gekoppelde AIDA Communicatie is gevraagd om de werkgroep te helpen bij de communicatie naar de bevolking en overige belanghebbenden.

Afb. Een tegeltableau uit een van de Ruinerwoldse boerderijen, waarmee het agrarische karakter van Ruinerwold tot uitdrukking is gebracht

Hoofdstuk 3 Opzet, doelen en werkwijze

3.1 Inleiding

Dit is een inspiratiedocument en is niet bedoeld als formele regelgeving. Tijdens de procedure van het Rijk met het voornemen om van het betreffende gebied een formeel beschermd dorpsgezicht te maken heeft de bevolking zich daar tegen uitgesproken, later gevolgd door het gemeentebestuur en het provinciaal bestuur. Dorpsbelangen Ruinerwold/Berghuizen heeft daarom het plan opgepakt om samen met de betrokkenen een inspiratiedocument te ontwikkelen, waarin de alom gewaardeerde kenmerken van de bebouwing en het landschap binnen het gebied zijn beschreven en waarin suggesties worden aangereikt, waarmee zonder het gebied geweld aan te doen, toch verantwoorde ontwikkelmogelijkheden ontplooid kunnen worden.

3.2 De Opzet

Om voldoende draagvlak voor de inhoud van het inspiratiedocument te krijgen is gebruik gemaakt van een klankbordgroep bestaande uit 16 mensen uit het gebied, die de diverse onderdelen en suggesties hebben getoetst aan hun eigen en groepsopvattingen. De betreffende suggesties maakten deel uit van themabijeenkomsten die door de projectgroep (5 personen) voor de klankbordgroep zijn georganiseerd en waarbij deskundigen op het gebied van de thema's kennis hebben ingebracht en keuzevraagstukken hebben voorgelegd.

De eerste resultaten van dit document zijn voorgelegd aan het gemeentebestuur van De Wolden en de provincie Drenthe. Enerzijds om inzicht te geven over de wijze waarop Ruinerwold zelf een alternatieve invulling heeft gegeven aan de voorgenomen formele aanwijzing tot beschermd dorpsgezicht. Anderzijds om te stimuleren dat financiële middelen beschikbaar worden verstrekt voor aanpassingen in het gebied, voor het deel dat in redelijkheid niet voor rekening van de bewoners zou moeten komen. Van de gemeente wordt eveneens gevraagd om het openbare gebied op een passende wijze te laten aansluiten bij het karakter van de private terreinen. Tenslotte wordt een oproep gedaan om bestuurlijk op een passende wijze met het gebied om te gaan.

Een ander belang voor het gebied is dat de gemeente bepaalt dat twee burgerleden plaats gaan nemen in de Welstandscommissie, die adviseert over de esthetische kwaliteiten van de bouwplannen, die zullen worden uitgevoerd in het betreffende gebied. Hiermee wordt beoogd dat voorkomen wordt dat bepaalde ontwikkelingen aangaande de bebouwing plaatsvinden, waarmee 'de ziel' verdwijnt en daardoor afbreuk wordt gedaan aan het samenhangende geheel.

Ter wille van het totale overzicht van oorsprong, doelstelling en inspiraties is deze papieren versie de leidraad. Hiervan afgeleid kunnen verschillende digitale of analoge documenten worden ontwikkeld, afhankelijk van het doel en het gebruiksgemak. Hierbij kan worden gedacht aan folders voor verbouwingen of voor het veranderen van de tuin. Verder kan een speciale website worden ontwikkeld, waarop diverse gegevens en suggesties te vinden zijn.

Voor alle documenten geldt dat de inhoud onderhevig is aan nieuwe ontwikkelingen en daarom van tijd tot tijd aangepast moeten worden.

3.3 De doelen:

Dit inspiratiedocument heeft verschillende doelen:

1. Adviezen en handreikingen verstrekken om het dubbellint mooi en karakteristiek te houden, terwijl het er tegelijkertijd goed wonen en werken is.
2. Het voorkomen van formele regelgeving, die een passende ontwikkeling van het gebied in de weg gaat staan. Door de klankbordgroep is gezegd dat het eeuwenlang is gelukt om de

kenmerkend van het gebied te behouden zonder dat daarvoor regels of afspraken bestonden.

3. Door het kennis laten nemen van de oorsprong en de ontwikkeling in het verleden, de mensen inspireren om de belangrijke kenmerkende karakters in het gebied te behouden.
4. Inzicht geven van hetgeen de bewoners van het gebied over het algemeen belangrijke kenmerkende onderdelen van de bebouwing en het landschap vinden.
5. Het geven van een beschrijving van de ontstaansgeschiedenis van het landschap en de bebouwing.
6. Het geven van suggesties om de karakters te behouden of te herstellen, maar ook kaders te geven voor verantwoorde aanpassingen, die het gebruik van de bebouwing, erven en landschap eigentijds mogelijk maken.
7. De bewustwording ten aanzien van de kwaliteiten van het gebied zodanig in beeld te brengen, dat ook andere partijen zoals makelaars, notarissen en architecten, hun invloed aanwenden om de belangen van het dubbellint veilig te stellen.
8. De gemeente te stimuleren om in het betreffende gebied de openbare ruimte zodanig in te richten dat deze bijdraagt aan de gewenste uitstraling.
9. Het informeren van overheidsinstanties over het belang van het behoud van de kenmerkende karakters in het gebied, waarbij hen in overweging wordt gegeven om middelen voor de bewoners/eigenaren beschikbaar te stellen als bijdrage in onevenredige kosten van herstel en behoud van de kenmerkende karakters.
10. Het creëren van een aantrekkelijk totaalbeeld dat een aantrekkingskracht zal uitoefenen op toekomstige bewoners, recreanten en toeristen.

3.4 De werkwijze

3.4.1 De werkgroep

Er is een werkgroep samengesteld door dorpsbelangen. Deze werkgroep bestaat uit 5 personen:

- Frits Timmerman, voorzitter Dorpsbelangen en inwoner van Ruinerwold.
- Frans Bork, eindredacteur en inwoner van Ruinerwold.
- Jouke Schat, beleidsmedewerker Erfgoed van de Samenwerkingsorganisatie De Wolden-Hoogeveen.
- Peter de Boer, Landschapsarchitect.
- Wim Slomp, secretaris Dorpsbelangen en inwoner van Ruinerwold.

3.4.2 De klankbordgroep

De werkgroep achtte het noodzakelijk dat er een klankbordgroep samengesteld moest worden om ideeën en inpasbare ontwikkelingen af te stemmen. De 16 leden van de klankbordgroep zijn allemaal inwoners van Ruinerwold en velen ook van het dubbellint. In de klankbordgroep zitten zowel ondernemers, waaronder ook agrariërs, als burgers.

De klankbord groep bestaat uit:

Bert Bal	Jeene Keizer	Anne Marie Verkade
Guus van de Berg	Marjan Remmelts	Jaap Visser
Harma Bosma	Klaas Roze	Wilja Westerhof
Roelof Dekker	Willem Rumph	Alex Wever
Warner Eemten	Gert Slomp	
Anja Herskamp	Klaas Steenbeek	

3.4.3 Inbreng van deskundigen

Voor het opstellen van dit inspiratiedocument heeft de werkgroep een beroep gedaan op deskundigen. Deze deskundigen hebben geholpen bij het in beeld brengen van de historische kenmerken en karakters van het gebied. Deze deskundigen hebben verder de verschillende thema-avonden voor de klankbordgroep ingeleid. Zij vroegen de klankbordgroep naar hun beleving van het gebied en naar de toekomstverwachting.

3.4.3.1 Deskundigen:

• Marieke van der Heide	Adviseur Cultuurhistorie; Steunpunt Erfgoed Drenthe
• Pieter Brink	Architect; B+O Architectuur en Interieur ; thema bebouwing
• Peter de Boer	Eigenaar GoedGeplant; thema landschap, openbare ruimte en tuinen
• Hilda Mulder	Beleidsadviseur van het Recreatieschap Drenthe; thema recreatie en toerisme
• Dennis Mous	Medewerker Stichting DFB (leefbaarheidsprojecten Noord-Nederland); thema leefbaarheid
• Wilco de Boer	Eigenaar Gekkota-advies; thema duurzaamheid

3.5 Inbreng van hogescholen

Studenten van twee hogescholen hebben voor de werkgroep als stage-opdracht enkele onderzoeken verricht. Twee studenten van de Saxion Hogeschool hebben een eerste onderzoek gedaan naar de ruimtelijke ontwikkeling in het dubbellint en drie groepen studenten van de Hogeschool Windesheim hebben ons geadviseerd op het gebied van communicatie op verschillende aspecten.

3.5.1 Saxion Hogeschool

- Studenten Ruimtelijke ordening en Planologie, in het kader van module 'Actualiteit en Leefomgeving', Hans Kijk in de Vegte en Adel Ismailovic

3.5.2 Hogeschool Windesheim

- Najaar 2015: Manon Bijsterbosch; Mathilde Kortierink; Paula van Lente; Ingrid Lindeboom ; Studenten AIDA Communicatie 'Dubbel en Dwars' Ruinerwold;
- Voorjaar 2016: Stefanie Breden en Kyra Winkeler; Studenten AIDA Communicatie: Opstellen enquête voor inwoners Ruinerwold;.
- Najaar 2016: Anique van Brussel, Mitchell Peels, Kyara Jorritsma, Lotte Bergmans, Melanie Zijlstra; Studenten AIDA Communicatie: Hoe raken de inwoners van Ruinerwold geïnspireerd door dit plan en hoe informeren we de (nieuwe) inwoners?

3.6 Betrokkenen en invloed

De werkgroep heeft in hoofdstuk VIII een opsomming gemaakt van alle betrokkenen die op enigerlei wijze belang hebben bij en invloed hebben op het dubbellint. Om de inspiratie levend te maken en te houden zullen al deze mensen/organisaties in het bezit komen van dit inspiratiedocument.

Hoofdstuk 4 Beschrijving van het gebied

Het ruimtelijke karakter van het ongeveer 7,5 km lange en 1,5 km brede dubbellint van Ruinerwold wordt bepaald door twee parallel aan elkaar lopende bebouwingslinten te midden van een vrijwel open landschap. Het licht slingerende noordelijke bebouwingslint verspringt aan de oostzijde ter hoogte van de voormalige kluften Oosteinde en De Kraak en aan de westzijde ter hoogte van Haakswold. Het meer rechtlijnige, jongere bebouwingslint ten zuiden daarvan ligt langs de dijk tussen Ruinen en Meppel, waar achtereenvolgens de weg Oosteinde, de Wolddijk, Dijkhuizen en Haakswold deel van uitmaken. Het gebied is landschappelijk in te delen in een bovendijks (ten noorden van de linten), binnendijks (tussen de linten) en buitendijks gebied (ten zuiden van de linten). Het boven- en binnendijkse gebied kenmerkt zich door een open landschap met lange opstreckende kavels van elkaar gescheiden door kavelsloten. Een belangrijke ruimtelijke karakteristiek is het onbebouwde 'open' grasland tussen de dubbele bebouwingslinten. Dit wordt slechts doorbroken door enkele verbindingssassen tussen de linten. De bebouwing is gewoonlijk niet in deze tussenstrook geplaatst maar daarbuiten, met uitzondering van de midden 19de eeuwse bebouwing langs de noordzijde van de Wolddijk bij Dijkhuizen, waar het oude gemeentehuis staat en waar gekerkt werd. Ook de grasdrogerij, met zijn karakteristieke witte rookpluim die sterk bepalend is voor het huidige beeld van Ruinerwold, ligt in deze tussenstrook.

In het gebied rond Ruinerwold spreekt men met name o.a. van een authentiek slagenlandschap. Dit gebied bestond in de Middeleeuwen nog uit veen. Het was onbewoonbaar. Monniken uit het klooster in Ruinen hebben Ruinerwold vanaf midden 12e eeuw ontgonnen. Door de ontginning ontstonden zeer lange, smalle kavels naast elkaar met steeds aan de kopse kant een boerderij. Het grondgebruik bestaat vooral uit grasland. Melkveehouderij bepaalt het beeld.

Vanuit een toegankelijk lijnvormig element, een weg of een oeverwal bijvoorbeeld (de ontginningsas), werden lange, smalle en evenwijdige percelen loodrecht hierop aangelegd. Loodrecht vanuit een ontginningsas ontstonden zo lange percelen met agrarische bebouwing op de kop van de kavels. Sloten scheidden de percelen van elkaar.

Afb. Gebied, dubbellint in oostelijke richting (Oosteinde)

De kavelsloten en de elzensingels binnen de ontginningsgeschiedenis zijn nog goed te herkennen. Tegenwoordig spreekt men meer van de landschapstypen, wegdorpenlandschap en veen ontginningslandschap. De agrarische functie is tegenwoordig in het gebied niet langer overheersend. Het merendeel van de boerderijen heeft een transformatie ondergaan van agrarisch bedrijf naar een woonfunctie al dan niet gekoppeld aan nieuwe bedrijvigheid, horeca of detailhandel. Deze functiewijziging van agrarische nederzetting tot multifunctioneel dorp heeft het oorspronkelijke beeld en de structuur van Ruinerwold echter nauwelijks aangetast.

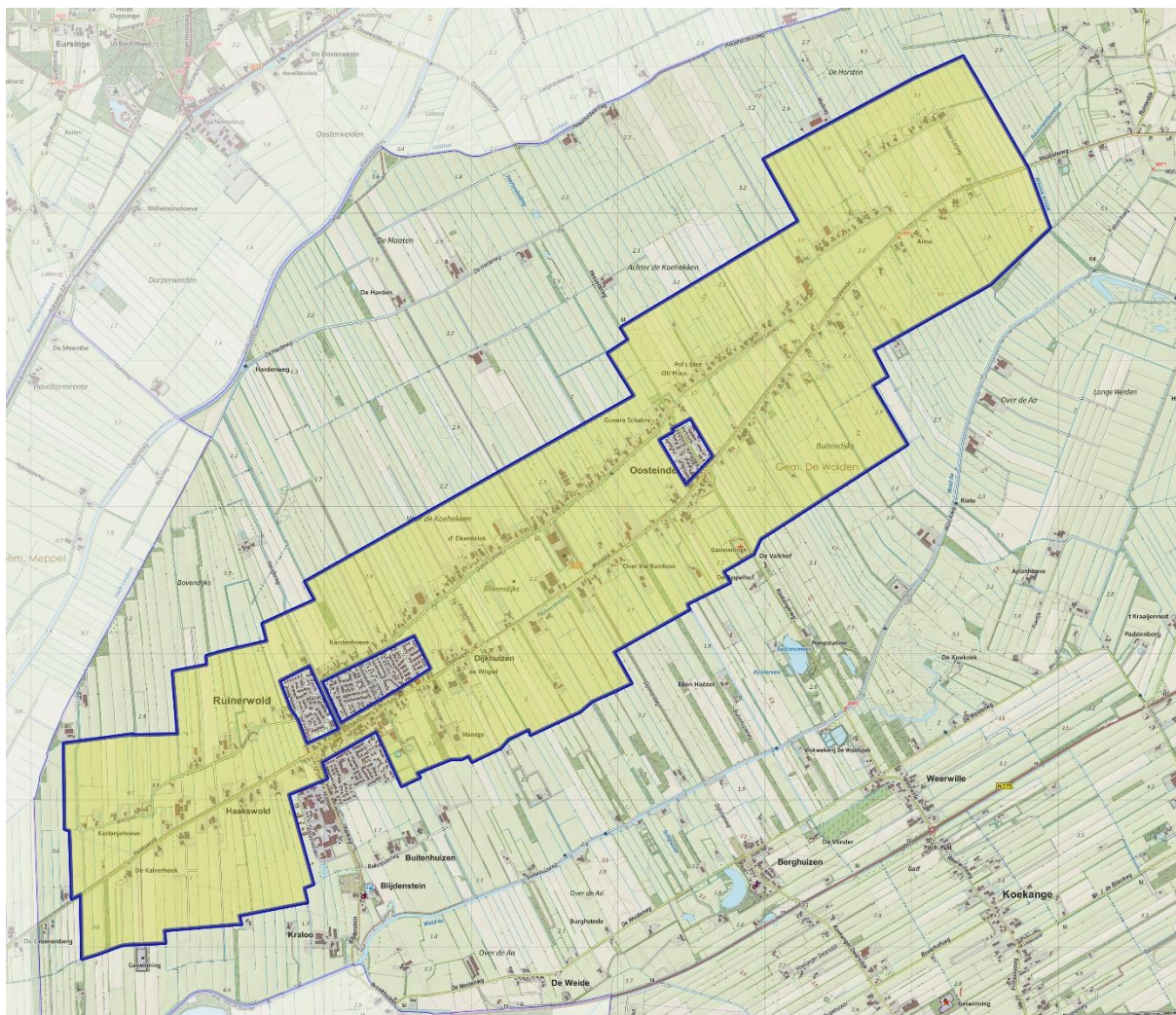
Er is een duidelijk onderscheid tussen de beide bebouwingslinten. Het oudere bebouwingslint, langs de noordzijde van de Dokter Larijweg, laat een beeld zien van boerderijen die overwegend met de nokrichting haaks op de weg zijn geplaatst. De uitvoering van de bebouwing is traditioneel van aard met baksteen, hout en riet. De samenhang in het bebouwingsbeeld ontstaat doordat veel boerderijen behoren tot de zgn. hallehuisgroep, met van oorsprong een driebeukige plattegrond gebaseerd op een constructie van vrijstaande ankerbalkgebinten. Een specifiek kenmerk van de bebouwing langs dit oude lint is de ontwikkeling van een eigen bebouwingstype; de aangebouwde ouderwoning.

De oorspronkelijke groepsgewijze ligging van de boerderijen in buurschappen is niet meer als zodanig herkenbaar. Het noordelijke bebouwingslint is nu een aaneengesloten rij boerderijen langs de noordzijde van de weg. Langs de Dokter Larijweg liggen de boerderijen dichter op elkaar dan langs het Boerpad. Met name na de tweede wereldoorlog is er zowel in het dorp Ruinerwold als in Oosteinde komvorming met centrale voorzieningen ontstaan.

De overwegend grotere boerderijen langs de jongere as liggen op grotere afstand van elkaar en geven een minder aaneengesloten beeld dan bij het noordelijke lint. Aan deze zijde is het met name het bedrijfsgedeelte dat haaks op de weg is geplaatst, het woonhuis is er in veel gevallen schuin voorgeplaatst. Architectonische kernmerken die de mid-19e eeuwse boerderijen aan deze zijde karakteriseren zijn decoratieve toepassingen als pleisterwerk, natuursteen en daken van dakpannen, lei en zink. Ook is een meer parkachtige tuinaanleg kenmerkend voor de jongere generatie boerderijen. De vruchtbaarheid van de grond, die richting Meppel beter is dan richting Ruinen, heeft invloed gehad op boerderijontwerpen. Hoe beter de grond, hoe groter en monumentaler de boerderijen. (zie pag. 16: uitbundige architectuur / Monumentale herenboerderij).

De bermbeplanting langs bebouwingslinten is een essentieel onderdeel van het karakter van het gebied. Langs de Dokter Larijweg wordt het wegprofiel bepaald door lanen van perenbomen, geplant in de periode van de verharding van de weg in de jaren '20 van de vorige eeuw.

Langs het meest oostelijke deel van de Dokter Larijweg, dat haaks op de weg Oosteinde staat en de oostelijke grens van het gezicht vormt, staan geknotte wilgenrijen. De verbindingswegen, zoals Keuterhoekweg en Hesselterweg bij Oosteinde, hebben een lindenbeplanting. Aan de westzijde van het gezicht wordt het Boerpad aan weerszijden bepaald door eikenlanen. Ook langs de weg Ruinen-Meppel is boombeplanting aangebracht, met name aan de noordzijde, waaronder nieuwe aanplant. Het wegprofiel wordt ook bepaald door brede bermen langs de weg en aan weerszijden van de weg sloten. Op verschillende plaatsen zijn de dammen verbreed of de sloten gedicht en is het oorspronkelijke profiel vervaagd. De bouwlandpercelen waren tijdens de occupatie met een veenlaag bedekt. Door inklinking en oxidatie is er van deze veenachtige bovengrond weinig meer over. Op sommige plaatsen is het vroegere niveau van het maaiveld nog af te leiden uit de hogere ligging van de boerderijen.

Afb. Gebied waarop het dubbellint van toepassing is

De kernen Ruinerwold en Oosteinde

De Rijksdienst ging er bij het voornemen om het dubbellint aan te wijzen als formeel beschermd dorpsgezicht van uit dat de kernen van Ruinerwold en Oosteinde niet tot het aan te wijzen gebied zouden behoren. Dorpsbelangen Ruinerwold/Berghuizen heeft deze keuze nog eens tegen het licht gehouden en komt uiteindelijk tot een andere conclusie/keuze. Die keuze is gebaseerd op het standpunt dat de nog aanwezige agrarische bebouwing binnen de aangewezen bebouwde kommen in principe dezelfde ontwikkelhistorie heeft als die in de overige tot het dubbellint behorende bebouwing. Door de komvorming van Ruinerwold en Oosteinde is de omgeving gaandeweg veranderd en zijn de gebruiksmogelijkheden van de meeste boerderijen diensgevolge ook gewijzigd. Maar in het verleden hebben ze individueel en collectief toch bijgedragen aan de ontwikkeling van het gebied. Ze bevatten uiterlijk dezelfde kenmerken als de boerderijen in de rest van het dubbellint. We kunnen in deze gebieden weliswaar niet meer spreken van open binnendijkse gebieden. De ontwikkeling van de kernen is noodzakelijk en gewenst, maar heeft - zo moeten wij constateren – consequenties gehad voor de oorspronkelijke structuur van het gebied. De gemeenteraad van De Wolden heeft de bebouwing van het dubbellint als gebied aangewezen waar het welstandbeleid nog op van toepassing is. De kernen vallen daar niet onder. Dorpsbelangen Ruinerwold/Berghuizen wil de eigenaren/gebruikers van de in de kernen gesitueerde boerderijen

betrekken bij het streven naar het behoud en/of versterken van de kwaliteit van deze bebouwing en de daarbij behorende erven. Het gaat hier om de boerderijen binnen de bebouwde kommen langs Haakswold, Boerpad, Dijkhuizen, Wolddijk, Dokter Larijweg en Oosteinde. In de betreffende kernen kunnen we dus niet alle, maar wel een aantal van de in hoofdstuk 3 genoemde doelen nastreven.

Afb. Luchtfoto uit 1933, waaruit blijkt dat er toentertijd nog amper sprake was van komvorming. Alleen de Havelterweg en de Nieuwe Steeg (later Buddingerstraat) tekenden zich af in het oorspronkelijke binnendijkse gebied. Aan de zuidzijde ligt de Boersteeg (later Kerkweg) als verbindingsweg naar Broekhuizen en de Wijk

Hoofdstuk 5 Toekomst voor de bebouwing

5.1 Inleiding

De ontwikkelingen in de landbouw hebben gevolgen gehad en zullen gevolgen hebben voor niet alleen het boerenbedrijf maar ook voor de boerderijen. Een groot aantal boerderijen heeft inmiddels de agrarische functie verloren of zal dat in de toekomst nog gaan doen. In het dubbellint van Ruinerwold komen die functieveranderingen ook voor. Vaak hebben we te maken met een combinatie van wonen en werken in één gebouw. Daarmee blijven woongedeelte en bedrijfsgebouwen aan de buitenkant herkenbaar. En daar gaat het nu juist om: hoe kunnen we in boerderijen nieuwe functies onderbrengen zonder dat daarmee het herkenbare en karakteristieke van die boerderij verloren gaat? Maar ook bij het uitbreiden/verbouwen/nieuw bouwen van een agrarisch bedrijf of het realiseren van een geheel nieuwe woning of een nieuw bijgebouw is het goed om rekening te houden met de karakteristiek van landschap en bestaande bebouwing. In dit hoofdstuk maken we die karakteristiek zichtbaar en geven we aanbevelingen voor nieuwe ingrepen.

5.2 Bestaande bebouwing - Karakteristieken Dubbellint Ruinerwold

Kwaliteit van de huidige bebouwing aan het dubbellint	
Kwaliteit	Omschrijving
Structuur van de bebouwing	Nokrichting evenwijdig aan de landschapsrichting.
Doorzichten	Zichtlijnen tussen bebouwing door naar het achterland.
Boerderij van het hallehuistype	Basisprincipe van het grootste deel van de aanwezige bebouwing is het hallehuistype.
Aangebouwde ouderewoning	Meestal zijdelings aangebouwd. Komt vooral voor aan het oudste lint.
Monumentale herenboerderij	In Haakswold, veelal uitbundige architectuur.
Bijgebouwen	Op achtererf, donkere kleuren, materiaalgebruik en architectuur ondergeschikt aan hoofdgebouw. Veelal nog oorspronkelijke vorm.

Toekomstige ontwikkelingen	
Activiteit	Belangrijke aandachtspunten
Agrarische bedrijfsuitbreidingen	Nokrichting, zichtlijnen, kleur- en materiaalgebruik, positionering van schuren.
Nieuwbouw van woningen	Nokrichting, zichtlijnen, gevelinvullingen, kleur- en materiaalgebruik.
Niet agrarische bedrijvigheid	Voegen in landschaps- en bebouwingsbeeld, kwaliteit van de buitenruimte.
Verbouwingen	Uitwendige hoofdvorm behouden, hoe verder van de weg des te meer vrijheid.

Afb. Bebouwing en beplanting versterken het lint.

5.2.1 Open en onbebouwd grasland tussen de twee linten

Bij het dubbellint van Ruinerwold is er sprake van een ouder en een jonger bebouwingslint. Het noordelijke lint, dat een verspringend karakter heeft als gevolg van de vorderende ontginning, is het oudste lint waar zich ook de oudste vorm van bebouwing bevindt. Het zuidelijke, jongere lint is meer rechtlijnig van karakter. Een belangrijk karakteristiek van het dubbellint is de open en onbebouwde ruimte tussen deze twee linten. Het gaat hier om een open grasland dat soms wordt onderbroken door bebouwing (zoals de grasdrogerij) of door enkele verbindingssassen.

Afb. Open ruimte tussen twee linten. Genomen vanaf de Madeweg in westelijke richting.

5.2.2 Nok naar de weg gericht (al dan niet haaks op de weg)

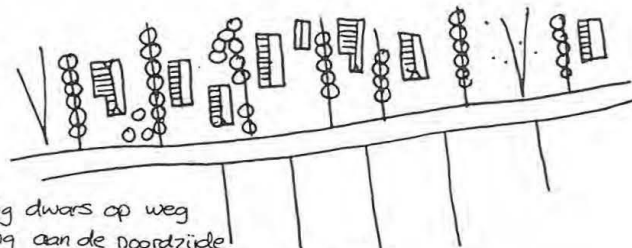
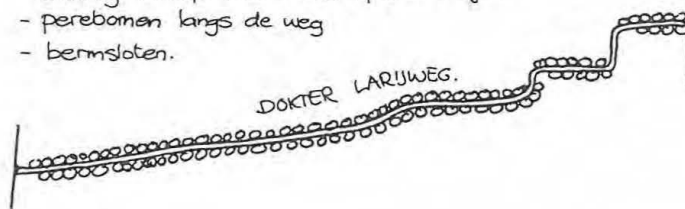
De structuur van de bebouwing aan het dubbellint kenmerkt zich door veelal dezelfde gevelrichting. Bebouwing aan het oudste lint is doorgaans naar het zuiden gericht, met de voorgevels naar de weg gericht. Door de natuurlijke gesteldheid van het gebied moesten boerderijen naast elkaar worden gebouwd in plaats van achter elkaar. Hierdoor is het lange lint van bebouwing ontstaan. Het zuidelijke lint is gevormd door bebouwing aan weerszijden van de weg, maar ook hier is de gevel doorgaans naar de weg gericht (al dan niet haaks op de weg).

Bij een verdichte lintbebouwing zoals op sommige delen langs de Dokter Larijweg, is het zicht op het achterste deel van de boerderijen en het achtererf minder dan bij meer solitaire bebouwing, zoals langs Haakswold. Groen schermt het zicht op het achtererf af.

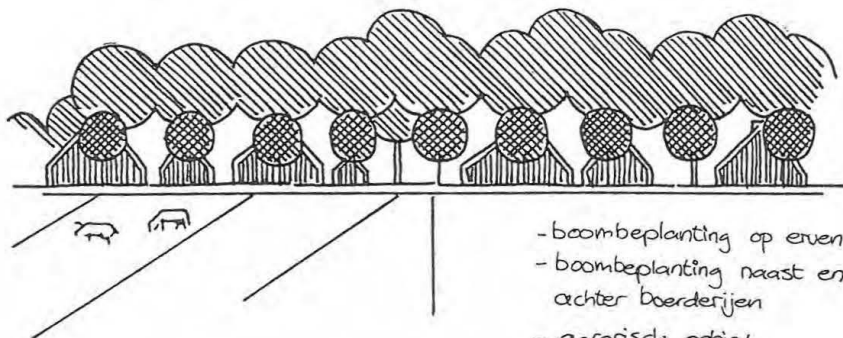

Afb. Bebouwingsstructuur dubbellint

- grote lengte (ca 7 km)
- bochtig verloop met twee "opschuivingen"
- perebomen langs de weg
- bermsloten.

- bebouwing dwars op weg
- bebouwing aan de noordzijde
- afstand t.o.v. weg en t.o.v. elkaar wisselt
- op enkele plaatsen na, verdichting

- boombeplanting op erven
- boombeplanting naast en achter boerderijen
- agrarisch gebied

Afb. Structuren langs de Dokter Larijweg

5.2.3 Doorzichten naar het achterland

Wie door het dubbellint van Ruinerwold rijdt, zal op veel plekken tussen de bebouwing door een weidse blik kunnen werpen naar het achterland. Deze zichtlijnen zorgen voor het landelijke karakter van het dubbellint. De zichtlijnen zijn er in het noordelijke lint aanzienlijk minder dan het zuidelijke lint, omdat hier de bebouwing van oorsprong al minder afstand tot elkaar heeft. Zonder de zichtlijnen naar het achterland zou het dubbellint een meer dorpser en 'versteend' karakter hebben, zoals bij Dijkhuizen het geval is.

Afb. Zichtlijnen naar het achterland

5.2.4 Boerderijen van het Hallenhuistype

Het basisprincipe van het grootste deel van de bebouwing aan het dubbellint, is het hallenhuis. Het hallenhuis is een verzamelnaam voor boerderijen met een driebeukige plattegrond. Dit houdt in dat de ruimte in de boerderij is verdeeld in drie lengtestroken. De oorspronkelijke, eenvoudige vorm van de hallenhuisboerderij komt aan het dubbellint niet meer voor, maar veel aanwezige boerderijen zijn wel vanuit dit type ontwikkeld.

Afb. Boerderij van het hallenhuistype aan de Dokter Larijweg

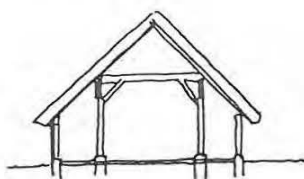

Afb. Monumentale boerderij aan het Boerpad van het hallenhuistype

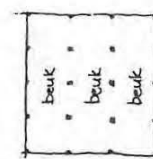

Afb. kop-romp boerderij

In aanleg zijn de meeste boerderijen aan het oudste lint 18^e eeuws, maar deze zijn in de loop der tijd aangepast. Met name in het begin van de 19^e eeuw - een periode van welvaart vanwege de boterhandel in Meppel - werden de voorhuizen vervangen waardoor kop-romp boerderijen zijn ontstaan. De ambachtelijke bouwstijl van baksteen, hout en riet heeft ervoor gezorgd dat de verschillende aanpassingen het aanzicht niet verstoord hebben. Dit veranderde vanaf de schaalvergroting in de jaren '60 van de vorige eeuw.

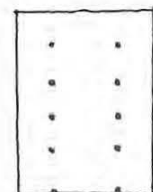
doorsnede driebeukig hallehuis (omstreeks 1000)

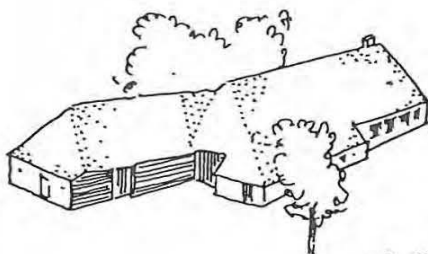
platte grond drie beukig hallehuis

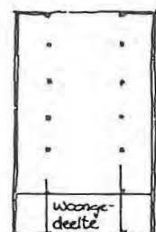
doorsnede driebeukige hallehuisboerderij.
(verbreide middenbeuk.) vanaf 13 eeuw.

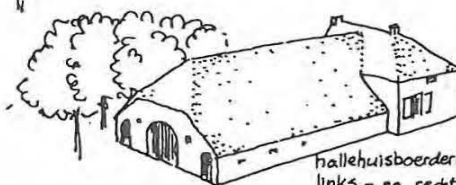
verbreide middenbeuk en verlengd bouwwerk

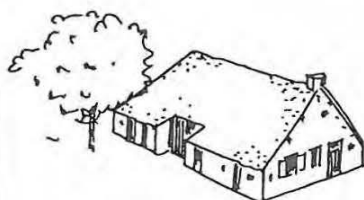
grote hallehuisboerderij met langdeel.
baanderdeuren terugliggend.
aangebouwde schuur (hooiopslag.)

verlengd t.b.v. apart woongedeelte.

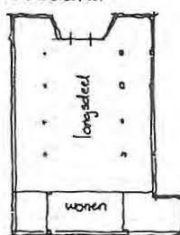

hallehuisboerderij met links - en rechts uitgebouwd woongedeelte.

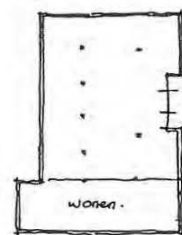
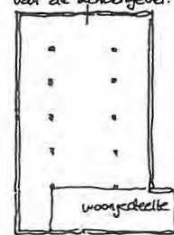

kleine hallehuisboerderij met dwarsdeel.
schuurdeuren in nis in de zijgevel.

diepliggende
achterbaander

baander in het vlak
van de achtergevel.

zijbaander

Afb. Principe van een boerderij van het hallenhuistype

5.2.5 Aangebouwde ouderenwoningen

Een typerend kenmerk van het dubbellint Ruinerwold, zijn de zogenoemde ouderenwoningen. Deze komen vooral veel voor aan het oudste lint. Deze woningen werden meestal zijdelings tegen de oorspronkelijke voorgevel aangebouwd, waardoor als het ware twee voorgevels ontstonden. Het interessante aan deze aangebouwde woningen is dat ze vaak een unieke vormgeving hebben met een eigen architectuurstijl.

Afb. Aangebouwde ouderenwoningen

5.2.6 Monumentale herenboerderijen

In het zuidwesten van het dubbellint (tussen Ruinerwold en Meppel) bevindt zich Haakswold, een gebied met een aantal monumentale herenboerderijen die vooral architectonisch gezien bijzonder zijn te noemen. Dit is goed zichtbaar bij de aangebouwde voorhuizen. De panden staan op grote kavels en zijn daardoor op redelijke afstand van elkaar verwijderd. De zichtlijnen tussen de panden door naar het achterland zijn ook hier duidelijk aanwezig.

Afb. Monumentale herenboerderijen Haakswold

5.3 Wat maakt, volgens de klankbordgroep, de linten bijzonder ?

- Ondanks de verschillen in de bouwperiodes hebben de schuren de oorspronkelijke uitstraling (Saksisch) behouden.
- Door veranderend gebruik en ontwikkelingen in de bouw zijn de voorhuizen gaandeweg wel gewijzigd.
- Er is nu een duidelijk verschil tussen de voorhuizen onderling waar te nemen.
- Vanaf de hoofdweg biedt het geheel een horizon aan boerderijen met een open, onbebouwde ruimte ervoor. Veel variatie in de bebouwing.
- Er is veel groen.
- Er zijn veel grote huizen.
- De gesloten bebouwing biedt veiligheid.
- De sociale structuren binnen de diverse clusters.
- Er is veel bedrijvigheid.
- Er is veel variatie in de bedrijvigheid.

5.4 Ruimtelijke inpassing in het dubbellint – agrarische bedrijfsuitbreidingen

De ontwikkelingen in de agrarische sector en de gevolgen daarvan voor het dubbellint zijn niet te voorkomen c.q. te keren. Grote agrarische veeteeltbedrijven zullen zich niet of amper meer vestigen in het dubbellint. Agrarische bedrijven kunnen als gevolg van uitbreiding en schaalvergroting een behoorlijke impact op het landschap hebben. Het is belangrijk dat er in het dubbellint van Ruinerwold wordt nagedacht over een goede inpassing van agrarische bedrijfsgebouwen, zodat er zo min mogelijk inbreuk wordt gedaan op de beeldkwaliteit van het dubbellint.

Als het gaat om agrarische bebouwing in het dubbellint, is het in eerste instantie belangrijk om rekening te houden met zichtlijnen. Het gaat hier vooral om de zichtlijnen tussen de bebouwing door naar het achterland. Deze zichtlijnen zijn zoals in hoofdstuk 4 is beschreven een typisch kenmerk van het dubbellint en is medebepalend voor het landelijke karakter van het gebied. Met de zichtlijnen kan rekening worden gehouden bij keuzes over positionering van een nieuwe stal of ander bijgebouw. Er kan dus bewust voor worden gekozen om de stal niet te plaatsen naast het hoofdgebouw, zodat de zichtlijn naar het achterland wordt behouden. Ook het plaatsen van de stal over dwars, waardoor de zichtlijn eveneens verdwijnt, kan worden vermeden. Het overdwars plaatsen van bebouwing past in geen geval binnen het dubbellint, omdat de oorspronkelijke bebouwing haaks op de weg of evenwijdig aan de landschapsrichting is geplaatst.

Als het mogelijk is, kan er dus voor gekozen worden om de stal te plaatsen in de lijn achter het hoofdgebouw. Hierdoor zal de zichtlijn naar het achterland grotendeels behouden blijven.

Afb. Impressie stal achter bestaande bebouwing

Afb. Vooraanzicht naar achter geplaatste stal

Er kan dus voor gekozen worden om de stallen in de lengte achter het hoofdgebouw te plaatsen en door middel van kleurgebruik ervoor te zorgen dat de stal minder afbreuk doet aan het landschap, dit kan bijvoorbeeld door het gebruik van donkere kleuren. Het gebouw zal hierdoor voor het oog minder uit de toon vallen, hetgeen de beeldkwaliteit ten goede komt.

Afb. Onopvallend kleurgebruik agrarische bebouwing

5.4.1 Aanbeveling

Bij agrarische bebouwing is het allereerst belangrijk om te letten op positionering van de gebouwen. Als er bijvoorbeeld een mogelijkheid is om uitbreiding achter de lijn van de huidige bebouwing te plaatsen, dan heeft dat de voorkeur. Op deze manier blijven de zichtlijnen naar het achterland gespaard. Het over dwars plaatsen (dus parallel aan de weg) van grote stallen past niet bij de oorspronkelijke bebouwingsstructuur van het dubbellint. Dit wordt daarom ook afgeraden.

Vervolgens kan juist kleurgebruik ervoor zorgen dat nieuwe bebouwing niet uit de toon zal vallen. Het vermijden van felle kleuren kan al een groot verschil maken. Ook de verwijzing naar het verleden kan ervoor zorgen dat de nieuw in te passen bouwwerken passen bij de identiteit van het dubbellint.

5.5 Ruimtelijke inpassing in het dubbellint – open gevallen locaties en nieuwbouw

5.5.1 Nieuwbouw en bijgebouwen

Het grootste deel van de aanwezige bebouwing in het dubbellint heeft een woonfunctie. Soms kan het zijn dat een vervallen woning wordt afgebroken, of dat een woning na bijvoorbeeld brand vervangen dient te worden. Het zou positief zijn als zoveel mogelijk nieuwbouw refereert aan het verleden van het gebied, zodat de identiteit van het dubbellint bewaard blijft. In deze paragraaf wordt ingegaan op nieuwbouw in het dubbellint, waarbij ook het plaatsen van nieuwe bijgebouwen wordt meegenomen. Bij het bouwen van nieuwe woningen en/of daarbij behorende bijgebouwen kan het zo zijn dat deze volledig naar de zin zijn van de initiatiefnemer, maar de aansluiting met het landschap en de bestaande bebouwing missen. Er kunnen gebouwen worden geplaatst die op zichzelf gezien voldoende kwaliteit hebben, maar de 'ziel' van het dubbellint missen. (Zie voor de betekenis van 'de ziel' pagina 6)

Bij het ontwerpen van woningen en/of daarbij behorende bijgebouwen, kan het zo zijn dat deze volledig naar de smaak is van de initiatiefnemer, maar niet past binnen de landschappelijke waarden van het dubbellint. Er kunnen bijvoorbeeld gebouwen worden geplaatst die de karakteristieke kenmerken, en dus de 'ziel', van het dubbellint missen. Het gaat er om dat dit zoveel mogelijk wordt vermeden en dat er goed nagedacht wordt bij het plaatsen van bepaalde gebouwen.

Bij het plaatsen van woningen en/of bijgebouwen is het van belang dat eerst wordt nagedacht over de positie van het gebouw. Het beste zou zijn om een woning te plaatsen op de oorspronkelijke locatie van de vorige woning, met de voorgevel naar de weg gericht. Op deze manier blijft de bebouwingsstructuur van het dubbellint gelijk en veranderen de zichtlijnen niet.

Afb. Bijgebouwen in traditionele stijl.

Bij nieuwbouw van woningen is het goed te weten dat traditioneel in Drenthe de boerderijen van het hallehuistype zijn. Dit type wordt bepaald door het vrijstaande gebintwerk waar de kapconstructie op rust. Deze boerderijen hebben een laag aflopen dak en zijn voorzien van een achterbaander of een zijbaander. Later nam de hooiwinning toe, hetgeen een grotere opslagruimte vereiste. Vaak werd een hooischuur achter aan de boerderij vast gebouwd waardoor langgerekte boerderijen ontstonden. Het woon- en bedrijfs gedeelte vormde vanouds één geheel maar geleidelijk aan nam het woonhuis een belangrijke plaats in en werd het bedrijfs gedeelte gescheiden van het woongedeelte door een muur.

Een latere variant van het hallehuis is het krimpentype waarbij het voorhuis, het woongedeelte, smaller is dan het achtergelegen schuurgedeelte en daardoor hogere zijgevels kan krijgen (betere gebruiksfunctie vanwege meer stalruimte). Ook werden de boerderijen soms doorontwikkeld met een dwarsgeplaatst voorhuis. Bij nieuwbouw van woningen kan gebruik worden gemaakt van deze varianten. In Ruinerwold zijn veel varianten in hun oorspronkelijke bouwwijze nog te zien.

Voor nieuwe bijgebouwen geldt net als voor de hoofdgebouwen dat deze met de nokrichting haaks op de weg of evenwijdig aan de landschapsrichting moeten worden geplaatst en dat de zichtlijnen zoveel mogelijk gehandhaafd blijven. Dat wil zeggen; de doorkijkjes vanaf de openbare weg het landschap in. Dit laatste geldt met name voor de Dokter Larijweg waar weinig open ruimte tussen de naast elkaar gelegen erven is. Ook zouden deze bijgebouwen achter aan het hoofdgebouw kunnen worden gebouwd zodat het idee ontstaat van een aangebouwde hooischaar, kenmerkend voor de Drentse hallehuisboerderijen. Materiaal en kleurgebruik van de bijgebouwen kunnen gebruikt worden om de ondergeschiktheid ten opzichte van het hoofdgebouw te duiden. Bijvoorbeeld dakpannen op het woonhuis en riet op het schuurgedeelte. Die vergelijking kunnen we ook trekken bij de gevels. Van het voorhuis, waarin het woongedeelte is ondergebracht, zijn de gevels uit metselwerk opgetrokken. De wanden van de bijgebouwen bestaan doorgaans uit zwarte of donderbruine plankdelen.

Afb. Voorbeelden van historische nieuwbouw in Ruinerwold

Er moet wel ruimte blijven voor specifieke Ruinerwoldse of regionale ontwikkelingen. Het Chinees paviljoen aan Haakswold 10 was er nooit gekomen als de economische omstandigheden voor de boeren aan Haakswold er niet toe hadden geleid dat die boeren de Koloniale Tentoonstelling van Parijs in 1924 hadden bezocht. De bijzondere bouwcultuur was dus het gevolg van specifieke Ruinerwoldse omstandigheden.

5.5.1.1 Aanbevelingen

Voor zowel nieuwe woningen als bijgebouwen geldt dat massa, vorm en hoogte passen binnen het historische lint. Dit kunnen zowel referenties naar de historische voorgangers zijn, als eigentijdse ontwerpen met respect voor de historische hoofdvorm. Bouwmaterialen als baksteen, hout en riet kunnen hiervoor de basis vormen. Om de ruimtelijke karakteristieken te respecteren is het van belang bij het plaatsen van bijgebouwen rekening te houden met zichtlijnen door deze niet volledig te onderbreken. Bijgebouwen zouden bijvoorbeeld in de vorm van een hooischaar aan het hoofdgebouw kunnen worden gebouwd, waardoor dus een aanbouw ontstaat. Om de bebouwingsstructuur van het dubbellint te waarborgen, kan een woning het best met de gevel gericht naar de weg geplaatst worden. Dit geldt overigens ook voor bijgebouwen. Woningen kunnen naar het verleden verwijzen door deze in de stijl van het hallenhuis type boerderij of de kop-romp boerderij te bouwen.

5.6. Ruimtelijke inpassing in het dubbellint – niet agrarische bedrijvigheid

Tijdens het overleg met de klankbordgroep zijn met betrekking tot dit onderwerp onderstaande opvattingen en gevoelens naar voren gekomen:

- Bedrijvigheid moet mogen, maar wel op een verantwoorde manier.
- Zoeken naar passende alternatieve functies.
- Bepaalde nieuwe functies zullen niet alleen ingrijpende wijzigingen voor de bouwwerken met zich meebrengen, maar ook voor de erven, zoals stalling voor vrachtwagens en opslag, waarvoor het erf ook moet worden aangepast met grote verharde oppervlakten met beton of asfalt.
- Er zit spanning tussen de wens van een ondernemer, die wil laten zien dat hij er een bedrijf uitoefent en er zijn producten wil presenteren en anderzijds het collectieve streven om bepaalde activiteiten vanaf de weg af te schermen.
- Wat is een passend bedrijf in dit gebied? Gevoelsmatig wordt een landgoedwinkel als zodanig ervaren. Het landschap wordt als medebepalende factor aangemerkt. Niet alleen het nieuwe gebruik van de bebouwing is bepalend, maar ook de uitstraling voor de omgeving, zoals omvang van de parkeervoorziening. Vooraf zouden deze elementen gewogen moeten worden in de beoordeling of bijvoorbeeld een tuincentrum of een Action-winkel wel of niet gelegaliseerd kan worden op een voormalig agrarisch perceel.
- Hoe ga je om met bedrijven die voorwaardelijk gelegaliseerd zijn, maar het toelaatbare niveau van de activiteiten, vastgelegd in regelgeving, hebben bereikt of zelfs overschreden? Hoe worden omwonenden hierover geïnformeerd?
- Het vestigen van een bedrijf in een vrijkomende boerderij biedt de mogelijkheid dat de relatief hoge investerings- en onderhoudskosten fiscaal verrekend kunnen worden.

5.7 Ruimtelijke inpassing in het dubbellint – verbouwingen

De bebouwing in het dubbellint bestaat voornamelijk uit gebouwen die functioneren of functioneerden als boerenbedrijf. Doordat meer en meer boerderijen de agrarische functie verliezen of hebben verloren wordt de woonfunctie vaak vergroot of wordt een andere functie toegevoegd. Ten gevolge van de functiewijziging vinden dikwijls interne verbouwingen plaats die een weerslag hebben op de buitenkant. Bij een verbouwing is het belangrijk dat de historische boerderij wordt gerespecteerd. De karakteristieken van de bouwwerken en het erf moeten worden gehandhaafd of nagestreefd, waarbij voornamelijk het voorhuis en de voorste delen van de gevels van het achterhuis van belang zijn. Hetzelfde geldt voor de naar de weg gerichte gevels van de bijgebouwen. De hoofdvorm dient te worden gehandhaafd. Het exterieur mag slechts op ingetogen wijze worden gewijzigd. Dit houdt bijvoorbeeld in dat de baanderdeuren wanneer ze vervangen worden door glas niet worden voorzien van een roeden verdeling. Dit geldt ook voor de vervanging van bestaande kozijnen in het voormalige bedrijfsdeel. In het oorspronkelijke woongedeelte zal de streekeigen roedeverdeling die past bij het type boerderij wederom worden toegepast bij vervanging van kozijnen. Bij het invoegen van een woonfunctie of een niet-agrarische bedrijfsfunctie in het voormalige agrarische bedrijfsgebouw, is terughoudendheid met dakramen vereist. Splitsing van

boerderijen in meerdere woningen of wooneenheden moet mogelijk blijven. Ook bijgebouwen moeten voor bewoning geschikt en gelegaliseerd kunnen worden (dit is in strijd met het gemeentelijk beleid).

Het typische gesloten (riet)dak wordt vaak door een veelheid aan dakramen en dakkapellen verstoord. Stelregel is dat het oorspronkelijke bedrijfsdeel van de boerderij zoveel mogelijk als zodanig herkenbaar blijft.

Afb. Realisatie van een woning in een bijgebouw Dokter Larijweg 100

Dit houdt niet in dat geen eigentijds materiaal gebruik en vormtaal zou mogen worden gebruikt. Een goed ontwerp en goede materiaalkeuze zijn dan van groot belang. Van oudsher zijn de schuren donker van kleur en zijn ze vaak ook het oudste en meest oorspronkelijke gedeelte van de boerderij.

Besef wel dat de boerderijen in het dubbellint niet allemaal in dezelfde tijd zijn gebouwd en er dus grote verschillen in bouwstijl en in uitstraling (sober of uitbundig) voorkomen. Het verdient aanbeveling dat er bij verbouw met de individuele kenmerken rekening wordt gehouden.

5.8 Historische interieurelementen

Minder relevant voor de ruimtelijke kwaliteiten van het gebied, maar des te meer van cultuurhistorische waarde zijn de historische interieurelementen die herinneren aan het agrarische gebruik. Met name in de bloeiperiode van de 19^e eeuw werden de boerderij-interieurs van rijk gedecoreerde tegeltableaus, bedsteewanden en plafonds voorzien.

Afb. Tegeltableau

Afb. Plafond

Afb. Bedsteewand

5.9 Samenvatting

Voor het behoud van de historische kenmerken die het dubbellint Ruinerwold te bieden heeft is het belangrijk om te weten dat er verschillende aspecten zijn die meespelen bij een juiste inpassing. Het gaat hier met name om het materiaal- en kleurgebruik, de positionering en de daarmee samenhangende zichtlijnen, duurzaamheid en erfinrichting. Deze elementen vormen een soort basis. Het verdient aanbeveling dat daarmee rekening wordt gehouden bij alle ruimtelijke initiatieven, waardoor zoveel mogelijk de beeldkwaliteit van het Dubbellint Ruinerwold in stand wordt gehouden.

Materiaal- en kleurgebruik

In het dubbellint staan de nodige hallenhuisboerderijen en soms ook nog wel van het type koprompboerderijen. Het kenmerkende van deze typen is dat het materiaalgebruik vaak uit riet, hout en baksteen bestaat. Daarnaast is het kleurgebruik vaak sober van karakter en daarom is het van belang dat er bij nieuwbouw rekening wordt gehouden met het materiaal- en kleurgebruik. De nieuwbouw moet dan ook aansluiting vinden bij de traditionele bebouwing van het dubbellint. Tevens is dit een wens uit het beleid van de gemeente De Wolden. Nieuwe uit de toon vallende bouwwerken kunnen namelijk met hun afwijkende materiaal- en kleurgebruik het contrast tussen de traditionele bebouwing en de nieuwbouw dusdanig vergroten dat de historische kwaliteit van het dubbellint afneemt.

Positionering en zichtlijnen

De zichtlijnen tussen beide linten en naar het achterland toe zijn een heel belangrijk kenmerk voor het dubbellint. De bij de zichtlijn horende beplanting en slotenstructuur zorgt voor een bepaalde leesbaarheid van het landschap. Omdat deze combinatie zo kenmerkend is voor het dubbellint is het van belang om bij de positionering van bouwwerken rekening te houden met deze zichtlijnen. Het is van belang dat de realisatie van nieuwbouw haaks op de weg komt te staan. Daarnaast moeten eventuele bijgebouwen ook haaks op de weg of evenwijdig aan de landschapsrichting worden geplaatst. Dit kan ervoor zorgen dat doorkijken naar het achterland of tussen beide linten verdwijnen. Daarom zouden deze bijgebouwen eigenlijk in de lengte achter het hoofdgebouw geplaatst moeten worden. Dit zorgt ervoor dat belangrijke zichtlijnen open kunnen blijven.

5.10 Aanbevelingen vanuit de beleving van de klankbordgroep, tijdens de thema-avonden ingebracht, ten aanzien van de vraag wat er beter niet of beter wel kan in het dubbellint.

- Leegstand moet worden voorkomen.
- Hoe kunnen we hier oud worden? (levensbestendige woningen/buurt).
- Voldoende aandacht voor alle leeftijden (voor jongeren en ouderen); hoe houden we ze hier?
- Niet eenzelfde situatie als Orvelte (behouden en nastreven wat we hebben) maar schenk wel voldoende aandacht aan het uitgesproken agrarische karakter van Ruinerwold van weleer.
- Voorgesteld wordt om de gedeelde gevoelens met betrekking tot wat als passend / niet passend wordt ervaren goed vast te leggen, zodat andere actoren daar rekening mee kunnen/moeten houden. Geef aan wat je waardeert. Daarbij kunnen 5 passende en 5 niet-passende voorbeelden worden benoemd en uitgewerkt. De uitkomsten moeten in het inspiratiedocument worden opgenomen.
- Er kan een welstandsvisie worden uitgewerkt, waarin de bouwculturen (geen details) worden uitgewerkt.
- Bij voorkeur moet de woonfunctie deel uitmaken van het gebruik. De gebruikers zouden moeten bijdragen aan de sociale functie (zie noot hieronder).
- Hanteer het Deense principe: alles mag, mits je het maar beter maakt.
- Ga niet op een minimale kwaliteitsvariant zitten, want daarmee boer je niet vooruit.
- Bekijk of er één of enkele lokale burgerleden in de welstandscommissie opgenomen kunnen worden, die bij de beoordeling van plannen de gedeelde gevoelens van de lokale bevolking voor het voetlicht kunnen brengen.

Woonfunctie

Tijdens de bijeenkomsten van de klankbordgroep is gesproken over het gebruik van vrijkomende boerderijen. De discussie ging over de vraag of deze gebouwen al of niet uitsluitend een bedrijfsfunctie mogen hebben. Het werd duidelijk dat er belang gehecht wordt aan bewoners die meedoen in de samenleving en bijdragen aan de leefbaarheid van het gebied. Dat lukt minder met boerderijen waarin alleen een bedrijf gevestigd is. Een ruime meerderheid van de klankbordgroep gaf de voorkeur aan een combinatie tussen een bedrijfsmatige functie en een woonfunctie.

Hoofdstuk 6 Toekomst voor het landschap, de openbare ruimte en de tuinen

6.1 Inleiding

Het dorp Ruinerwold en de dorpen eromheen hebben een unieke ontstaansgeschiedenis. Vanuit agrarische achtergrond, verrees vanaf 1600 de langgerekte bebouwing op zandruggen met land die loodrecht op de ontginnings as stonden. Belangrijke kenmerken van het dorp zijn de systematische ontstaansgeschiedenis aan de rand van het Drents Plateau. Het overgangsgebied bestond uit lage zandruggen met laagten die met veen waren opgevuld.

De geschiedenis van het dubbellint willen we graag zichtbaar houden. Tegelijkertijd wil Ruinerwold geen 'slaapdorp' worden, maar zich blijven ontwikkelen met gebruikmaking van de cultuurhistorische kwaliteiten. Zie ook de doelstellingen.

Volgens de bewoners heeft het dubbellint nog steeds de unieke structuur van bebouwing en landschap, maar bestaat de kans dat de bijzondere geschiedenis steeds minder voelbaar en zichtbaar wordt. Bijvoorbeeld door de aantasting van de karakteristieke lange en smalle ontginningspercelen tot aan de horizon, die bij uitstek kenmerkend zijn voor dit deel van Drenthe.

De landschapstypen wegdorpenlandschap en veenontginningslandschap behoren tot dit landschap rond Ruinerwold. In dit hoofdstuk maken we die karakteristiek zichtbaar en geven we aanbevelingen voor nieuwe ingrepen. We richten ons hierbij vooral op de mogelijkheden, beleving van het landschap, de openbare ruimte als schakel tussen landschap en de tuinen bij bebouwing in het dubbellint.

Afb. Fraai zicht tussen de linten

6.2 De natuurlijke gesteldheid

De natuurlijke gesteldheid van het gebied destijds is de oorzaak dat men niet aan de huidige weg kon bouwen maar op de verderop gelegen zandrug. Omdat deze zandrug smal was moesten de boerderijen naast elkaar gebouwd worden in plaats van achter elkaar. Het ontginningsstelsel en de snelle verdichting heeft geleid tot het bebouwingslint met de relatief smalle kavels.

Omstreeks 1900 heeft het slagenlandschap de grootste dichtheid aan lijnvormige beplantingen en bouselementen. Niet zo vreemd als je bedenkt dat in die tijd de mens gereedschap maakte waarmee het werk gemakkelijker en sneller ging. Het ligt voor de hand dat je dan je gereedschap maakt van

datgene wat in je buurt voorkomt. Van wilg, es, els, berk en linde bleek je goed gereedschap en gebruiksvoorwerpen te kunnen maken. Dit hout kreeg dan ook de naam geriefhout. Het is zacht hout dat zich gemakkelijk laat bewerken. Het harde hout, eiken, komen we tegen op erven of op een brink. In het algemeen is eiken sterk en hard, maar toch redelijk makkelijk te bewerken. Het lokale eiken wordt speciaal toegepast voor constructiehout (bouw of herstel van gebouwen) kozijnen, ramen en balken.

6.2.1 De ruilverkaveling

De aanvraag voor de ruilverkaveling werd in 1968 ingediend door de Drentse Christelijke Boeren- en Tuindersbond en door het Drents Landbouwenootschap. Het ging vooral om tekortkomingen in de ontsluiting, de waterbeheersing en de verkaveling. In 1973 werd er een Landinrichtingscommissie geïnstalleerd. Deze bestond uit agrarische vertegenwoordigers en vertegenwoordigers van het waterschap en de gemeente. Een prachtig stukje natuurschoon, waar natuur en landbouw in goede harmonie zijn verenigd was de doelstelling. De besluitvorming daaromtrent kwam op gang na 1980, toen het streekplan Zuidwest-Drenthe was vastgesteld.

Het ontwerpplan dat in 1987 werd gepubliceerd kreeg de goedkeuring van het provinciaal bestuur.

Dankzij een geslaagd herinrichtingsplan dat in de jaren 90 gestalte heeft gekregen, heeft men rekening gehouden met het aspect dat ongeveer driekwart van het gebied wordt gevormd door een zogeheten 'slagenlandschap'. Het slagenlandschap wordt gekenmerkt door een opstrekend patroon van

lange en smalle kavels (lengte variërend van 1 tot 2 km, breedte 50 tot 80 m), loodrecht op de as van de nederzetting. De kavelgrenzen bestaan hoofdzakelijk uit sloten en greppels, waarvan de kanten deels zijn begroeid met zware beplantingen van els en andere boom- en struiksoorten.

Het nieuwe landschap dat door de ruilverkaveling is ontstaan, vertoont in de meeste gevallen overeenkomsten met de oorspronkelijke verkaveling. Er is bij het ontwerp bewust uitgegaan van bestaande kwaliteiten, waardoor een versterking van de oude karakteristieken, zoals hakhoutbosjes en walbeplantingen plaatsvond. Je kunt stellen dat deze ruilverkaveling laat zien dat goede plannen waarin rekening wordt gehouden met gebiedskenmerken en historisch besef, bijdragen aan het behoud van een waardevol landschap.

Afb. Uitgevoerde werkzaamheden in het kader van de ruilverkaveling

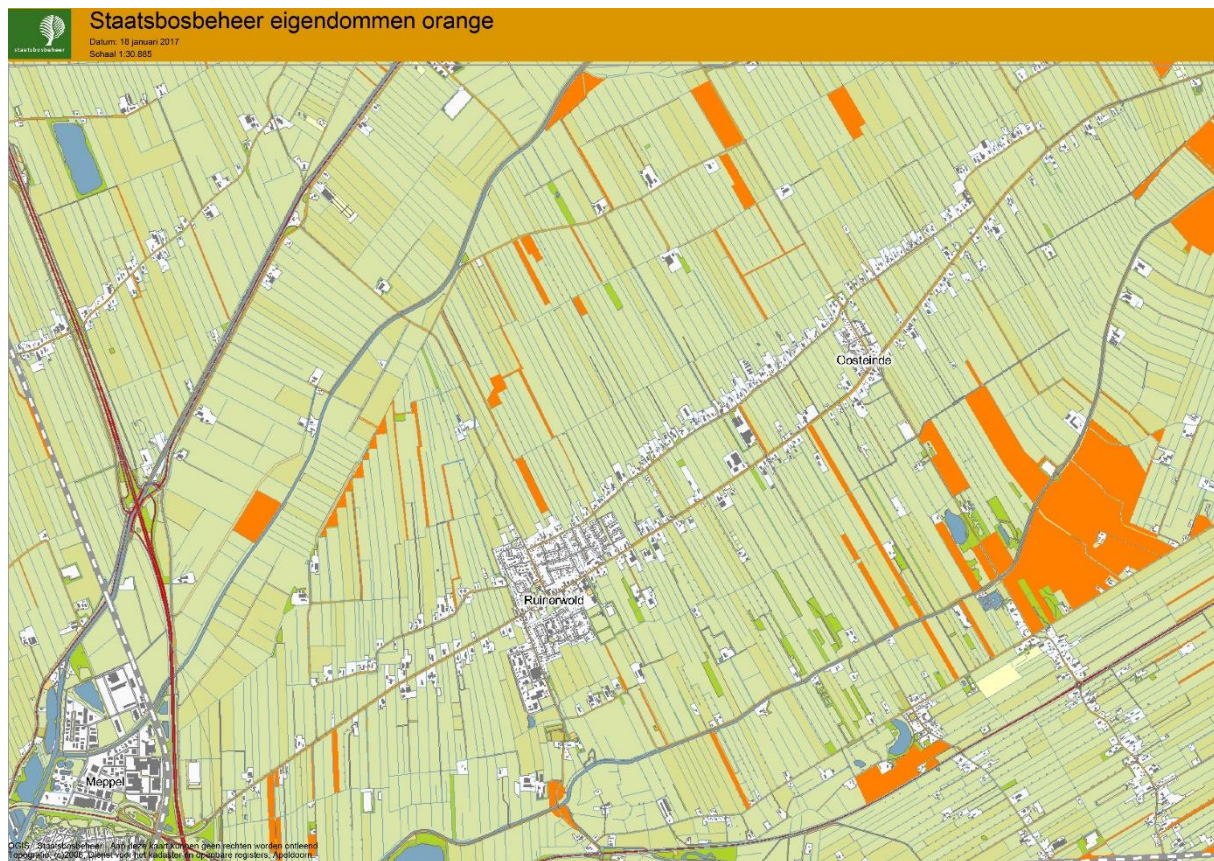
Afb. landschap rond 1945

Afb. Landschap rond 2015

De bestaande elzensingels zijn grotendeels in eigendom van landeigenaren of agrariërs waarbij de cultuurhistorische waarden goed onder de aandacht moeten blijven. Deze landschapselementen vertellen immers het verhaal van de geschiedenis. Overige percelen zijn na de ruilverkaveling naar Staatsbosbeheer gegaan. De percelen liggen zeer versnipperd in de omgeving van Ruinerwold. Deze percelen zijn grotendeels ingeplant met zachte houtsoorten in de nattere delen en een meer eiken-

bestand op de drogere delen. Op dit moment doet Staatsbosbeheer nog weinig aan het onderhoud om de simpele reden dat de houtbestanden nog relatief jong zijn; ongeveer 20 jaar. Het algemene onderhoudsbeeld dat Staatsbosbeheer zou kunnen toepassen voor lange termijn is behoud van eikenbomen met een heester begroeiing en een regime van afzetten; bijvoorbeeld om de 30 jaar voor de nattere delen. Om de beleving en de toegankelijkheid van het landschap beter te doen ervaren zouden er meer wandelroutes aangelegd kunnen worden. Hierover meer in hoofdstuk 7.

6.2.2 De kwaliteiten in het landschap

Om kwaliteit van landschap te bepalen, is het nodig om een landschap op zichzelf te bekijken, afgezet in de tijd. 'Is er in de tijd goed omgesprongen met de aanwezige kenmerken?' is de belangrijkste vraag. Het behoud van de landschapskwaliteit vraagt een gezamenlijke aanpak, waarin mensen samenwerken en weet hebben van elkaars kunnen. Met de klankbordgroep met als thema 'Landschapsinrichting en tuinen' leveren we een bijdrage aan het vormen van een gedeeld beeld van landschapskwaliteit. Verschillen in wensen, beleving en waarden blijven natuurlijk altijd bestaan. Wat we geprobeerd hebben tijdens deze avond zijn potentiële kwaliteiten van het landschap bespreekbaar te maken. Zo kan er kennis worden uitgewisseld en een gemeenschappelijke visie op het landschap worden ontwikkeld, die leidt tot gezamenlijke uitvoering. Het behouden van de grote cultuurhistorische waarde en de hoge mate van herkenbaarheid van de oorspronkelijke structuren van het landschap staan hierbij voorop. Het slagenlandschap van de veenweidegebieden in Ruinerwold liggen op de laagste plekken in de provincie, waar in de benedenlopen van de beekdalen veen is ontstaan. Kenmerkend zijn de ontginningsassen, de langgerekte lintdorpen, waarvan het karakter en de sfeer grotendeels bepaald wordt door bebouwing en wegbeplanting en de grote open weidegebieden met de smalle, langgerekte verkaveling en slotenpatroon haaks op de ontginningsas. Sommige delen hebben door de kavelgrensbeplanting een min of meer besloten karakter.

Het is de ambitie om de ruimtelijke identiteit van dit dubbellint te versterken en ontwikkelingen te stimuleren die een bijdrage leveren aan de ruimtelijke kwaliteit van het landschap. Het begrip

ruimtelijke kwaliteit kent geen scherpe definitie. Ruimtelijke kwaliteit gaat over de kwaliteit van de ruimte waarin we wonen, werken en recreëren. Het is de optelsom van de gebruikswaarde, de belevingswaarde en de toekomstwaarde. Wij vinden dat een omgeving een goede ruimtelijke kwaliteit heeft wanneer deze geschikt is voor mens, plant en dier. We bedoelen een omgeving die mooi is, waar mensen zich thuis voelen, waar de (cultuur) historie van de streek kan worden beleefd, waar lucht, bodem en water schoon zijn en waar huizen, bedrijven en wegen een logische plek kennen.

Afb. Doorzicht tussen beplantingsstroken

Ruimtelijke kwaliteit zit in het behouden en waar mogelijk versterken van de kwaliteiten, in het zorgvuldig gebruikmaken van de ruimte en in het waarborgen van de kwaliteit van het milieu en de leefomgeving. Samen met de klankbordgroep zijn de volgende kwaliteiten van het dubbellint benoemd:

- rust, ruimte, natuur en landschap
- oorspronkelijkheid (originaliteit, herkomst)
- Ruinerwoldse maat (plezier, sfeer)
- veiligheid

De kwaliteiten dragen bij aan de samenhang, identiteit en herkenbaarheid van de omgeving. Omdat de benoemde kwaliteiten niet allemaal goed te duiden zijn als factoren, zijn ze vertaald in gebruikswaarde, de belevingswaarde en de toekomstwaarde. Ruimte staat bijvoorbeeld voor de openheid van het landschap. Onder natuur verstaan we de biodiversiteit, streekeigen planten en dieren.

Kwaliteit van het Landschap	
Kwaliteiten	Gebruikswaarde, de belevingswaarde en de toekomstwaarde
Rust	Stilte en duisternis.
Ruimte	De openheid van het wegdorpenlandschap en veen ontginningslandschap.
Natuur	Biodiversiteit, streekeigen planten en dieren.
Landschap	De lange, smalle ontginningspercelen met elzensingels. Hoofdzakelijk agrarische bestemming.
Oorspronkelijkheid	Boerderijen ontstonden op zandruggen rond 1600 met landerijen die loodrecht op de ontginnings-as stonden.
Ruinerwoldse ziel	Leefbaarheid vergroten. Alles mag, mits je het maar beter maakt.
Veiligheid	Veel variatie in de bebouwing, groen en de grootte van huizen en de beslotenheid van het dubbellint.

Het belang

Een open weidegebied met smalle verkaveling en het fijnmazige slotenpatroon met elzensingels.

Het beleid

Het beleid is gericht op het behouden en versterken van het open karakter en de smalle verkavelingsstructuur met de lijnvormige beplantingen en bouselementen.

6.3 Openbare ruimte

De openbare ruimte is de ruimte die voor iedereen toegankelijk is. Het is de fysieke plaats waar een groot deel van het publieke leven zich afspeelt.

Deze openbare ruimte is er, als vanzelfsprekend, we maken er allemaal gebruik van. We rijden, fietsen, lopen van A naar B of maken een ommetje. We spelen, genieten en recreëren. We willen dan ook een goede openbare ruimte die aan de behoeftes van de Ruinerwoldse maatstaaf voldoet. Dan is het nodig om met een brede blik te kijken. Onder invloed van allerlei maatschappelijke, bestuurlijke, financiële, economische en klimatologische ontwikkelingen is de openbare ruimte voortdurend in beweging. Er wordt meer gevraagd dan een openbare ruimte die schoon, heel en veilig is, die nuttig en leuk is ingericht.

In het kader van duurzaamheid is de gemeente ook op zoek naar betere en milieuvriendelijkere methoden van beheer en onderhoud. Ook de landelijke wetgeving speelt hierop in. Denk aan het verbieden van het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen. Dit vraagt van overheden om op een andere manier naar het beheer en onderhoud van de openbare ruimte te kijken. Daarnaast verandert ook de maatschappij. Mensen zijn mondiger en willen bij bepaalde onderwerpen graag meepraten, meedenken of meedoen. Het begrip 'participatiesamenleving' speelt goed in op deze

ontwikkeling en is in Ruinerwold al lang niet meer vreemd. Al deze ontwikkelingen vragen om een nieuwe en verfrissende blik op alle aspecten van de openbare ruimte.

Dit deel begint met de omschrijving van kaders en uitgangspunten die leidend zijn voor de visie. Ook is gekeken welke trends en ontwikkelingen zich nu en in de toekomst voordoen en welke opgaven er specifiek voor de openbare ruimte in Ruinerwold liggen. Een goed samenspel tussen al deze factoren is bepalend voor de kwaliteit in de openbare ruimte.

6.3.1 Kenmerkend voor het dubbellint

Het omringende landelijke gebied dringt door in het wegdorp, dat ook wel streekdorp wordt genoemd. Vanaf de hoofdweg is tussen de bebouwing door, het landelijk gebied steeds waarneembaar. Het silhouet is een langgerekte strook waarvan de massa wordt gevormd door een aaneenschakeling van forse boerderijen met erfbeplantingen en de dominerende wegbegeleidende beplanting. Deze bestaat uit opgaande bomen in een overigens vrij open landschap.

6.3.2 Lucht tussen de kavels

De relatie en de kracht van dit landschap zit in de beleving en de doorkijkjes naar het landschap. Het grondgebruik bestaat vooral uit grasland en melkveehouderij die het beeld bepaalt. Vrijwel alle woningen zijn vrijstaand. Tussen de woningen is veel ruimte, waardoor er zicht op het omringende landschap is. Het zicht op het landschap is in de jaren toegenomen. Door sloop of bij brand verwoeste boerderijen heeft men niet altijd op de exacte plaats terug gebouwd. Hierdoor heeft het lint nog steeds een ruime, luchtige structuur.

Afb. Doorzicht op het landschap tussen Dokter Larijweg 43 en 44

6.3.3 Verbondenheid

De identiteit van de openbare ruimte wordt in hoge mate bepaald door de mate waarin mensen zich ermee verbonden voelen. De identiteit van de ruimte is niet alleen opgebouwd uit fysieke elementen zoals wegen, maar wordt ook beleefd en gedeeld. Mensen hebben verschillende relaties met hun omgeving. De één woont al zijn hele leven op een plek en deelt daar zijn familiegeschiedenis mee, de ander woont ergens nog maar kort en voelt misschien weinig verbinding met zijn omgeving. Recreanten hebben een tijdelijke verbondenheid met een gebied en ondernemers gebruiken de locatie als inkomstenbron. Wanneer mensen zich sterk verbonden voelen met een gebied, ongeacht vanuit welke positie, dan versterkt dit de identiteit van dit gebied. Dit raakt aan regionale trots en een gevoel van 'thuis zijn'. Wanneer mensen zich in een omgeving goed kunnen oriënteren in tijd en ruimte, voelen zij zich over het algemeen meer verbonden met deze ruimte. Een belangrijke factor hierbij is de aan- of afwezigheid van verstoring. In hoeverre is sprake van onverstoorde en authentieke elementen, waar wegen, bermen, sloten en laanbeplantingen optimaal beleefd kunnen worden?

Tijdens de thema-avond kwam naar voren dat niet alle elementen even sterk aanwezig zijn en dat de beleving niet voldoende is. Zo zijn bij de aanleg van de wegverharding (Boerpad), de bermen, de sloten en de bermen die tevens de grens met particulier terrein vormden, veel veranderd. De Wolddijk (hoofdweg Meppel-Ruinen) is in 1855, als eerste weg in de toenmalige gemeente, verhard. Het Boerpad (toentertijd het gehele noordelijke lint) een bijna 11 kilometer lang looppad, ontwikkelde zich in de loop der jaren tot een smalle weg over de voorerven van de boerderijen, beginnend bij de Ruinerdijk in het noordoosten en eindigend bij Haakswold in het zuidwesten. Het oude pad over de voorerven van het noordelijke bebouwingslint ten oosten van Ruinerwold werd in 1924 verbreed en naderhand verhard en kreeg de naam Dokter Larijweg. Op 12 september 1924 werd de weg feestelijk in gebruik genomen. Het westelijk deel van het Boerpad, nu nog steeds Boerpad geheten, is pas in 1970 verhard en verbreed.

Afb. het oude vorderpad, dat de boerderijen met elkaar verbond (foto: Stichting Historie van Ruinerwold)

Op veel plaatsen is geen bermsloot meer aanwezig. De meeste bermsloten zijn gedempt. Op sommige plaatsen zijn nog glooiende overgangen waar een sloot liep zichtbaar. Het is niet exact na te gaan welke verhardingsbreedte de weg toen had. Naar alle waarschijnlijkheid is de breedte nu vele malen groter dan destijds het geval.

Positief aan de Dokter Larijweg is dat de bebouwing in zijn geheel nog een onmiskenbare agrarische oorsprong heeft. De 1300 perenbomen uit 1924 in de berm langs de Dokter Larijweg hebben voortdurend aandacht van de gemeente; deze wegbeplanting is uniek en zal voortdurend door middel van verjonging in stand worden gehouden. De snoeibrigade onderhoudt de vruchtbomen op particuliere erven.

Op de eerste zaterdag van oktober vindt de jaarlijkse verkoop van de peren langs de Dokter Larijweg plaats. Daarnaast worden op die dagen op verschillende locaties activiteiten georganiseerd, die eveneens op een ruime publieke belangstelling kunnen rekenen.

Afb. Perenbomenwandeltocht

6.3.4 Duurzaam onderhoud

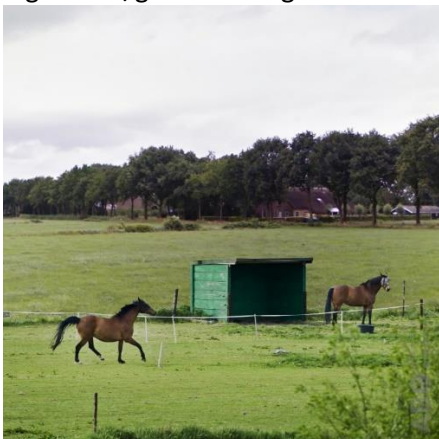
Het is zaak om continu de leefbaarheid langs het dubbellint te waarborgen. Het is een gemeentelijke opgave, maar echte actie komt lokaal tot stand. De burgers en bedrijven kunnen een bijdrage leveren aan een duurzame leefwijze. Duurzaam onderhoud is veelomvattend en vraagt juist daarom om het maken van duidelijke en doordachte keuzes. Bij duurzaamheid is er sprake van een evenwicht tussen ecologische, economische en sociale belangen. Om verantwoorde keuzes te kunnen maken moet er integraal aangepakt en nagedacht worden. Naast een verkeerskundige en civieltechnisch kundige moet ook een stedenbouwer, een landschapsontwerper en een deskundige op het gebied van duurzaamheid bij het beheer betrokken zijn. Maar belangrijker nog, is een duidelijke rol van bewoners en ondernemers die (mede) toezicht houden en ontwikkelingen signaleren. Zo maak je een kwaliteitsteam en toets je op beeldkwaliteit, beheerbaarheid en dus duurzaamheid.

Afb. Zicht vanaf Oosteinde 10 op het binnendijkse gebied

6.3.5 Binnendijkse gebied

De achterzijden van de boerenerven, gelegen in het binnendijkse gebied, zijn ook vanaf het aan de achterzijde liggende lint zichtbaar. 'Verrommeling' van het gebied zal afbreuk doen aan de visuele kwaliteit van het geheel en zou moeten worden voorkomen. Dit kan onder andere door rekening te houden met de locaties, de omvang en de hoogte van de opslagvoorzieningen voor het voer (kuilvoer, hooi- en stobalen), opslag van overige materialen en met de bouwkundige kwaliteit van paardenboxen en schuilvoorzieningen. Naast de primaire verantwoordelijkheid van de eigenaren/gebruikers ligt hier ook een regelende en handhavende functie voor de lokale overheid.

Afb. Verrommeling door schuilstallen

Kwaliteit van de openbare ruimte	
Kwaliteiten	Gebruikswaarde, de belevingswaarde en de toekomstwaarde
(fruit) Bomen	Laanbeplanting zeer waardevol en in goede conditie.
Heesters en hagen	Minimaal van toepassing. Een aanzet naar elzensingels in relatie tot het landschap zou een waardevolle aanvulling kunnen zijn.
Bermen	Overwegend functionele grasbermen. Deze zouden meer natuurlijk karakter mogen hebben. Meer streekeigen kruidachtige planten laten ontwikkelen.
Watergangen	Kunstmatig lijnvormig watervoerende gang. Patroon behouden en natuurlijke eigenschappen versterken.
Verharding	Langs alle wegen van het dubbellint sluit de breedte van het 'profiel van berm tot berm' goed aan op het karakter en de functie van deze straten. Met een asfaltonderzoek is vast te stellen of de kwaliteit nog voldoet aan de vraag. Een overlaag kan de levensduur van bestaande asfaltverhardingen aanmerkelijk verlengen. Weg mag echter niet hoger in het terrein komen te liggen.
Straatmeubilair	Zie hoofdstuk 7.
Straatreiniging	Gesloten verharding, zoals asfalt kan volstaan met preventief onderhoud. Door een goed veegbeheer vermindert het organisch materiaal dat zich ophoopt op verhardingen.

6.4 Tuinen

De zaterdag was de drukste dag van de week, want dan moest er geschrobd en geharkt worden, ramen moesten gelapt worden en koper gepoetst. Zaterdag was ook de dag van de wekelijkse persoonlijke wasbeurt, om voor de zondag alles netjes te hebben.

Door aanpassingen aan de moderne leveenseisen en verbouwingen tot woonboerderij is er veel veranderd. Vroeger vormden boerderij en het boerenerf een harmonisch geheel, vooral gebaseerd op doelmatigheid. De moestuin en de boomgaard hadden een functioneel en sober karakter. De boer en zijn gezin moesten werken voor de eerste levensbehoeften. Zij gingen daarvoor niet naar de winkel, maar moesten op het erf voldoende laten groeien en bloeien om het gezin het hele jaar door in leven te houden. De moestuin en de boomgaard lagen veelal naast de boerderij, maar in situaties met zeer smalle verkaveling ook wel voor de boerderij. Een bijkomend voordeel van de goed in het zicht zijnde boomgaard was dat het jongvee makkelijk in de gaten kon worden gehouden. Zo deed de boomgaard vaak dubbel dienst als kalverweitje en het jongvee stond in de boomgaard lekker beschermt tegen zon of regen.

De moestuin vormde een overzichtelijk geheel, waarbij de groenten waren verdeeld in rijen en bedden. Vanouds werden er voornamelijk kool, erwten en bonen geteeld. Aardappelen kwamen pas tegen het einde van de 18^e eeuw. Als omheining van de moestuin werden maar zelden hagen gebruikt. Men plantte veelal bessenstruiken en rabarberplanten. De bloementuin of siertuin had een veel minder functioneel karakter als hij er al was. De verzorging en het onderhoud dienden niet al te veel tijd te kosten. De opzet was vaak ordelijk en simpel. Soorten uit die tijd waren dahlia's, goudsbloemen, lupinen en duizendschoon.

Afb. Boerentuin met gazon en brede bloemenborders (Boerpad 2, 1970)

Met de bouw van de grote en voornamelijk boerderijen op Haakswold in de periode vanaf 1860 speelde het uiterlijk vertoon wel degelijk een rol. Huis en landschap moesten op elkaar aansluiten. Rond de boerderij werden grote siertuinen aangelegd met bijzondere bomen en struiken. Hierbij valt te denken aan solitaire beukenbomen, rododendrons en kronkelende wandelpaadjes langs bloemenperken. Restanten hiervan zijn heden ten dage nog zichtbaar. Te denken valt bijvoorbeeld aan grote beuken bij de boerderijen Haakswold nummer 29, 27 en 17/19.

Afb. Haakswold 29

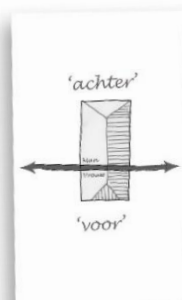

Afb. Haakswold 17

Kenmerkend voor het boerenbedrijf was dat er geleefd en gewerkt werd binnen een beperkte ruimte. Van oudsher bestaat er daarom een duidelijke tweedeling op het erf. Daarin kreeg de vrouw de verantwoordelijkheid over het woongedeelte en het omliggende terrein met de moestuin en de boomgaard. De man kreeg de verantwoordelijkheid voor de dieren, machines en de bedrijfsgebouwen. De opbouw van het erf is via deze indeling goed te verklaren. De opzet is enorm praktisch en het voorkomt dat er sprake is van twee kapiteins op één schip. In dagelijks taalgebruik spreken we vaak van 'voor' en 'achter'. Als je dit principe door het tekenen van een lijn over het erf zou willen visualiseren is de functionele scheiding tussen wonen en werken goed zichtbaar.

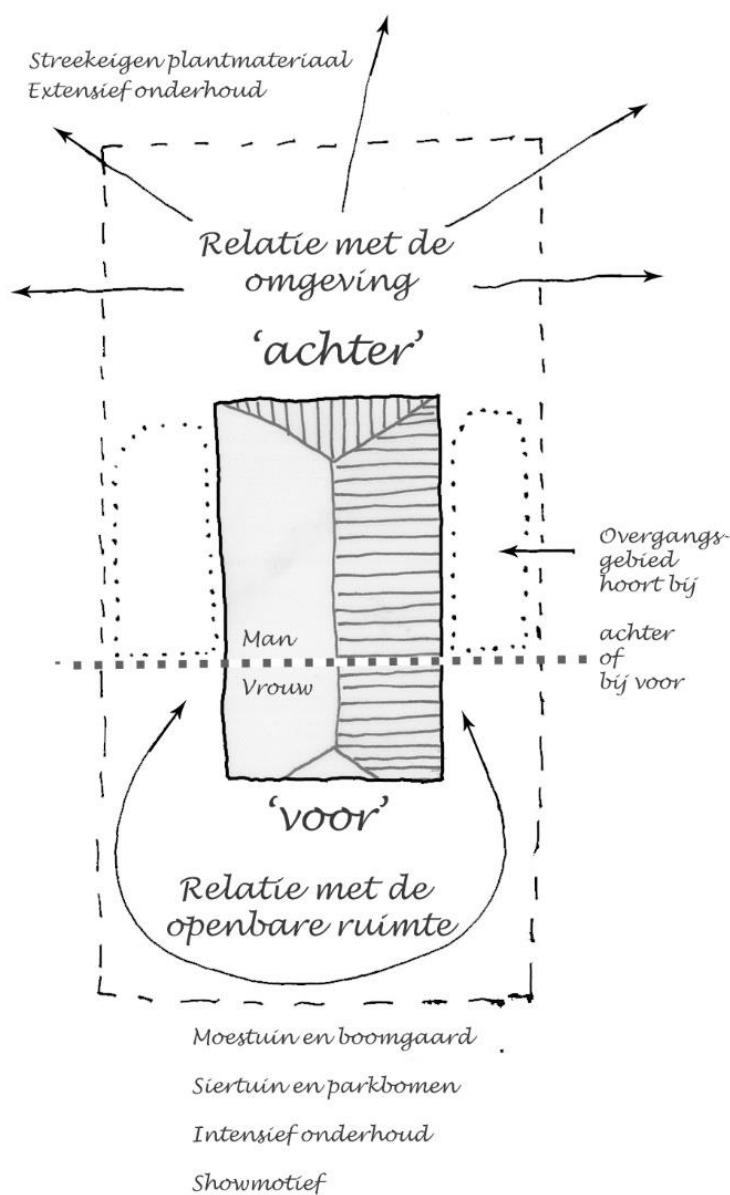
Deze indelingen 'voor' en 'achter' spelen een belangrijke rol in relatie tot het landschap en de openbare ruimte. Daarbij speelt de ligging van de boerderij ten opzichte van de weg in dit geval een zeer belangrijke rol. Alle boerderijen liggen met de voorkant (kopgevel) naar de weg toe. De relatie tussen openbare ruimte en moestuin, boomgaard en siertuin is zeer sterk.

De relatie tussen de achterkant met het omliggende landschap ligt eenvoudiger. Simpelweg doordat dit deel van het erf minder zichtbaar is vanaf de openbare weg. We hebben aan deze zijde vaak te maken met minder fraaie bedrijfs-elementen die door gebruik van plantmateriaal

(liefst uit de directe omgeving) vrij eenvoudig aan het zicht zijn te onttrekken. De overgangsgebieden, beide zijanten, zouden logisch en praktisch ingevuld moeten worden. Er loopt nu eenmaal een oprit naar het huis of de schuur. Door het toekennen van deze gebruikersvormen op het erf hebben we het basispatroon voor de boerderij geschetst.

De moeilijkheid zit hem in het verstrijken van de tijd, oorspronkelijke vormen en functies kunnen verloren gaan. De meeste boerderijen langs het dubbellint hebben een woonbestemming gekregen en deze evolutie kwam onder invloed van de veranderende tijdsgeest. Het leven van het gezin werd onomkeerbaar veranderd en het boerenerf kreeg een nieuw gezicht. Het gaat hier om een interessant hedendaags proces dat met respect voor de oude cultuurhistorie waarden prachtige plaatjes kan opleveren. De oude principes laten zich uitstekend gebruiken om op een positieve manier met de identiteit van een tuin om te gaan.

Afb. Functionele indeling van het erf

Kwaliteit van tuinen aan het Dubbellint	
Kwaliteiten	Gebruikswaarde, belevingswaarde en toekomstwaarde
Zicht	Hiermee bedoelen we het zicht vanaf de openbare weg naar het landschap, dus langs de boerderij of stal, het zicht op de voortuin en het zicht op de (voorgevel) boerderij.
Voortuin	Het moet een nostalgische sfeer geven met aandacht voor de historie van het pand en zijn voormalige functie.
Moestuin	Op ieder boerenerf hoort een moes- of siertuin.
Boomgaard	Op ieder boerenerf hoort een boomgaard.
Verharding	Kies zorgvuldig de juiste bestrating binnen de functie van de tuin.
Overgang tussen voor en achter	Regel 1; hou zicht op het achterliggende landschap. Maak een juiste keuze door het te betrekken bij 'voor' of 'achter'. Geef het dan ook de bijbehorende functie.
Achter	Ruimte voor bedrijfselementen. Zorg voor aansluiting in het landschap met streekeigen plantmateriaal.
Plantmateriaal	Moet in stijl of functie zijn van de plek op het boerenerf. Planten maken de relatie tot functie sterk en duidelijk.

Hoofdstuk 7 Gezamenlijke ambities

7.1 Inleiding

De bewoners van de boerderijen hebben in eerste instantie individuele belangen ten aanzien van het pand, hun erf en het aansluitende landschap. Bouwkundige kwaliteit, eigentijds woongenot, bedrijfsmatige toepassing, lage woonkosten, onderhoudsarme bouwmaterialen, afscherming van tuinen en gevels en alternatieve energiebronnen zijn voorbeelden van thema's die primair vanuit individueel belang worden benaderd.

Maar deze individuele belangen kunnen de kenmerkende karakters van het gebied aantasten; niet alleen van hun eigen pand of erf, maar ook van het geheel. Vaak zijn hier wel passende oplossingen voor, opgenomen in dit inspiratiedocument.

Tijdens de themabijeenkomsten met de klankbordgroep is duidelijk geworden dat ook het collectieve belang een belangrijke rol speelt voor de bewoners. De bewoners zijn trots op hun omgeving en hebben dat meermalen kenbaar gemaakt aan de verschillende overheden. Ze willen op een verantwoorde wijze omgaan met hun eigendommen en gezamenlijke belangen nastreven of ondersteunen.

Zonder hierover uitputtend te willen schrijven volgen hierna enkele voorbeelden.

7.2 Recreatie en toerisme

De bebouwing, de erven en het aansluitende landschap, waaronder de perenbomen langs de Dokter Larijweg hebben een grote aantrekkingskracht op toeristen en dagjesmensen. De afgelopen decennia hebben lokale ondernemers hier op ingespeeld en zijn er campings, bed en breakfast bedrijven, en een hotel opgericht. Museumboerderij De Karstenhoeve brengt de boerencultuur tot uiting. De Drentse Koe, speelboerderij en de Forelvijver en minicamping Woldstek trekken jaarlijks vele duizenden bezoekers. De boerderijen in het dubbellint hebben veelal hun oorspronkelijke functie verloren. Recreatie en toerisme bieden nieuwe economische kansen. Deze dienen echter wel gebaseerd te zijn op kwaliteit van accommodaties en omgeving.

Voorts verdient het aanbeveling om het gebied van het dubbellint goed te ontsluiten door bestaande en nog te ontwikkelen wandel- en fietsroutes, terwijl ook voldoende faciliteiten voor deze doelgroepen in de openbare ruimte worden gerealiseerd, zoals zit- en picknickbanken.

Met het beleidsplan Recreatie en Toerisme De Wolden wordt De Wolden op de kaart gezet als een aantrekkelijk gebied dat onderdeel uitmaakt van de grotere toeristische regio (Zuidwest) Drenthe en Noord-Overijssel. Het cultuurhistorisch erfgoed is een belangrijk onderdeel binnen de promotie. De promotie sluit zoveel mogelijk aan bij de uitstraling en instrumenten van toeristische merken als Drenthe, het Nationaal Park Dwingelerveld en het Reestdal.

Op de website www.erfgoed-dewolden.nl zijn de kerk te Blijdenstein en het dubbellint opgenomen en deze zijn tevens vermeld in een toeristische erfgoedbrochure.

Afb. Museumboerderij De Karstenhoeve

7.3 Perenpluk

De veiling van de peren langs de Dokter Larijweg, op de eerste zaterdag in oktober, trekt veel bezoekers uit het hele land. De laatste jaren wordt hier steeds meer van geprofiteerd door groepen van aanwonenden, die per cluster activiteiten organiseren die passen binnen 'de Perenpluk'. De boerderijen langs de Dokter Larijweg worden hierdoor prachtig voor het voetlicht gebracht, hetgeen bijzonder wordt gewaardeerd door de bezoekers. Verdere uitbreiding van dergelijke activiteiten in de toekomst wordt aanbevolen.

Afb. Het schudden van de gekochte peren

7.4 Uitstraling en waardebehoud

Er is een duidelijke samenhang van de bebouwing in het dubbellint; het is een bebouwingsgebied waar mensen zich blijkbaar graag willen vestigen. De panden zijn goed ontsloten door middel van verharde wegen en de ligging ten opzichte van de verschillende voorzieningen in dorp of stad is prima. Wanneer het onderhoudsniveau en het herstel van de kenmerkende karakters van alle boerderijen zich doorzet, wordt de aantrekkingskracht om er zich te willen vestigen ook groter. Dat zal uiteraard ook gunstige gevolgen hebben voor het waardebehoud.

7.5 Verkeersveiligheid en parkeren

Het plangebied wordt primair ontsloten richting Meppel, Oosteinde (Weerwille) en Ruinen. De verbinding vanuit Ruinen richting Meppel vormt de belangrijkste oost-westverbinding door het plangebied. Deze weg kent een heldere structuur en is duidelijk met betrekking tot snelheid. Binnen het plangebied zijn beperkte parkeervoorzieningen. Parkeren moet grotendeels plaats vinden op eigen terrein. Tijdens de themabijeenkomst met de klankbordgroep is duidelijk naar voren gekomen dat parkeren aandacht verdient. Structureel parkeren van vervoersmiddelen in bermen en voortuinen is een aantasting van de ruimtelijke kwaliteit. Binnen de kwaliteiten van openbare ruimte en de tuinen zijn er ruim voldoende mogelijkheden om vervoersmiddelen ordelijk te parkeren.

De uitgesproken wens is dat er zoveel mogelijk uit het zicht geparkeerd moet worden. Zo respecteren we de groene, landschappelijke omgeving van het dubbellint en creëren we een aangenaam woon/werkklimaat voor aanwonenden, recreanten, ondernemers en hun werknemers.

7.6 Duurzaamheid

We willen hier niet op alle voorbeelden van duurzame toepassing van middelen en materialen ingaan. Eeuwenlang hebben de eigenaren al sobere, maar degelijke materialen gebruikt, waardoor verspilling werd voorkomen. In de huidige tijd staan toepassingen voor de opwekking van wind- en zonne-energie op oude boerderijen en op erven ter discussie. De klankbordgroep vindt dat deze middelen wel mogen worden toegepast, maar niet op plaatsen waar deze visueel storend zijn. Er zijn passende alternatieven en alternatieve locaties, die elders in dit document staan benoemd. Zie bijlage D, duurzame energie toepassingen.

7.7 Digitale ontsluiting

De kwaliteit van wonen in het dubbellint neemt toe wanneer het gebied goed digitaal ontsloten is. Uiteraard is dat ook van belang voor bedrijven die in het gebied zijn gevestigd of zich daar willen vestigen. Collectieve acties om deze ontsluiting te bewerkstelligen, worden ondersteund.

7.8 Leefbaarheid

Onder meer de leden van de klankbordgroep hebben aangegeven dat er nog verschillende systemen aanwezig zijn, waarmee wordt nagestreefd om het gebied aantrekkelijk en geschikt te maken om er aangenaam te wonen. Als voorbeelden worden genoemd: de lintbebouwing geeft een bepaalde mate van veiligheid/geborgenheid, de aanwezigheid van dorpsbelangen en buurtschappen, diverse sport-, cultuur- en winkelveorzieningen binnen redelijke afstand, lokale en regionale werkgelegenheid en een aantrekkelijke woon- en recreatieomgeving.

Afb. Rustbanken voor toeristen en recreanten

Hoofdstuk 8 Betrokken actoren

8.1 Inleiding

In dit hoofdstuk benoemen we de actoren die betrokken kunnen worden bij het proces, met een focus op ontwikkeling en beheer/behoud. Een actor is een speler in het veld met een specifieke inbreng, kennis, vaardigheden, invloed. Actoren kunnen meerdere functies vervullen en functies kunnen door meerdere partijen worden ingevuld.

8.2 De welstandscommissie

De welstandscommissie toetst uw plannen aan de criteria die genoemd worden in de welstandsnota. Deze commissie beoordeelt naar de kwaliteit van een ontwerp, de gekozen materialen en hoe een gebouw eruitziet en in de omgeving past.

De omgevingsvergunningen in de gemeente De Wolden worden getoetst aan redelijke eisen van welstand door de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit en Cultuurhistorie, ondergebracht bij Libau: adviesorganisatie voor ruimtelijke kwaliteit. Grote delen van de gemeente zijn welstandsvrij maar voor het gebied, behorende tot het dubbellint van Ruinerwold, geldt een welstandsregime. Zoals gezegd beoordeelt een commissie van deskundigen het uiterlijk van bouwplannen. Daarbij wordt het particulier belang, het ingediende bouwplan, getoetst aan het door de gemeenteraad vastgestelde beleid, de welstandsnota. Het inspiratiedocument voegt een extra laag toe aan het algemeen belang, namelijk het belang van het dubbellint vanuit het standpunt van de bewoners. Om dit belang goed mee te kunnen laten wegen in de advisering van de commissie van deskundigen is het wenselijk om een burgerlid aan de commissie toe te voegen. Het burgerlid hoeft geen deskundige te zijn op het gebied van architectuur maar moet wel belangstelling of affiniteit met het thema hebben en moet woonachtig zijn in het dubbellint.

8.3 De overige spelers in het veld

Overige actoren, belanghebbenden of stakeholders zijn personen of organisaties die invloed ondervinden of zelf invloed kunnen uitoefenen op een specifieke organisatie, een besluit, een nieuw product of een project.

De bewoners

- Oosteinde
- Wolddijk
- Dijkhuizen
- Haakswold
- Boerpad
- Dokter Larijweg

De gemeente

- Gemeente Wolden, Postbus 20, 7920 AA Zuidwolde

De provincie

- Provincie Drenthe, Postbus 122, 9400 AC Assen

Welstandstoezicht

- Welstandscommissie, p/a Libau, Hoge der A 5, 9712 AC Groningen

Kamer van koophandel en fabrieken

- Van Schaikweg 94, 7811 KL Emmen
- Govert Flinckstraat 1, 8021 ET Zwolle

Architecten en bouwadviesburo's**Landschaparchitecten en hoveniers****Notarissen****Makelaars****Dorpsbelangen**

- Dorpsbelangen Ruinerwold/Berghuizen
- Belangenvereniging Oosteinde

Recreatieschap Drenthe

- Recreatieschap Drenthe, Brink 4B, 7981 BZ Diever

Marketing Drenthe

- Marketing Drenthe, Brink 8, 9401 HS ASSEN

Tip- Ruinerwold

- TIP-kantoor, Dokter Larijweg 22, 7961 NL Ruinerwold

LTO

- LTO Noord, Zwartewaterallee 14, 8031 DX Zwolle

Werkgroep perenpluk

- p/a museumboerderij De Karstenhoeve, Dokter Larijweg 21, 7961 NL Ruinerwold

Steunpunt Erfgoed Drenthe;

- Postbus 83, 9400 AB Assen

Stichting Nationaal Restauratiefonds

- Westerdorpsstraat 68, 3971 AZ Hoevelaken

Hoofdstuk 9 Belangrijke wet- en regelgeving

9.1. Inleiding

In dit hoofdstuk gaan we kort in op de huidige, relevante wet- en regelgeving. Wetgeving verandert regelmatig.

Het kan zijn dat op het moment dat u dit hoofdstuk leest de wetgeving na het drukken van deze brochure is gewijzigd. In de bijlage 'E wet- en regelgeving' wordt dieper op de materie ingegaan.

9.2 Rijksbeleid

Visie erfgoed en ruimte

Het kabinet richt zich op een selectief aantal gebieden en ruimtelijke opgaven. Het kabinet heeft vijf prioriteiten benoemd voor het gebiedsgericht erfgoedbeleid:

Werelderfgoed: tonen van een tijdperk.

Eigenheid en veiligheid: zee, kust en rivieren.

Herbestemming als (stedelijke) gebiedsopgave, focus op groei en krimp.

Wederopbouw: tonen van een tijdperk.

Levend landschap: synergie tussen erfgoed, economie, ecologie.

9.3 Provinciaal beleid

Cultuurnota Oude Wereld, Nieuwe Mindset

Drenthe heeft een grote schat, een cultuurhistorische rijkdom, en de provincie heeft tot taak deze schat te bewaren. Maar bewaren betekent niet stilstand. Integendeel: er ligt een boeiende opgave om erfgoed verder te ontwikkelen, te etaleren en te benutten. In deze cultuurnota geeft de provincie aan hoe het cultuurbeleid in de jaren 2013-2016 verder ontwikkeld wordt.

Cultuurnota 2017-2020: De verbeelding van Drenthe

Het college van gedeputeerde staten heeft onlangs de Cultuurnota 'De verbeelding van Drenthe' vastgesteld. (situatie november 2016) Naar verwachting zal deze aan provinciale staten voorgelegd worden ter besluitvorming, zodat de inwerkingtreding op 1 januari 2017 kan plaatsvinden.

Cultuurhistorisch Kompas

De historische waarden van Drenthe zijn in belangrijke mate bepalend voor de identiteit en de ruimtelijke kwaliteit van Drenthe. Met deze nota wil de provincie duidelijk maken wat ze vooraf op het gebied van cultuurhistorie in Drenthe wil bereiken.

9.4 Gemeentelijk beleid

Het huidige gemeentelijk beleid voor onder andere het dubbellint Ruinerwold is vastgelegd in:

Structuurvisie 2010-2030

De gemeenteraad van De Wolden legt het ruimtelijk beleid tot 2030 vast in een structuurvisie. De gemeente De Wolden kiest ervoor om een plattelandsgemeente te blijven, met het aanwezige landschap als drager voor nieuwe ontwikkelingen waar incidenteel mogelijkheden zijn voor woningbouw volgens het concept van 'landschappelijk bouwen'.

Beheersverordening Buitengebied

Nagenoeg het gehele dubbellint ligt in de bestemming 'agrarisch gebied'. Binnen deze gebiedsbestemming is de hoofdfunctie agrarisch gebruik. Ondergeschikt aan de agrarische functie zijn behoud, herstel en ontwikkeling van landschappelijke, cultuurhistorische en natuurlijke waarden van de gronden.

Beheersverordening Ruinerwold

De beheersverordening heeft betrekking op de bebouwde kom van Ruinerwold. De woonfunctie is voor het grootste deel van de bebouwing in Ruinerwold bepalend.

Bestemmingsplan Kleine Kernen Noord

In dit bestemmingsplan zijn de juridisch-planologische regelingen opgenomen van de kernen Ansen, Echten, Oosteinde, Berghuizen en Koekangerveld. Het bestemmingsplan is in hoofdlijnen consoliderend van aard. Dat wil zeggen dat het in beginsel is gericht op het regelen van de bestaande functies in het plangebied.

Bestemmingsplan Speel- en Ijsboerderij De Drentse Koe

Ten behoeve van het uitbreiden van het recreatiebedrijf aan de Wolddijk 23 in Ruinerwold is een nieuw bestemmingsplan ontwikkeld. Het plan gebied geeft ruimte aan agrarisch en dagrecreatief gebruik.

LOK (landschappelijk ontwikkelingskader)

Uit de gemeentelijke structuurvisie blijkt dat het landschap één van de belangrijkste kwaliteiten is van de gemeente De Wolden. Het LOK biedt vanuit het landschap richtlijnen voor nieuwe ontwikkelingen.

Facetbestemmingsplan Bedrijvigheid Buitengebied (VAB-beleid)

In 2007 is er onderzoek uitgevoerd (rapport Van Werven) naar de ruimtebehoefte van lokale ondernemers in De Wolden. Uit dit onderzoek blijkt dat er een aanzienlijke vraag naar bedrijfslocaties bestaat. Om te komen tot een uniform afwegingskader is er beleid voor Vrijkomende Agrarische Bebouwing (VAB) opgesteld. Dit beleid is vertaald in een facetbestemmingsplan.

Ruimte-voor -Ruimte Regeling

De ruimte-voor-ruimte regeling heeft als doel de ruimtelijke kwaliteit in het buitengebied te verbeteren. De afbraak van landschap ontsierende agrarische bedrijfsgebouwen wordt door middel van deze regeling gecompenseerd met een woning.

Welstandsnota

De welstandsnota is op 27 november 2003 vastgesteld door de gemeenteraad. Bij de laatste wijziging van de nota in december 2012 is een zeer groot deel van de gemeente welstandsvrij verklaard. Voor het gebied dat het dubbellint van Ruinerwold omvat geldt nog wel welstand.

Archeologische beleidskaart

Op 26 januari 2012 is door de gemeenteraad de archeologische beleidskaart voor de gemeente De Wolden vastgesteld. Het eerste en belangrijkste doel is om ten behoeve van toekomstige planvorming en planuitvoering inzicht te verschaffen in de aanwezigheid en het karakter van de archeologische resten binnen het grondgebied van de gemeente. De tweede doelstelling is het formuleren van archeologisch beleid. Dat beleid wordt in de bestemmingsplannen geconcretiseerd.

Cultuurhistorische waardenkaart

De cultuurhistorische beleidskaart is op 13 maart 2014 door de gemeenteraad vastgesteld. Het gebied dat gerekend wordt tot het dubbellint van Ruinerwold heeft op de beleidskaart de hoogste waardering gekregen. Bij nieuwe ontwikkelingen in dit gebied spelen cultuurhistorische waarden dan ook een essentiële rol.

Handhavingsbeleid

Het handhavingsprogramma waar we in dit verband over spreken heeft betrekking op de fysieke leefomgeving. Op basis van een risico-analyse worden de prioriteiten vastgesteld. Veiligheids- en gezondheidsrisico's wegen daarbij zwaar.

Waardevolle bomen

De gemeente De Wolden heeft een lijst met ongeveer 3700 waardevolle bomen op particuliere grond opgesteld. Voor de kap van bomen van deze lijst is een vergunning nodig. Daarnaast geldt ook dat een vergunning nodig is voor bomen met een doorsnede van 40 centimeter, gelegen in een strook binnen 10 meter vanuit het midden van de weg.

Hoofdstuk 10 Middelen

10.1 Inleiding

In dit hoofdstuk gaan we kort in op de middelen. De beschikbare middelen veranderen regelmatig. Het kan zijn dat op het moment dat u dit hoofdstuk leest de tot onze beschikking staande middelen zijn gewijzigd. In de bijlage 'F middelen' wordt dieper op de materie ingegaan.

10.2 Subsidieregelingen

We onderscheiden een drietal categorieën monumenten in de gemeente De Wolden

Rijksmonumenten (door het Rijk aangewezen)

Provinciale monumenten (door de Provincie aangewezen)

Karakteristieke panden (in gemeentelijk bestemmingsplan en/of cultuurhistorische waardenkaart als karakteristiek aangeduid)

Voor genoemde categorieën kunnen, onder voorwaarden, subsidies worden verstrekt of zijn laagrentende leningen mogelijk.

Informatie kan worden verkregen bij de Stichting Nationaal Restauratiefonds, het Steunpunt Erfgoed Drenthe (SED) en de gemeente De Wolden.

10.3 Stimuleringsregelingen

De gemeente De Wolden organiseert jaarlijks een informatieavond voor eigenaren van monumenten. Tijdens deze avond staat het contact met eigenaren centraal. Eigenaren worden geïnformeerd over nieuwe ontwikkelingen, financieringsmogelijkheden, duurzaamheid, onderhoud aan monumenten etc.

- **Spreekuur cultureel erfgoed**
Het Spreekuur Cultureel Erfgoed is bedoeld om monumenteneigenaren te ondersteunen. Wanneer u bijvoorbeeld binnenkort een bouwplan wil indienen waarvoor een omgevingsvergunning nodig is, of wanneer u vragen heeft over financieringsmogelijkheden of wanneer u meer wil weten over de inrichting van uw erf, kunt u gebruik maken van het spreekuur. Dit vooroverleg is een initiatief van het Steunpunt Erfgoed Drenthe, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) en de Drentse gemeenten.

Hoofdstuk 11 Communicatie

11.1 Inleiding

Hoe raken (toekomstige) inwoners van Ruinerwold geïnspireerd om mee te werken aan het behouden van de eeuwenoude karakteristieke elementen van het dubbellint van Ruinerwold? En hoe kun je ervoor zorgen dat het inspiratiedocument over vijf jaar nog steeds bekend is en gebruikt wordt?

Dat waren de hoofdvragen van de studenten van AIDA Communicatie, het communicatiebureau van Windesheim. De vereniging Dorpsbelangen Ruinerwold/Berghuizen heeft hen in de arm genomen om advies in te winnen over de communicatie van het inspiratiedocument.

11.2 Uitkomsten onderzoek

Studenten onderzochten in de periode van september 2015 tot en met januari 2017 op welke manier inwoners geïnformeerd willen worden over het inspiratiedocument en of er draagvlak is voor die informatie.

Uit de onderzoeken van AIDA communicatie is duidelijk naar voren gekomen dat inwoners van Ruinerwold hun informatie het liefst lezen in 'Op 't Wold', 'Ruinerwold.info' en via de communicatiemiddelen van de gemeente De Wolden. Ook kwam naar voren dat ze vooral actief zijn op de volgende 'social' mediakanalen: Facebook, LinkedIn en Twitter. Aansprekende voorbeelden in beeld en geschrift zijn een belangrijke bron van inspiratie. Daarnaast willen de inwoners betrokken zijn bij het gehele proces.

11.3 Communicatieplan

Het advies van AIDA communicatie heeft geleid tot een aanpak die gericht is op de wensen en voorkeuren van de inwoners en betrokkenen. Dorpsbelangen moet attentiewaarde creëren en interesse wekken voor het inspiratiedocument. Een belangstelling die bij bewoners in het dubbellint met (ver)bouwplannen overigens eerder aanwezig zal zijn.

Er worden vijf verschillende doelgroepen onderscheiden:

1. Inwoners van Ruinerwold en dan vooral de aanwonenden van het dubbellint;
2. Toekomstige inwoners van Ruinerwold;
3. Bedrijven: bedrijven die te maken hebben met de ruimtelijke inrichting van Ruinerwold, zoals landbouwers, Mkb'ers, etc. Zij zijn verenigd in Ondernemend Ruinerwold;
4. Beleidsmakers: medewerkers van gemeente, provincie en rijksoverheid;
5. De overige spelers in het veld (zie hoofdstuk 8.3). Deze doelgroep is niet kort te omschrijven. Aannemers en ontwerpers zijn wel een speciale doelgroep, heel anders dan bijvoorbeeld marketing Drenthe.

De volgende communicatiemiddelen zijn hiervoor geselecteerd:

1. Inspiratiedocument

Het betreft hier het gedetailleerde inspiratiedocument met alle details, informatie en bijlagen. Het inspiratiedocument is een document dat gepresenteerd zal worden aan de raad van gemeente de Wolden en zal ter inzage aanwezig zijn op verschillende locaties zoals de gemeentewinkel en het dorpshuis de Buddingehof in Ruinerwold.

2. Inspiratiebijeenkomsten

Hier wordt het document op inspirerende wijze gepresenteerd. Het is tijdens deze informatiebijeenkomst mogelijk om direct te reageren. De mensen in en rond het dorp worden op deze manier actief betrokken. Zij worden uitgenodigd via de voorkeursmedia: Facebook, LinkedIn, Twitter, Op 't Wold, Ruinerwold.info en via de communicatiemiddelen van de gemeente De Wolden.

3. Interactieve online tool

Belangrijk element in de communicatie is de inspirerende online presentatie. Een toegankelijke en interactieve tool waarin inwoners, nieuwe inwoners en betrokkenen eenvoudig de tips en trucs voor het behoud van het karakteristieke beeld kunnen lezen. Met online doorverwijzingen naar het juiste loket voor bijvoorbeeld subsidieaanvragen, bestemmingsplannen en architecten. Deze zal zowel op www.ruinerwold.info en op www.dewolden.nl beschikbaar zijn.

4. Inspiratieflyer

Via een huis aan huis flyer kunnen alle bewoners van Ruinerwold op een korte en krachtige manier de hoofdlijnen van het inspiratiedocument doornemen. Deze variant zal rijk aan beeld en illustraties zijn en kan eenvoudig worden bewaard als geheugensteun alsmede doorverwijzing naar de interactieve online tool. Daarnaast worden de flyers verspreid via het gemeentehuis, de welstandscommissie, architecten, makelaars etc.

De flyer zou ook gebruikt kunnen worden om toeristen die Ruinerwold bezoeken te informeren.

5. Multimedia aanpak: Publiciteit

Regelmatig zal Dorpsbelangen Ruinerwold/Berghuizen nieuwsberichten over het inspiratiedocument delen via de voorkeursmedia van de verschillende doelgroepen. Denk aan persberichten via 't Wold, www.ruinerwold.info, www.oosteinde.info, Facebook, Twitter van Dorpsbelangen RB en communicatiemiddelen van Gemeente de Wolden zoals (Facebook, Twitter, De Wolden Courant, www.dewolden.nl).

De drie belangrijkste persmomenten zijn:

Publicatie inspiratiedocument en interactieve online inspiratietool

Uitnodiging inspiratiebijeenkomsten

Aankondiging flyer (en huis-aan-huis verspreiden)

Subsidieaanvragen aan de hand van thema's

6. Anno Drenthe app

Met deze gratis route-app van anno Drenthe kunnen inwoners, toeristen e.a. verhalen over cultuur, geschiedenis en natuur beleven terwijl ze door Ruinerwold wandelen. Er zijn al een paar routes geüpload in Ruinerwold. Door de levendige verhalen van de dubbellinten hier te delen kunnen bezoekers zien en ervaren hoe Ruinerwold er vroeger uitzag. De historie van de dubbellinten komt zo nog meer tot leven.

Samengevat resulteert dit in de volgende communicatiematrix:

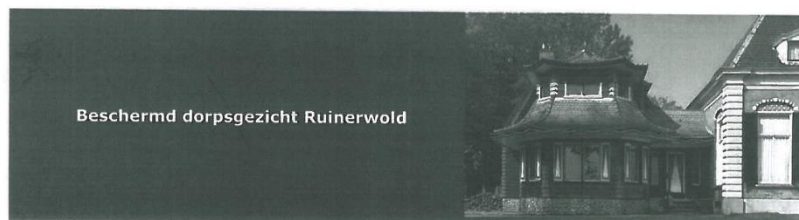
	Middelen					
Doelgroepen	Inspiratie-document	Interactieve Online tool	Flyer	Inspiratie-bijeenkomst	PR	Anno Drenthe app
Inwoners van Ruinerwold		X	X	X	X	
Toekomstige inwoners			X	X	X	X
Bedrijven		X	X	X	X	
Beleidsmakers	X			X	X	
De overige spelers		X	X	X	X	

Kernboodschap

Enige tijd geleden wilde de Rijksdienst van het dubbellint van Ruinerwold een beschermd dorpsgezicht maken. Wij als inwoners van Ruinerwold waren het hier niet mee eens. Dorpsbelangen Ruinerwold is aan de slag gegaan met een eigen inspiratiedocument dat de traditionele bebouwing in Ruinerwold in stand houdt. Met dit plan kunnen wij ervoor zorgen dat het dubbellint zijn waarde behoudt. Ruinerwold wil geen openluchtmuseum worden, maar het wil wel graag zijn authenticiteit bewaren. Laat je inspireren over het dubbellint in Ruinerwold en kom naar de

inspiratiebijeenkomsten of lees meer op de websites www.ruinerwold.info of www.dewolden.nl of social media van Dorpsbelangen. Wilt u het plan liever doorbladeren? Vraag ernaar bij het gemeentehuis van De Wolden of bij het dorpshuis Buddingehof in Ruinerwold.

Bijlage A: Aanleiding

Datum in procedure: **03 NOV. 2011**

Toelichting bij het besluit tot aanwijzing
van het beschermd dorpsgezicht Ruinerwold
gemeente De Wolden (Drenthe)
ex artikel 35 Monumentenwet 1988

Datum aanwijzing:

Errata:

De Wolden, Ruinerwold

De staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de minister van Infrastructuur en Milieu zijn bevoegd om gezamenlijk beschermde stads- en dorpsgezichten aan te wijzen. Het rechtsgevolg van de aanwijzing is dat de gemeenteraad ter bescherming van een stads- of dorpsgezicht een bestemmingsplan, als bedoeld in de Wet ruimtelijke ordening, vast moet stellen. In die zin kan de aanwijzing tevens een stimulans betekenen voor een te voeren ruimtelijk kwaliteitsbeleid.

In totaal zijn er in Nederland meer dan 400 beschermde stads- en dorpsgezichten met een geschiedenis die teruggaat tot vóór het jaar 1850. In het kader van het Monumenten Inventarisatie Project is ook de stedenbouw uit de periode 1850-1940 landelijk geïnventariseerd. Het besluit tot aanwijzing van Ruinerwold in de gemeente De Wolden als beschermd dorpsgezicht vloeit voort uit deze inventarisatie.

Inleiding

Het beschermd dorpsgezicht Ruinerwold ligt in de gemeente De Wolden in de regio Meppel van de provincie Drenthe. De ruimtelijke structuur van het ruim 7,5 km. lange en gemiddeld 1,5 km. brede beschermd gezicht wordt bepaald door de twee parallel aan elkaar liggende bebouwingslinten van het weddorp Ruinerwold. Het lint met de oudere bebouwing, het voormalige Boerpad, langs de noordzijde van het beschermd gezicht wordt tegenwoordig onderbroken door de dorpsontwikkeling van Ruinerwold. Het oostelijke deel van het Boerpad is in 1925 bij de verharding ervan vernoemd tot Dr. Larijweg. Vanaf ca. 1700 ontwikkelde de bebouwing zich langs het Boerpad, pas na 1850 kwam het tweede bebouwingslint ten zuiden ervan tot stand en is er sprake van de kenmerkende dubbele lintstructuur. Het lint met de jongere bebouwing ligt van noordoost naar zuidwest langs delen van de Meppelerweg, Oosteinde, Wolddijk en Haakswold.

Het beschermd gezicht Ruinerwold ligt in het zuidwestelijke veenontginningslandschap, waar ook Kolderveen, Nijveveen, Weerwille, Koekange en Echten deel van uitmaken. Het beschermd dorpsgezicht Ruinerwold is een typische randveenontginning die wordt gekenmerkt door een zgn. slagenlandschap; parallelle opstrekken kavelen die door kavelsloten van elkaar worden gescheiden. Daarnaast wordt het landschap van het gezicht gekarakteriseerd door een coulisselandschap aan de zuidzijde en de aanwezigheid van nog overwegend open veld tussen beide bebouwingslinten en aan de noordzijde van het beschermd gezicht.

Naast een grote historisch-ruimtelijke kwaliteit, heeft het beschermd gezicht Ruinerwold een architectuurhistorische waarde. De boerderijen zijn een staalkaart van Drentse boerderijbouw gedurende een periode van bijna drie eeuwen. De aanwezigheid van nog authentieke boerenerven en zgn. ouderwoningen dragen bij aan de ruimtelijke kwaliteit. Het is echter met name de authenticiteit van het weddorp met dubbele linten en het tussenliggende open grasland dat, in samenhang met de bebouwing en het open achterland, een beeld van een zodanige ruimtelijke waarde oplevert dat aanwijzing van Ruinerwold als beschermd dorpsgezicht gerechtvaardigd is.

3

Ontstaan en ontwikkeling

De ruimtelijke expansie van de Drentse bevolking in de periode 950-1300 na Chr. heeft zich met name geuit in de grootschalige kolonisatie van de natte randen van het Drents Plateau. De ontstaansgeschiedenis van het beschermd gezicht Ruinerwold valt samen met de ontginning van de randveen- en woldgebieden ten zuidwesten van het plateau; een gebied dat zich kenmerkt door vrijwel evenwijdig aan elkaar noordoost – zuidwest lopende beekdalen en dekzandruggeten uit de Weichselijstijd (75.000-10.000 jaar geleden). De waterlopen die van oudsher in dit gebied stromen zijn de Wold Aa en de Beller Stroom-Havelter Aa (later de Oude Vaart). In het met broekbossen begroeide veen ontstond door ontwatering en veenontginning een nieuw woongebied; de basis van de ontginning vond plaats vanuit het beekdal van de Wold Aa, breidde zich uit naar de flanken en uiteindelijk tot voorbij de hoger gelegen zandrug aan de noordzijde van de Wold Aa.

Naar alle waarschijnlijkheid zijn er dicht bij de Wold Aa meerdere nederzettingen geweest die geleidelijk in noordwestelijke richting verschoven, gekoppeld aan de voortschrijdende ontginning. De Wolddijk is in dit opzicht een ouder bewoningslint dan het later ontstane bewoningslint langs het Boerpad. In de 19de eeuw is er een terugwaartse beweging te zien vanuit de nederzetting langs het Boerpad richting het (oudere) bewoningslint langs de Wolddijk. Aanvullend archeologisch en historisch-geografisch onderzoek naar deze verschillende fasen van de zich verschuivende nederzetting zou meer informatie kunnen opleveren.

De vroegste vermelding van gebied van Ruinerwold staat in een oorkonde van bisschop Hardbert uit 1141, waarin deze op verzoek van de heer van Ruinen, Otto van Ruinen, het gehele veengebied tussen Ruinen en Meppel aan het klooster van Ruinen in leen geeft. Ruinerwold maakte in die tijd deel uit van de zogenaamde *heerlijkheid* Ruinen, een rechtsgebied met een zekere autonomie. De heerlijkheid Ruinen was een afzonderlijk Stichts leen, dat na de opstand door de leenkamer van Overijssel namens de Staten werd vergeven aan de heren van Ruinen, Drentse adel en beheerders van het klooster van Ruinen. In de 12^e eeuw werd de verdeling en de ontginning van het 'Buddingewold', na verkoop of schenking daarvan door de markegenoten, dan ook mede vanuit het klooster organisatorisch aangepakt. De dijk ten noorden van de Wold Aa – de Wolddijk – is dan ook waarschijnlijk in deze periode door monniken van het klooster van Ruinen aangelegd. Tot diens verharding in 1855 was het een verhoogde zandweg die met takkenbossen werd versterkt.

Vanaf deze dijk werden percelen van een bepaalde breedte voor bewoning en ontginning toegewezen. De breedte van de percelen was niet gelijkmatig en liep sterk uiteen variërend van 2 tot ca. 20 roeden (een Drentse roede is 4,12 m.) Het gebied werd ontwaterd door in de richting van de beek kavelsloten aan te leggen. Om de afvoer van het oppervlaktewater nog eens te versnellen, groef men parallel aan de beek of weg lelsloten. Vanaf de weg werden de gronden vervolgens langs opstrekken kavelen, parallel kavelen geëxploiteerd, waarmee het zogenaamde slagenlandschap tot stand kwam. Ruinerwold kende, zoals veel randveenontginningen, recht van opstrek waarbij er zoveel land ter breedte van de kavel voor en achter de

4

boerderij in gebruik genomen mocht worden tot er een natuurlijke of andere grens werd bereikt.

Zo ontstond een opstreckende strokenverkaveling deels loodrecht op de dijk. In Ruinerwold ging het recht van opstrek echter verder dan gebruikelijk en liepen de percelen van de Leislout ten zuiden van de Oude Vaart tot een paar honderd meter over de Wold Aa, waarbij lengten van soms vijf kilometer werden gehaald. Zowel het veen als het zand werd in de rationale strokenverkaveling ingedeeld. Typerend voor deze verkaveling is dat al het land van het boerenbedrijf tussen de kavelsloten lag en dan ook zowel bouw- en weiland, tuinen, veengrond, heide als woeste grond kon bevatten. De Leislout aan de noordzijde van Ruinerwold had overigens niet alleen een waterstaatkundige betekenis voor de afvoer van oppervlaktewater, maar werd ook als wijk gebruikt voor het vervoer van turf richting Meppel, Blokzijl en Zwartsluis.

In het bovendiense gebied, ten noorden van de bebouwingslinten, werd het bouwland van het grasland gescheiden door de voor Ruinerwold typerende koehekken, ontstaan vanwege het ontbreken van natuurlijke afscheidingen. De hekken zijn verdwenen maar in de naamstelling van het gebied wordt nog verwezen naar een deel *voor* en *achter de koehekken*. In het buitendijkse gebied, ten zuiden van de bebouwingslinten, werden met name houtwallen gebruikt als perceelscheiding waardoor een coulisselandschap ontstond.

In 1412 werd het Landrecht van Drenthe opgetekend, waarmee Drenthe elgen bepalingen voor rechtspraak en politieke besluitvorming. Het kerspel Ruinerwold

introduceerde echter in 1428 een geheel eigen landrecht onder de naam "Landrecht van Buddingewold en Haakswold", met een eigen rechtspraak en bestuur. De Staten van Drenthe hebben dit gebied lange tijd zonder succes onder het beslag van de Drentse heffing der generale middelen willen brengen. In 1654 werd het conflict beslecht in het voordeel van Drenthe en werd het kerspel Ruinerwold deel van het Dieverderdingspil.

Oorspronkelijk lagen de boerderijen groepsgewijs bij elkaar in de vorm van buurschappen, ook wel *klufden* of *klugten* genoemd. Deze klufden waren ontstaan door de groepsgewijze ontginning van het veen, anders dan bij de ontginningen op het zand waar een boer zelfstandig te werk kon gaan. De klufden traden ook op als een organisatorische eenheid in de dorpsgemeenschap. De kaart van Drenthe van Cornelis Pijnacker uit 1634 – de eerste gedetailleerde kaart van de provincie Drenthe – laat een rij boerderijen temidden van bomen zien (zie bijlage 1).

De klufden heetten respectievelijk van west naar oost: 'Haexwolt' (Haakswold), 'Budinwolve' (Ruinerwold/Dijkhuizen), 'Kale Buerschap' (Kale Klugt), Ruggebuert (Rugle Klugt) en 'Oosteinde'. Namen die ontleend waren aan de bosrijke vegetatie, de *wolden*, of de boerderijgroepen, *buert* of *buerschap*. Vanaf ca. 1800 wordt Budinwolve (ook wel Buddingewold) Dijkhuizen genoemd. Rond deze periode wordt De Kraak als meest noordelijke kluf vermeld. In de loop van de 18^e en 19^e eeuw verdicht het bebouwingslint en verandert de klufgewijze indeling van boerderijplaatsen in een meer lineaire en aaneengesloten opstelling (zie bijlage 2 en 3).

5

Na het begin van de 20 eeuw worden de oorspronkelijke klufnamen dan ook niet meer op de topografische kaarten vermeld. Haakswold is echter nog steeds de naam van het gehucht en de weg ten westen van de dorpskern van Ruinerwold. Oosteinde is zelfstandig uitgegroeid tot een tweede, kleinere dorpskern en de naam Dijkhuizen komt nog terug in de hoofdstraat die door het dorp Ruinerwold loopt.

Vóór de verharding van het Boerpad was elke kluf d.m.v. een lange ree (vgl. 'rijden') van enkele honderden meters met de Wolddijk verbonden. Deze onverharde ree was net breed genoeg om met paard en wagen het betreffende erf te kunnen bereiken. De boerderijen lagen dan ook lange tijd tamelijk geïsoleerd en op grote afstand tot de weg. Een kortere (loop-)verbinding tussen de klufden en de boerderijen werd gerealiseerd door vonders over de scheidingssloten tussen de erven te leggen. Dit bijna 11 kilometer lange looppad, het Boerpad, ontwikkelde zich in de loop der jaren tot een smalle weg over de voorerven van de boerderijen, beginnend bij de Ruinerdijk in het noordoosten en eindigend in het Boerpad bij Haakswold in het zuidoosten. Een brede sloot ten zuiden van het pad scheide het bebouwingslint van het tegenoverliggende land.

De verspringingen van het nederzettingssint ter hoogte van de klufden Haakswold, Oosteinde en De Kraak zijn naar alle waarschijnlijkheid het gevolg van Middelieeuwse verplaatsingen. Enerzijds zou de plaatselijke verschuiving het gevolg kunnen zijn van wateroverlast bij de oorspronkelijke ontginningssas door inklinking en maaielddaling. Anderzijds zou het op verschillende fasen in de ontginning van het gebied kunnen wijzen, deze

gebeurde groepsgewijs en sloot misschien niet op alle plaatsen tegelijkertijd op de andere ontginningen aan.

Recent onderzoek (Theo Spek) ondersteunt de theorie dat het gebied dat begrensd wordt door de Wold Aa in het zuidoosten en door het Oude Diep in het noordwesten, het zogenaamde eiland van Ruinerwold, helemaal bedekt moet zijn geweest met een *kussen* van veenmosveen. Dit hoogveen zou (in ieder geval) op gelijke hoogte met de rug van de dekzandrug moeten hebben gelegen. De zandrug heeft in veel mindere mate een rol gespeeld bij de locatie van de nederzetting dan eerder gedacht en kon pas in een vergevorderd stadium van de ontginning als natuurlijke verhoging herkend worden. Grondboringen hebben inderdaad aangetoond dat de boerderijen van het noordelijke nederzettingssint op het veen zijn gebouwd en ten *zuiden* van het hoogste deel van de dekzandrug liggen. Het merendeel van de oude boerderijen ligt verhoogd in het landschap als gevolg van de oxidatie van het veen dat onder de boerderijen minder is ingeklonken dan in het omringende gebied.

Rond 1650 liepen de verveningen in het zuidwestelijke deel van Drenthe op 't eind. Vooral in Ruinerwold en omgeving liep de turfgraverij sterk in betekenis terug en het aantal huishoudens daalde als gevolg daarvan in de 2^e helft van de 17^e eeuw. Daarnaast was door de inklinking en afgraving van het oorspronkelijk aanwezige veenpakket het gemiddelde grondwaterpeil in de streekdorpen zo gestegen dat de akkerbouw er steeds meer belemmeringen van ondervond. In het zuidwesten van Drenthe, en ook in Ruinerwold, was het belangrijkste akkerbouwgewas winterrogge. De relatieve stijging van het grondwater dwong de boeren het bouwland om te zetten in grasland.

6

Ook traden de Wold Aa en de Oude Vaart in deze periode nog regelmatig buiten hun oevers door de opstuwing van het water in de omgeving van Meppel. Het bouwlandareaal nam al met al tussen 1650 en 1850 af met gemiddeld 40% ten gunste van grasland en rond 1800 werkte bijna 90% van de bevolking in Ruinerwold in de landbouw. Opvallend is dat in de 17^e en 18^e eeuw een groot deel van het totale Drentse bevolkingsaantal in de heerlijkheid Ruinen en het Dieverderdingspolder woonde. Het zuidwesten was daarmee in die tijd het dichtstbevolkte deel van Drenthe en Ruinerwold het derde dichtst bevolkte dorp in Drenthe.

De ontwikkeling van Ruinerwold bleef vanaf de Middeleeuwen tot mid-19^e eeuw in wezen onveranderd. De bebouwing ontwikkelde zich voornamelijk langs het noordelijke pad. Wel ontstond er in deze periode al bebouwing in Dijkhuizen langs de noordzijde van de weg Ruinen-Meppel, ter hoogte van het kruispunt naar Blijdenstein, waar gekerkt werd. Er was echter nog geen sprake van komvorming, de voorzieningen lagen langs het lint verspreid en het overwegend agrarische karakter van het wegdoorp bleef onveranderd. De belangrijkste verandering betrof de geleidelijke verschuiving van bouwland naar weiland.

Het accent van het boerenbedrijf lag in de periode 1850-1940 bijna volledig op de rundveehouderij. Daarnaast behoorde Ruinerwold in die tijd tot één van de belangrijkste centra voor de fokkerij van 6-weekse biggen in Nederland, terwijl Meppel één van de grootste biggenmarkten van Nederland werd. Ruinerwold ontwikkelde zich tot veehouderijgebied bij uitstek. Ook de botermarkt in Meppel kreeg in deze periode een steeds grotere betekenis. Als gevolg van deze goede afzetmarkt

en in het algemeen vanwege de zeer hoge melk- en veeprijzen in de periode 1850 tot 1880, maakte Ruinerwold een economische bloeiperiode door.

Als gevolg hiervan en door de stijgende bevolkingsdruk was splitsing van hoeven, met de daaraan gekoppelde versnippering van de percelen, onvermijdelijk. Boeren werden gestimuleerd het eigen land op te splitsen. In de praktijk betekende dit dat de bestaande boerderij langs het oude pad werd verpacht of aan de kinderen werd overgedaan en er een nieuwe, grotere boerderij of rentenierswoning aan de zuidzijde van de straatweg Ruinen-Meppel (in 1855 verhard) werd gebouwd. Op deze wijze ontwikkelde zich een tweede bebouwingslint ten zuiden van het oude lint, waarbij de bewoning feitelijk weer gedeeltelijk terugkeerde naar het oorspronkelijke bebouwingslint uit een eerdere ontginningsperiode. De panden werden aan de zuidzijde van deze hoofdweg geplaatst op dezelfde wijze als voorheen langs het oude lint; op de opstrekende kavel met daarachter gelegen de landerijen. De sociaal-economische bloeiperiode had ook zijn weerslag in de 'uitbundigheid' van de vormgeving van de nieuwe generatie boerderijen, in sommige gevallen meer villa's dan boerenbedrijven.

7

De klugten Haakswold en Dijkhuizen waren in bezit van de meest vruchtbare grond hetgeen zich vertaalde in de 'rijkdom' van de boerderijen. Richting Meppel zijn dan ook meer boerderijen van het landheren-type gebouwd dan richting Ruinen. Het oude pad over de voorrerven van het noordelijke bebouwingslint ten oosten van Dijkhuizen werd in 1924 verbreed en kreeg de naam Dr. Larijweg. Na de verharding werden aan beide zijden van de weg in totaal ca. 1300 hoogstam-perenbomen op onderlinge afstand van 10m. geplant. In opzet waren dit aan de zijde van de boerderijen Winterjan-peren en aan de andere zijde Louwtjesperen. In werkelijkheid werden echter ook andere soorten peren geplant. Momenteel staan er nog ca. 1000 perenbomen in een dubbele rij met een lengte van bijna 7 kilometer.

Na de Tweede Wereldoorlog was de akkerbouw volledig uit het gebied verdwenen en richtten de boeren in Ruinerwold zich voornamelijk op de rundveehouderij. In de naoorlogse periode begint de concentratie van voorzieningen en woonbebouwing op gang te komen. Deze kernvorming van de nederzettingen ging relatief snel als gevolg van de naoorlogse bevolkingsgroei. Voor het wegdoorp Ruinerwold betekent dit dat Ruinerwold/Dijkhuizen en Oosteinde zich tot twee afzonderlijke bebouwingkernen ontwikkelden. Deze verdichting zet tot op heden door met de aanleg van nieuwe clusters woningen in beide kernen. Toch bleven de dubbele bebouwingslinten in het beschermd dorpsgezicht Ruinerwold in ruimtelijke zin onveranderd. Echter, door de ruilverkaveling en in het algemeen door de terugloop van het boerenbedrijf, krijgt het merendeel van de boerderijen een nieuwe bestemming. De veranderingen vinden met name plaats in de bebouwing, het erf en de erfafscheidingen.

8

Tijdens de ruilverkaveling in de jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw werd ca. 7215 hectare landbouwgrond herschikt met als resultaat dat 22 agrarische bedrijven werden verplaatst. Het gebied van de ruilverkaveling 'Ruinerwold-Koekange' is het grootste wegdoorpenlandschap met de opstrekende verkaveling van Drenthe. Het recht van opstrek is nu vervallen.

Een andere aanpassing van de oorspronkelijke structuur van het beschermd gezicht Ruinerwold is de bouw van een grasdrogerij in 1941 in het open grasland tussen beide oostelijke linten, tussen de verbindingswegen De Keuterhoekweg en De Hesselterweg. Anno 2008 is het bedrijf uitgegroeid tot de volle breedte van de groenzone en is er een nieuwe verbindingsweg aangelegd.

Huidig ruimtelijk karakter en bebouwingsbeeld

Het ruimtelijke karakter van het ongeveer 7,5 km. lange en 1,5 km. brede beschermd dorpsgezicht Ruinerwold wordt bepaald door twee parallel aan elkaar lopende bebouwingslinten temidden van een vrijwel open slagenlandschap. Het licht slingerende noordelijke bebouwingslint verspringt aan de oostzijde ter hoogte van de voormalige kluften Oosteinde en De Kraak en aan de westzijde ter hoogte van Haakswold. Het meer rechtlijnige, jongere bebouwingslint ten zuiden daarvan ligt langs de dijkweg tussen Ruinen en Meppel waar achteréenvolgens de Meppelerweg, de Wolddijk, Dijkhuizen en Haakswold deel van uit maken. Een belangrijke ruimtelijke karakteristiek is het onbebouwde 'open' grasland tussen de dubbele bebouwingslinten, dit wordt slechts doorbroken door enkele verbindingssassen tussen de linten. De bebouwing is gewoonlijk niet in deze tussenstrook geplaatst maar daarbuiten, met uitzondering van de midden 19de eeuwse bebouwing langs de noordzijde van de Wolddijk bij Dijkhuizen, waar het oude gemeentehuis staat en waar gekerkt werd. Ook de grasdrogerij, met zijn karakteristieke witte rookpluim die sterk bepalend is voor het huidige beeld van Ruinerwold, ligt in deze tussenstrook.

Het beschermd gezicht is landschappelijk in te delen in een bovendien (ten noorden van de linten), binnendijks (tussen de linten) en buitendijks gebied (ten zuiden van de linten). Het boven- en binnendijks gebied kenmerkt zich door een open slagenlandschap, met lange opstrekende kavels van elkaar gescheiden door kavelsloten. Het buitendijks gebied, eveneens een opstrekende verkaveling kenmerkt zich door beplanting op de perceelgrenzen en is herkenbaar als een coulisselandschap of half open landschap. Door de ruilverkaveling en schaalvergroting van het boerenbedrijf

aan het eind van de 20^e eeuw zijn de kavels enigszins breder en groter geworden. Hier en der maken de houtwallen plaats voor het toegenomen gebruik van prikkeldraad. Langs de waterwegen die zich ten zuiden van de Wolddijk dwars op deze as bevinden zijn in het kader van de ruilverkaveling echter ook aangeplante groenstroken aangebracht. Deze zijn niet overeenkomstig het transparante karakter van het coulisselandschap en sluiten de doorkijk zijwaarts visueel af. Toch is vanwege de kavelsloten en de overgebleven houtwallen de ontginningsgeschiedenis nog goed te herkennen. De agrarische functie is tegenwoordig in het gebied niet langer overheersend. Het merendeel van de boerderijen heeft een transformatie ondergaan van agrarisch bedrijf naar een woonfunctie al dan niet gekoppeld aan nieuwe bedrijvigheid, horeca of detailhandel. Deze functiewijziging van agrarische nederzetting tot multifunctioneel dorp heeft het oorspronkelijke beeld en de structuur van Ruinerwold echter nauwelijks aangetast.

Er is een duidelijk onderscheid tussen de beide bebouwingslinten. Het oudere bebouwingslint, langs de noordzijde van de Dr. Larjweg, laat een beeld zien van boerderijen die overwegend met de nokrichting haaks op de weg zijn geplaatst. De uitvoering van de bebouwing is traditioneel van aard met baksteen, hout en riet. De samenhang in het bebouwingsbeeld ontstaat doordat veel boerderijen behoren tot de zgn. hallehuiscgroep, met van oorsprong een driebeukige plattegrond gebaseerd op een constructie van vrijstaande ankerbalkgebinten. Een specifiek kenmerk van de bebouwing langs dit oude lint is de ontwikkeling van een eigen bebouwingstype; de aangebouwde ouderwoning.

9

De oorspronkelijke groepsgewijze ligging van de boerderijen in buurschappen is niet meer als zodanig herkenbaar. Het noordelijke bebouwingslint is nu een aanéengesloten rij boerderijen langs de noordzijde van de weg. Langs de Dr. Larjweg dicht op elkaar en bij het Boerpad meer verspreid. De verdichting van de bebouwing langs de Dr. Larjweg neemt toe naarmate men dichterbij Dijkhuizen komt, waar vanaf WO II komvorming plaatsvond en een concentratie van voorzieningen ontstond. De - overwegend rijkere - boerderijen langs de jongere as liggen op grotere afstand van elkaar en geven een minder aanéengesloten beeld dan bij het noordelijke lint. Aan deze zijde is het met name het *bedrijfs*gedeelte dat haaks op de weg is geplaatst, het woonhuis is er in veel gevallen schuin voorgeplaatst.

Architectonische kenmerken die de mid-19e eeuwse boerderijen aan deze zijde karakteriseren zijn decoratieve toepassingen als pleisterwerk, natuursteen en daken van dakpannen, lei en zink. Ook is een meer parkachtige tuinaanleg kenmerkend voor de jongere generatie boerderijen. De vruchtbaarheid van de grond, die richting Meppel beter is dan richting Ruinen, heeft invloed gehad op de mate van rijkdom van de boerderijontwerpen. Hoe beter de grond, hoe rijker de boerderijen. Dit is ook zichtbaar in de mate van verdichting van de bebouwing. Richting Ruinen neemt de dichtheid van de bebouwing af en richting Meppel juist toe.

De bermbeplanting langs bebouwingslinten is een essentieel onderdeel van het karakter van het beschermd gezicht. Langs de Dr. Larjweg wordt het wegprofiel bepaald door lanen van perenbomen, geplant in de periode van de verharding van de weg in de jaren '20 van de vorige eeuw.

Langs het meest oostelijke deel van de Dr. Larjweg, dat haaks op de Meppelerweg staat en de oostelijke grens van het beschermd gezicht vormt, staan geknotte wilgenrijen. De verbindingswegen, zoals Keuterhoekweg en Hesselterweg bij Oosteinde, hebben een lindenbeplanting. Alleen het oostelijke deel van de Dr. Larjweg dat in de Madeweg overgaat is (niet meer) beplant. Aan de westzijde van het beschermd gezicht wordt het Boerpad aan weerszijden bepaald door eikenlanen. Ook langs de weg Ruinen-Meppel is boombeplanting aangebracht, met name aan de noordzijde, waaronder nieuwe aanplant. Het wegprofiel wordt ook bepaald door brede bermen langs de weg en aan weerszijden daarvan sloten. Op verschillende plaatsen zijn de dammen verbreed of de sloten gedicht en is het oorspronkelijke profiel vervaagd. De bouwlandpercelen waren tijdens de occupatie met een veenlaag bedekt. Door inklinking en oxidatie is er van deze veenachtige bovengrond weinig meer over. Op sommige plaatsen is het vroegere niveau van het maaiveld nog af te leiden uit de hogere ligging van de boerderijen.

10

Nadere typering van te beschermen waarden

Bij de begrenzing van het beschermd dorpsgezicht Ruinerwold is rekening gehouden met landschappelijke kenmerken van het open landschap, met name gelet op de doorzichten tussen beide bebouwingslinten en de openheid van het landschap achter de boerderijen.

De sterke ruimtelijke structuur, de karakteristieke beplanting en de situering, vormgeving en de schaal van de bebouwing zijn de beeld dragers van het beschermd dorpsgezicht Ruinerwold. De hoge mate van herkenbaarheid van de ontwikkelingsgeschiedenis maken dat het beschermd gezicht een exemplarisch voorbeeld is van de cultuur- en sociaalhistorische geschiedenis van het zuidwestelijke ontginningsgebied van Drenthe en een typisch regionale ontwikkeling in de dorpsuitbreiding en landinrichting.

In samenhang met de architectuurhistorische kwaliteit van de bebouwing is de ruimtelijke kwaliteit van de bebouwingslinten van een bijzondere waarde. De bebouwing is een staalkaart aan (here-)boerderijen, rentenierswoningen en bij de boerderijen geplaatste ouderwoningen. De aanwezigheid van het authentieke wegprofiel met bomenrijen, sloten en dammen naar de erven is van bijzonder belang. De vroeg 20e eeuwse beplanting van perenbomen langs de Dr. Larijweg is een verbijzonderend element in het beschermd gezicht. Het beschermd gezicht Ruinerwold vormt tenslotte één van de meest gave en zeldzame voorbeelden van een dubbel weg dorp in een nagenoeg open landschap.

Begrenzing

De noordelijke begrenzing van het beschermde gebied is globaal langs de perceelbeëindigingen ten noorden van het lint Dr. Larijweg-Boerpad geplaatst.

Voor de zuidelijke begrenzing, langs het lint Haakswold-Wolddijk-Oosteinde-Meppelerweg, is de begrenzing eveneens ter hoogte van de zuidelijke perceelscheidingen gelegd. Bij de oostelijke en westelijke begrenzing van het beschermd gezicht, respectievelijk daar waar de Dr. Larijweg en het Boerpad haaks op de weg Ruinen-Meppel aansluiten, is de grens langs de buitenzijde van de weg - inclusief aanliggende sloot en begeleidende boombeplanting - geplaatst.

Globaal gezien vallen de omgeving van de Dr. Larijweg, de Wolddijk, Oosteinde en Dijkhuizen ten oosten van Ruinerwold en het Boerpad en Haakswold ten westen van Ruinerwold binnen de bescherming. De dorpskern van Ruinerwold valt buiten het beschermde gebied omdat ze door sterke verdichting en komvorming niet (meer) representatief is voor de oorspronkelijke structuur. Dit geldt ook voor een deel voor bebouwing langs de Hesselterweg in de kleinere dorpskern Oosteinde, de voormalige klugt Oost Eind.

De exacte begrenzing is weergegeven op de bijgevoegde begrenzingskaart, MSP/10/02.

Waardering

Het beschermd dorpsgezicht Ruinerwold is van algemeen belang vanwege de grote historisch-ruimtelijke en architectuurhistorische waarden en de hoge mate van herkenbaarheid van de oorspronkelijke structuur van het weg dorp, zowel op zichzelf als in relatie tot het aangrenzende landschap.

11

Rechtsgevolg van de aanwijzing

Ter effectivering van de aanwijzing van een beschermd stads- of dorpsgezicht moet ingevolge artikel 36 van de Monumentenwet 1988 een bestemmingsplan worden opgesteld. De toelichting op de aanwijzing kan daarbij voor wat het beschermingsbelang betreft als uitgangspunt dienen. Doel van de aanwijzing is de karakteristieke, met de historische ontwikkeling samenhangende structuur en ruimtelijke kwaliteit van het gebied te onderkennen als zwaarwegend belang bij de toekomstige ontwikkelingen binnen het gebied. De aanwijzing beoogt op die wijze een basis te bieden voor een ruimtelijke ontwikkeling die inspeelt op de aanwezige kwaliteiten, daarvan gebruikmaakt en daarop voortbouwt.

In het aanwijzingsbesluit is bepaald in welke mate de vigerende bestemmingsplannen aan het beschermingsver-eiste voldoen.

12

Bronnen

Literatuur

- Spek, Theo, *Het Drentse esdorpenlandschap; een historisch-geografische studie*. Proefschrift Wageningen Universiteit. Utrecht 2004.
- W. Nijstad, G. Ter Haar-Groenewold-Vedder et al. (red.), eindred. J.R. Westerhuis, *Ruinerwold: rondgang door het verleden*, Stichting Historie Ruinerwold 1991.
- Bieleman, J., *Boeren op het Drentse zand 1600-1910: een nieuwe visie op de 'oude' landbouw*. AAG Bijdragen 29, Wageningen 1987.
- Heringa, J., D.P. Blok, M.G. Bulst et al. (red.), *Geschiedenis van Drenthe*, Meppel/Amsterdam 1985.
- Centrale Cultuurtechnische Commissie, Rapport betreffende ruilverkaveling van gronden in de gemeenten Havelte, Meppel, Ruinerwold, Dwingeloo en Diever, genaamd: 'Havelte' (ca. 3235 ha), Ministerie van Landbouw en Visserij, Utrecht 1980.
- Stichting Opbouw Drenthe, De gemeente Ruinerwold: een sociaal-cultureel rapport, Assen 1960.
- H.J. Versfelt, M. Schroor, *De Franse kaarten van Drenthe en de noordelijke kust, 1811-1813*, Groningen 2001

Kaarten

- *Topografische en Militaire kaart van het Koninkrijk der Nederlanden*, 1:50.000, kaart nr. 16 'Steenwijk', verkend in 1853, opgemaakt in 1860.
- H.J. Versfelt, *Kaarten van Drenthe, 1500-1900*, Groningen/Veendam 2004.
 - Eerste versie Pijnackerkaart (detail) Cornelis Pijnacker, 1634, schaal ca. 1: 185.000
 - Tweede versie Pijnackerkaart (detail) Cornelis Pijnacker, 1638, schaal ca. 1: 185.000
 - Fragmenten uit de Franse kaart van zuidwest Drenthe
- J. Kuyper, *Gemeente Atlas van de Provincie Drenthe*. Herdruk van editie uit 1867, Groningen 1979.
- Overzichtskaart, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed 2011.

13

Colofon

Uitgave

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Amersfoort 2011

Onderzoek en tekst

- Drents Plateau, drs. M. van der Heide
- Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, drs. T. Veldhuis

Kaartmateriaal

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, drs. B.A.R.T. Broex

Foto omslag

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Redactie

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, drs. B.A.R.T. Broex

Productie

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed/Drukkerij Mailfors Amersfoort.

14

Bijlagen

1. a Eerste versie Pijnackerkaart (detail)
b Tweede versie Pijnackerkaart (detail)
2. Fragmenten uit de Franse kaart van zuidwest Drenthe
3. a Topografische en Militaire kaart van Nederland, 1850-1864 Kaart nr. 16 'Steenwijk' (detail)
b Gemeente Atlas Provincie Drenthe (detail)
4. Overzichtskaart

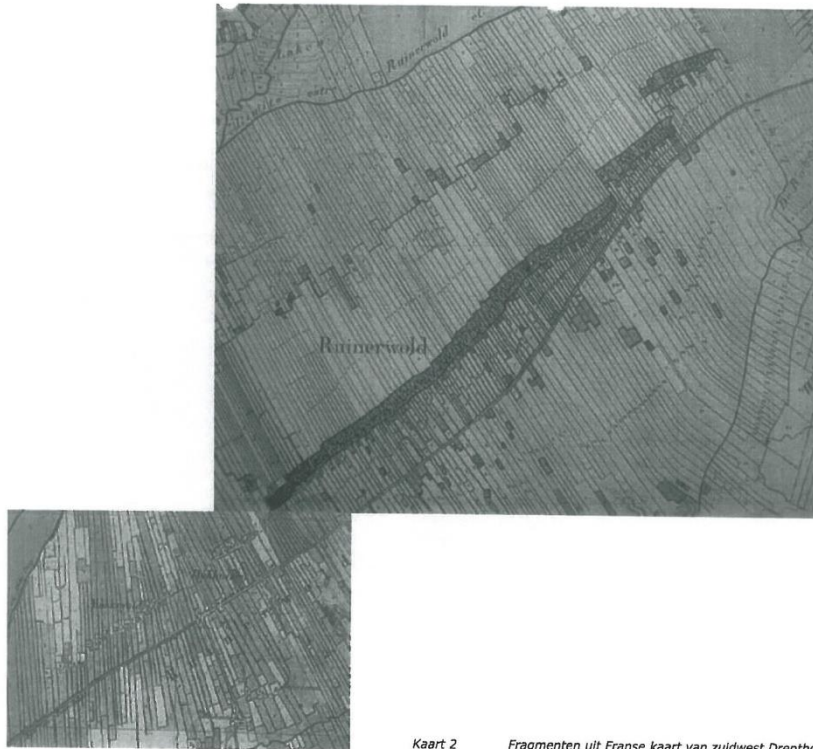
15

Kaart 1a Eerste versie Pijnackerkaart (detail)

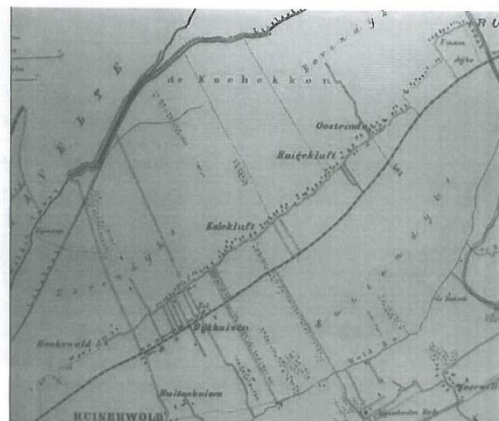
Kaart 1b Tweede versie Pijnackerkaart (detail)

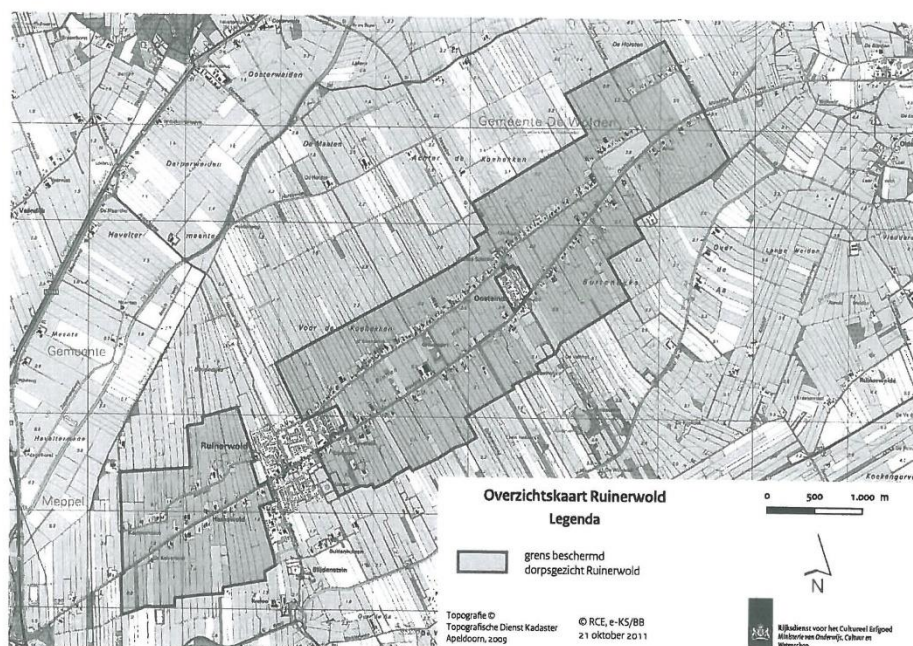
Kaart 2 Fragmenten uit Franse kaart van zuidwest Drenthe

Kaart 3a *Topografische en Militaire kaart van Nederland, 1850-1864 Kaart nr. 16 'Steenwijk' (detail)*

Kaart 3b *Gemeente Atlas Provincie Drenthe (detail)*

Kaart 4 Overzichtskaat

VOORLOPIG OORDEEL

over de vigerende bestemmingsplannen aangaande Ruinerwold in de gemeente De Wolden provincie Drenthe

Ter effectivering van de aanwijzing van een beschermd stads- of dorpsgezicht moet ingevolge artikel 36 van de Monumentenwet 1988 een bestemmingsplan worden opgesteld. De toelichting op de aanwijzing kan daarbij voor wat het beschermingsbelang betreft als uitgangspunt dienen. Doel van de aanwijzing is de karakteristieke, met de historische ontwikkeling samenhangende structuur en ruimtelijke kwaliteit van het gebied te onderkennen als zwaarwegend belang bij de toekomstige ontwikkelingen binnen het gebied. De aanwijzing beoogt op die wijze een basis te bieden voor een ruimtelijke ontwikkeling die inspeelt op de aanwezige kwaliteiten, daarvan gebruikmaakt en daarop voortbouwt.

De binnen het te beschermen gebied vigerende bestemmingsplannen:

- Buitengebied De Wolden, vastgesteld op 30-10-2003 en gedeeltelijk goedgekeurd op 15 juni 2004
- Buitengebied De Wolden, artikel 30 WRO herziening, vastgesteld op 13-03-2008 en goedgekeurd op 28 oktober 2008

kunnen niet als voldoende beschermend worden aangemerkt.

In het aanwijzingsbesluit zal een termijn worden bepaald waarbinnen een nieuw bestemmingsplan voor dit gebied moet worden vastgesteld.

Amersfoort, **03 NOV. 2011**

Voorstel voor de Raad

Datum raadsvergadering : 26 april 2012
Agendapuntnummer : VII, punt 5
Besluitennummer : 346
Portefeuillehouder : Wethouder Jan ten Kate

Aan de gemeenteraad

Onderwerp:

Aanwijzing beschermd dorpsgezicht Ruinerwold.

Samenvatting:

Het rijk is voornemens Ruinerwold aan te wijzen als beschermd dorpsgezicht. De gemeenteraad krijgt de gelegenheid hierover te adviseren. Het voorstel is om de betrokken instanties van het rijk en de provincie te adviseren Ruinerwold niet aan te wijzen als beschermd dorpsgezicht.

Fase van besluitvorming:

- Besluitvormend (advies uitbrengen aan de betrokken instanties van rijk en de provincie).
- Op 25 november 2010 is een openbare raadsavond over het onderwerp gehouden.
- Op 8 maart 2012 is het onderwerp opiniërend in uw raad aan de orde geweest. Daarbij zijn de verschillende opties besproken. Gebleken is dat een meerderheid van uw raad van mening is dat Ruinerwold niet moet worden aangewezen als beschermd dorpsgezicht.

Ontwerpbesluit:

Aan de betrokken instanties van rijk en de provincie te adviseren Ruinerwold niet aan te wijzen als beschermd dorpsgezicht.

Inleiding en aanleiding:

Inleiding:

In Nederland bevinden zich meer dan vierhonderd door het rijk aangewezen beschermde stads- en dorpsgezichten met een geschiedenis die teruggaat tot voor het jaar 1850. Begin jaren negentig is in het kader van het *Monumenten Inventarisatie Project* (MIP) en *Monumenten Selectie Project* (MSP) ook de stedenbouw uit de periode 1850-1940 landelijk geïnventariseerd en door het *Monumenten Selectie Team* van de Provincie Drenthe geselecteerd voor rijksbescherming. Uit deze inventarisatie is, het voornemen voortgevoerd Ruinerwold aan te wijzen tot beschermd dorpsgezicht op grond van artikel 35, eerste lid van de *Monumentenwet 1988*.

Aanleiding:

Op 3 november 2011 is een brief ontvangen van drs. Cees van 't Veen, directeur van de *Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed*, met daarin het voorstel Ruinerwold aan te wijzen als beschermd dorpsgezicht. Het gaat om het gebied rond de dubbellinten Boerpad – Haakswold en Larijweg – Dijkhuizen/Woldijk/Oosteinde.

Problemen of vraagstukken:

Beschrijving probleem:

Dat het gebied met de dubbellinten bij Ruinerwold bijzondere kwaliteiten heeft, is onomstreden. De vraag is echter of er extra bescherming nodig is (en zo ja, voor welk gebied). Het voorstel betreft het gebied rond de dubbellinten Boerpad – Haakswold en Larijweg – Dijkhuizen/Woldijk/Oosteinde. Al met al gaat het om een groot gebied van bijna 8 kilometer lang en ca. 1.400 meter diep.

Beoogd effect:

De bedoeling van de eventuele aanwijzing van Ruinerwold tot beschermd dorpsgezicht is het behoud van de historische karakteristiek en deze nadrukkelijk een plaats te geven in toekomstige ontwikkelingen.

Ontwerpbesluit: toelichting en argumentatie:

Toelichting ontwerpbesluit:

De voor- en nadelen van de aanwijzing van Ruinerwold als beschermd dorpsgezicht zijn beschreven in de discussienota die op 8 maart in uw raad opiniërend is besproken. Er zijn zowel argumenten om in te stemmen met de aanwijzing van Ruinerwold als beschermd dorpsgezicht als argumenten die daartegen pleiten.

Argumenten voorgesteld besluit:

De bijzondere kwaliteiten van het gebied worden door de bevolking en de gemeente gedragen; inmenging van het Rijk wordt daarom beschouwd als onnodige bemoeienis. Dit werd ook uitgesproken door de inwoners op de druk bezette voorlichtingsavond op 12 januari 2010 in Ruinerwold.

Deze avond werd zeer goed bezocht (schatting: zo'n 120 mensen) en de teneur van stemming in de zaal was dat het allemaal niet hoeft. Men is er weliswaar trots op dat Ruinerwold (het gaat om het dubbellint Boerpad-Haakswold Larijweg-Dijkhuizen, Woldijk en Oosteinde) eruit ziet zoals het eruit ziet maar men vindt dat er geen rijksbescherming nodig is.

De bevolking waardeert Ruinerwold en dat blijkt ook uit de huidige situatie: het gebied is immers geworden wat is, zonder enige vorm van rijksbemoeienis of -bescherming. Bovendien worden de beschreven waarden (openheld, verkaveling open tussengebied, nokrichting bebouwing haaks op de wegen, karakteristieke bebouwing etc.) voldoende beschermd door het huidige bestemmingsplan en welstandsnota. Ook in het LOK zal hier aandacht aan worden besteed.

De aanwijzing is verder in strijd met het principe 'decentraal wat kan, centraal wat moet' en bovendien staat er geen financiële tegemoetkoming tegenover.

Vanuit het vertrouwen dat de bewoners en de gemeente zorgvuldig met de (door hen erkende) kwaliteiten van het gebied zullen omgaan en dat zorg voor de gebouwde omgeving primair een verantwoordelijkheid is van de bewoners en de gemeente, wordt het voornemen Ruinerwold aan te wijzen als beschermd dorpsgezicht aan te wijzen, afgewezen.

Verdere argumenten daarvoor zijn:

- De zorg voor de gebouwde omgeving is primair een verantwoordelijkheid van de bewoners en de gemeente, daar is het rijk niet voor nodig.
- Niemand krijgt te maken met extra wet- en regelgeving die bescherming van het dorpsgezicht met zich mee brengt.
- Er hoeft geen nieuw bestemmingsplan te worden opgesteld.
- Planvorming voor verdere ontwikkeling van Ruinerwold blijft een vooral lokale aangelegenheid.

Kanttekeningen:

- In de toekomst kunnen waardevolle elementen in het gehele gebied verloren gaan.
- De samenhang tussen landschap en (oorspronkelijke) bebouwing in het gebied wordt niet duurzaam gewaarborgd.
- De kans op landelijke erkenning van de bijzondere cultuurhistorische en ruimtelijke betekenis van het gebied, komt te vervallen.

Alternatief beleid:

- Adviseren een kleiner deel van het gebied aan te wijzen als beschermd dorpsgezicht.
- Instemmen met het voorstel van de rijksdienst (m.u.v. een aantal correcties op de kaart).

Financiële effecten:

n.v.t.

Personele effecten:

n.v.t.

Juridische effecten:

- Volgens artikel 35 van de *Monumentenwet 1988* moet als gevolg van de aanwijzing van een beschermd stads- of dorpsgezicht een bestemmingsplan ter bescherming van de waarden in het gebied worden opgesteld.
- De aanwijzing als beschermd dorpsgezicht heeft de consequentie dat voor de burger de mogelijkheden voor vergunningvrij bouwen en slopen worden beperkt.

Participatie- en communicatieparagraaf:

(in te vullen aan de hand van de menukaart)

Er is een informatieavond gehouden voor de bevolking van Ruinerwold op 12 januari 2010. Verder is er op 25 november 2010 een openbare raadsavond over de eventuele aanwijzing van Ruinerwold tot beschermd dorpsgezicht gehouden.

Fatale termijnen:

De gemeenteraad zal voor 3 mei 2012 advies uit moeten brengen.

Aanpak en uitvoering:

n.v.t.

Zuidwolde, 13 april 2012

Burgemeester en wethouders van De Wolden,

secretaris
Nanne Kramer

wnd. burgemeester
Janny Vlietstra

Nr. VII / 5

De raad van de gemeente DE WOLDEN;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 13 april 2012;

Besluit:

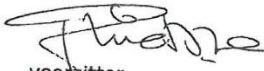
De betrokken instanties van het rijk en de provincie te adviseren om Ruinerwold niet aan te wijzen als beschermd dorpsgezicht.

Zuidwolde, 26 april 2012

De raad voornoemd,

griffier,
drs. I.J. Gehrke

voorzitter,
J. G. Vlietstra

GESCAND

Aan:
het college van burgemeester en
wethouders van De Wolden
t.a.v. de heer/mevrouw M. van der Vinne
Postbus 20
7920 AA ZUIDWOLDE

Gemeente De Wolden	
ingekomen: 18 OKT. 2012	
zaak nr: 12738	
doelart: 28730	
oorsprong:	een advies:
GROM	
kopie voor:	

Assen, 17 oktober 2012
Ons kenmerk 41/3.2/2012005923
Behandeld door mevrouw S.A.W. van Dijk (0592) 36 52 09
Onderwerp: Aanwijzing Ruinerwold beschermd dorpsgezicht

Geacht college,

Zoals bekend heeft ons College van Gedeputeerde Staten (GS) een wettelijke advies-taak aan het Rijk over het al dan niet aanwijzen van Ruinerwold als beschermd dorpsgezicht. Hoewel wij het beschermde dorpsgezicht een goed instrument vinden voor de borging van de cultuurhistorische waarden van het gebied, houden wij rekening met het negatieve advies van uw gemeenteraad.

In onze brief van 12 juli 2012 gaven wij aan dat wij bereid zijn met uw negatieve advies tot aanwijzing mee te kunnen gaan, indien u aantoont dat de cultuurhistorische gebiedswaarden van Ruinerwold reeds voldoende beschermd worden via het gemeentelijk ruimtelijk instrumentarium.

Tevens leek er, tijdens een bestuurlijk overleg tussen onze en uw portefeuillehouder, een opening te zijn naar een positiever gemeentelijk standpunt, wanneer het te beschermen gebied wat kleiner kan worden. Wij willen die opening graag benut zien en roepen in ons wettelijk advies (waarvan u een afschrift krijgt) dan ook op tot overleg tussen u en het Rijk. Wij zouden het toejuichen als tot een voor beiden aanvaardbare begrenzing en daarmee een aanwijzing als beschermd gezicht kan worden gekomen.

Wanneer dat niet lukt, geldt voor ons het volgende.

Zoals afgesproken hebben wij uw toelichting op het gemeentelijk instrumentarium van 21 augustus 2012 en het bestemmingsplan zelf, bestudeerd en wij komen wat betreft de huidige bescherming tot de volgende conclusie.

In grote lijnen zijn cultuurhistorische waarden in het bestemmingsplan (Buitengebied) inderdaad als afwegingsfactor in de regels opgenomen. Wat wel ontbreekt, is een beschrijving van de specifieke waarden van Ruinerwold waarmee het toetsingskader voor dit gebied nader ingevuld zou moeten worden. De beschrijving die het Rijk (de RCE) heeft gemaakt als Toelichting bij de aanwijzingsvoordracht, is daarvoor een goede basis. Daarnaast gaat de Welstandsnota ook in op de kenmerkende bebouwing in Ruinerwold.

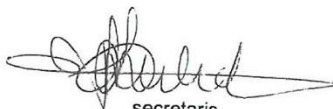

Met het huidige niveau van bescherming kan ons College instemmen (met de kanttekening van het verbeterpunt - de beschrijving) en daarmee kunnen wij ook uw negatieve Raadsadvies overnemen. Wij verbinden daar wel enkele voorwaarden aan:

- de geldigheidstermijn van het bestemmingsplan loopt ten einde en wij willen de garantie dat ook in de toekomst zorgvuldig omgegaan wordt met het gebied, en dat aan de planregels een goede gebiedsbeschrijving gekoppeld wordt. Daarmee wordt recht gedaan aan de door ons allen erkende hoge cultuurhistorische waarde van Ruinerwold;
- wij vragen van u om in een vroeg stadium van de ontwikkeling van het nieuwe bestemmingsplan/beheersverordening buitengebied met ons te overleggen op welke wijze Ruinerwold daarin zal worden beschermd. Wij zullen daarbij via ons provinciaal belang van Ruinerwold, zoals geformuleerd in de provinciale Omgevingsvisie, onze wensen en onze kennis inbrengen;
- wij overwegen om het provinciaal belang van Ruinerwold aan te scherpen en het gebied bij een toekomstige (gedeeltelijke) herziening van de Drentse Omgevingsvisie, een zwaardere sturingscategorie vanuit cultuurhistorie te geven. Wij gingen namelijk bij vaststelling van het Cultuurhistorisch Kompas en de Omgevingsvisie uit van aanwijzing als beschermd dorpsgezicht, waarmee wij erop rekenen dat daarmee vooral het Rijk het belang van het gebied bij u zou bewaken;
- wij zetten de lopende Culturele Allianties 2010-2011 in: bij de totstandkoming van de gemeentelijke cultuurhistorische waardenkaart, die u met onze cofinanciering gaat opstellen, zien wij graag een kwalitatief goede nadere inventarisatie en analyse van de cultuurhistorische waarden van Ruinerwold.

Hoogachtend,

gedeputeerde staten van Drenthe,

secretaris

voorzitter

mb/coll.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

> Retouradres Postbus 1600 3800 BP Amersfoort

Burgemeester en Wethouders van de
gemeente De Wolden
Postbus 20
7920 AA Zuidwolde

Gemeente De Wolden		Inpaknummer	
26 SEP. 2013		Smallepad 5	
12738		3811 MG Amersfoort	
docnr: 47308		Postbus 1600	
afdeling: VROM		3800 BP Amersfoort	
kopie van:		www.cultureelerfgoed.nl	
		Contactpersoon	
		A.G. Habets	
		om advies:	
		T 033 421 73 22	
		F 033 421 77 99	
		f.habets@cultureelerfgoed.nl	

Datum **25 SEP. 2013**
Betreft Niet aanwijzen beschermd dorpsgezicht Ruinerwold

Op 3 november 2011 heeft de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed de procedure gestart tot aanwijzen van Ruinerwold in uw gemeente tot beschermd dorpsgezicht.

Met betrekking tot mijn voornemen om Ruinerwold aan te wijzen heb ik advies gevraagd aan uw raad, het College van Gedeputeerde Staten van Drenthe en de Raad voor Cultuur.

Uw raad heeft negatief geadviseerd omdat gevreesd wordt voor belemmering van economische ontwikkelingen. Het College van Gedeputeerde Staten van Drenthe is positief over de cultuurhistorische waarden maar sluit zich verder aan bij het advies van de gemeente. Tegelijkertijd adviseert het College van Gedeputeerde Staten het aan te wijzen gebied eventueel te verkleinen. De Raad voor Cultuur adviseert het aan te wijzen gebied uit te breiden om recht te doen aan de cultuurhistorische waarden.

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed komt tot de conclusie dat, nu de verschillende adviezen zo zeer uiteenlopen, er onvoldoende draagvlak is voor aanwijzing als beschermd dorpsgezicht.

Gelet op het voorgaande deel ik u mede dat Ruinerwold niet wordt aangewezen als beschermd dorpsgezicht.

Hoogachtend,
de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de Minister van
Infrastructuur en Milieu,
namens dezen,
de directeur van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed,

drs. Cees van 't Veen

Bijlage B: Architectuur

5.1 Inleiding

De ontwikkelingen in de landbouw in het algemeen hebben gevolgen gehad en zullen gevolgen hebben voor niet alleen het boerenbedrijf, maar ook voor de boerderijen zelf. Een groot aantal boerderijen heeft inmiddels de agrarische functie verloren of zal dat in de toekomst nog gaan doen. In het dubbellint van Ruinerwold komen functieveranderingen ook voor. Vaak zijn deze een combinatie wonen en werken in één gebouw, zoals dat ook bij een boerenbedrijf het geval is. Woongedeelte en bedrijfsgebouwen blijven daarmee aan de buitenkant herkenbaar. En daar gaat het nu juist om: hoe kunnen we in boerderijen nieuwe functies onderbrengen, zonder dat daarmee het herkenbare, het specifieke, de karakteristiek van die boerderijen verloren gaat? Maar ook: hoe kunnen we uitbreidingen, verbouwingen, nieuwbouw van een agrarisch bedrijf, of zelfs het realiseren van een geheel nieuwe woning of bijgebouw zo goed mogelijk laten aansluiten bij de karakteristiek van het landschap en van de bestaande bebouwing?

Met andere woorden: hoe kunnen we er zorg voor dragen dat 'de ziel' van het dubbellint doorgegeven wordt in de toekomst?

5.1.1 De ziel van het dubbellint

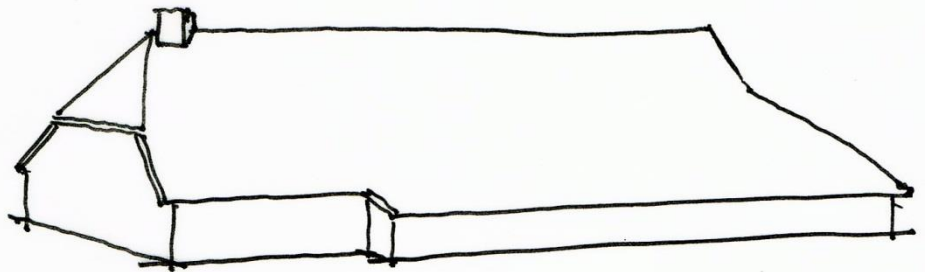
Voordat we aan veranderingen, uitbreidingen en nieuwe ontwikkelingen denken, is het goed om ons te realiseren wat dit gebied nu zo bijzonder maakt als we naar de bebouwing zelf kijken. Door goed te kijken naar wat historisch gegroeid is en welke elementen daarin een constante vormen, kunnen we daarop voortborduren en voegen zich dan nieuwe elementen zich naadloos in de heersende karakteristiek. De grote basis voor de ziel van het dubbellint wordt gevormd door het landschap zelf: dit is steeds de drager van het gebied, omdat er tussen de bebouwing door immer contact is met het ver doorlopende open landschap van de opgestrekte kavels.

Overzichtsfoto vanaf het Oosteinde richting Dr. Larijweg

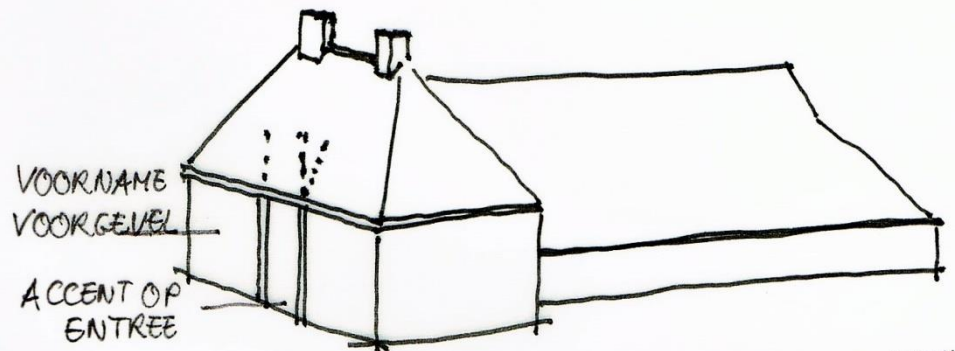
Maar ook in de bebouwing zelf huist de ziel. Een aantal dingen is voor een ieder duidelijk zichtbaar:

Boerderijen in het hallehuis boerderijtype (voorhuis en bedrijfsgedeelte onder één doorlopend dak) met krimpen, lage gootlijnen, gesloten dakvlakken en lange noklijnen evenwijdig aan de lengterichting van de percelen; voorhuis voorzien van een schoorsteen Hallehuistype komt ook voor met dwars voorhuis.

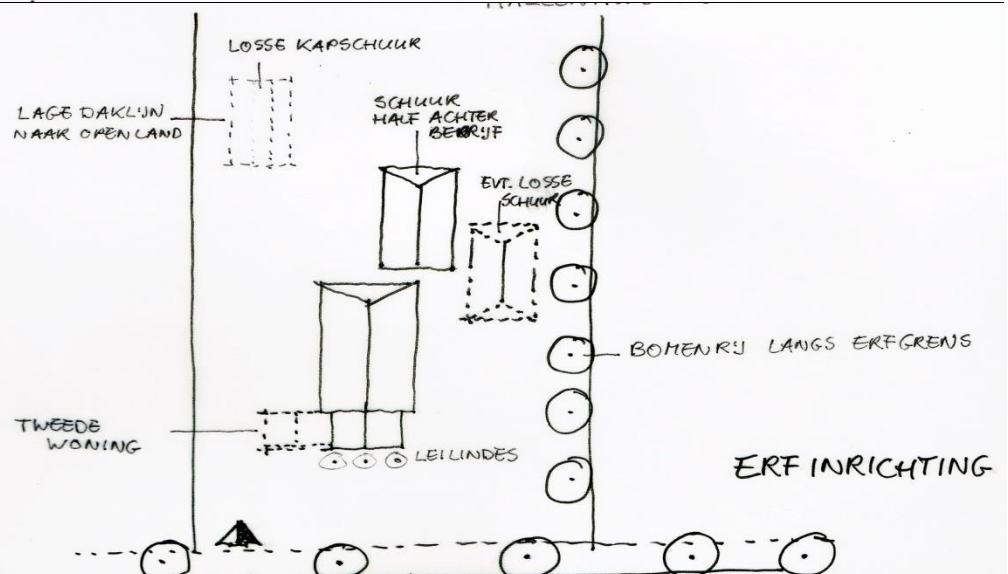
DOORLOPEND HALLENHUIS

Dwars voorhuis vaak voorzien van een accent op de entreepartij, soms doorlopend in een opbouw op het voordakvlak.

HALLENHUIS MET DWARS VOORHUIS

Standaard aanwezigheid van min. een bijgebouw. Bijgebouwen veelal half achter het hoofdgebouw geplaatst, zodat op het smalle erf ruimte blijft voor draaien en keren van materieel; Nokrichting evenwijdig aan de lengterichting van de percelen.

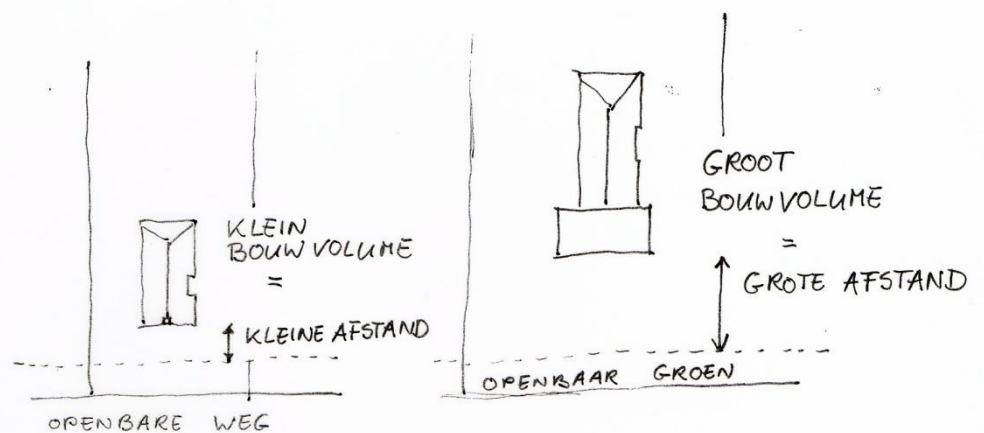

Traditionele vormgeving, materialen, detailleringen en kleurstellingen; veel decoratief metselwerk.	
Nauwelijks zichtbare overgang van openbaar naar privé erf, soms een lage haag van meidoorns aanwezig (bij rijkere bebouwing een haag van haagbeuken). Voorerf veelal gazon met een enkele (fruit)boom (dus geen aangelegde siertuin) en sneeuwkllokjes; lei-lindes voor de voorgevel die op het zuiden is gericht.	
Ouderwoning tegen voorhuis hoofdgebouw, in geheel eigen stijl.	

Een enkele woning in
duidelijke jaren '20-'30
stijl vorige eeuw.

Omvangrijke bebouwing
op grotere afstand van
de openbare weg.

Naast bovengenoemde karakteristieke elementen spelen ook details een grote rol in de beleving van de ziel van het dubbellint. Deze details zijn niet de eerste waar iemand met ontwikkelingsplannen aan zal denken, maar zij vormen zeker ook dragers van de ziel van het gebied: hoe meer aandacht voor deze details, hoe beter een nieuwe ontwikkeling binnen het gebied zal passen. Te denken valt aan de volgende details:

Gestucte plint, minimaal bij het voorhuis;
kleurstelling grijsblauw.

Dieptewerking binnen de kozijnen en ramen:
de ramen liggen meer naar binnen dan de
kozijnen, het onderraam meer naar binnen
dan het bovenlicht.

Houtafmetingen kozijnen en ramen/roeden.

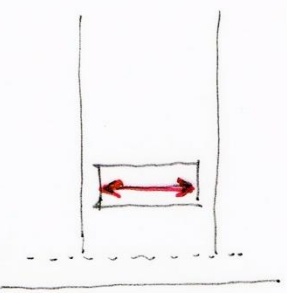
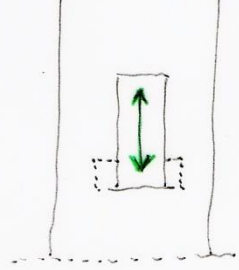
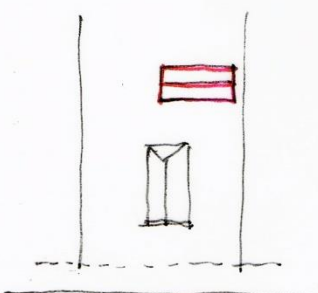
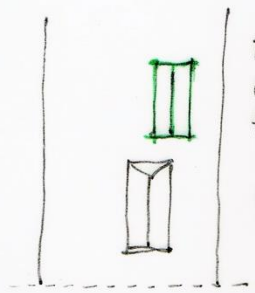
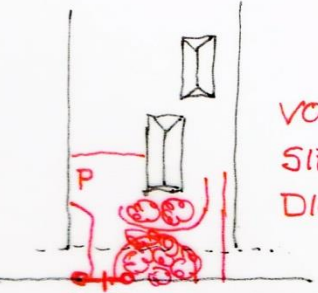
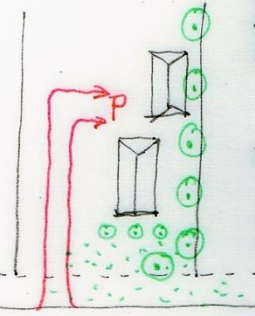

Geringe afstand tussen gevelopeningen begane grond en gevelopeningen verdieping. Gevelopeningen op eerste verdieping aanzienlijk kleiner van formaat dan die van de begane grond.	
Topgevels voorhuizen in metselwerk (dus geen houtbekleding in de toppen)	
Kleurstelling: kozijnen sandwit, draaiende delen donkergroen, dakbedekking antraciet pannen (met reliëf) of riet	

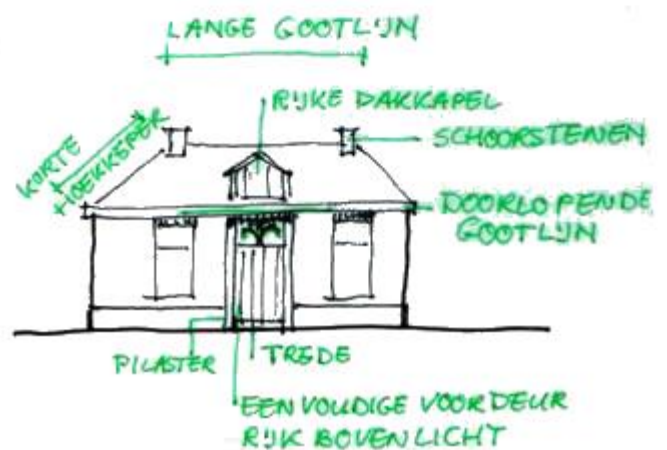
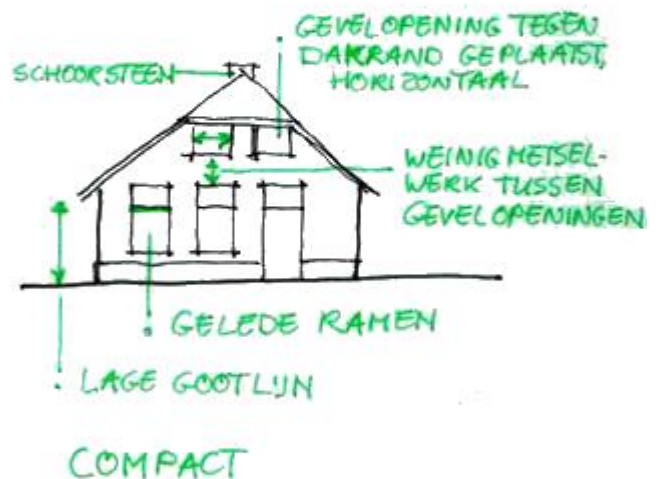
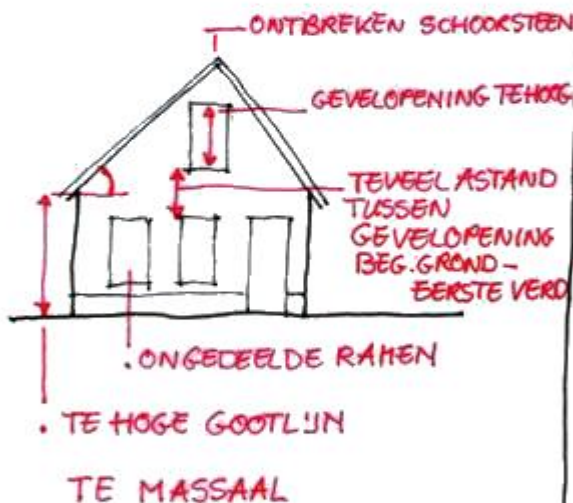
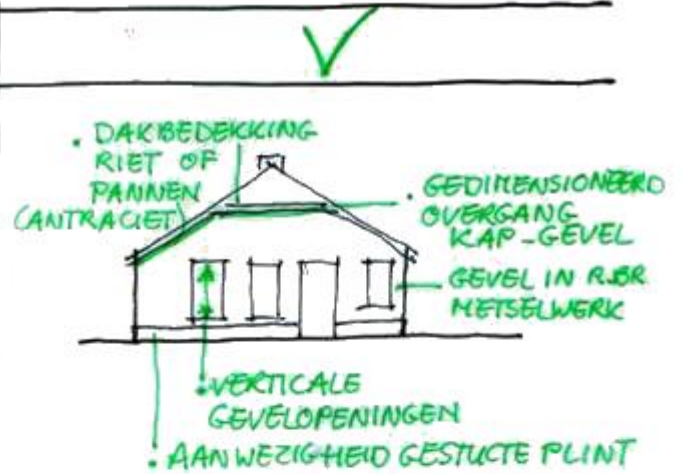
Bijgebouwen in hout en voorzien van een zeer donkere kleurstelling	
Geen grote hekwerken langs de openbare ruimte -Hoe hekker, hoe gekker-	
Geen bestrating langs de openbare wegzijde van het erf	
Geen bijgebouwen langs de openbare wegzijde van het erf	

CONCLUSIES

ERF INRICHTING

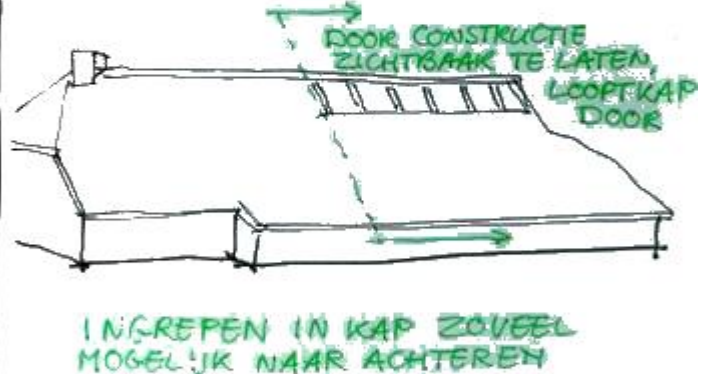
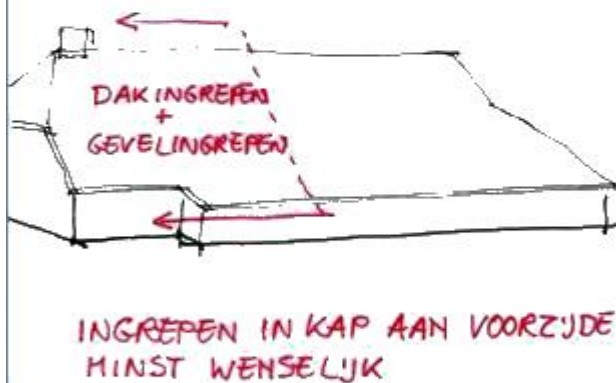
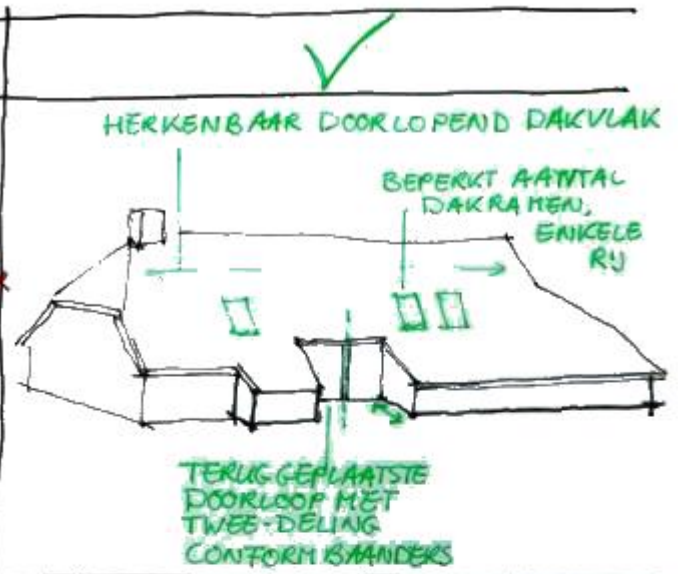
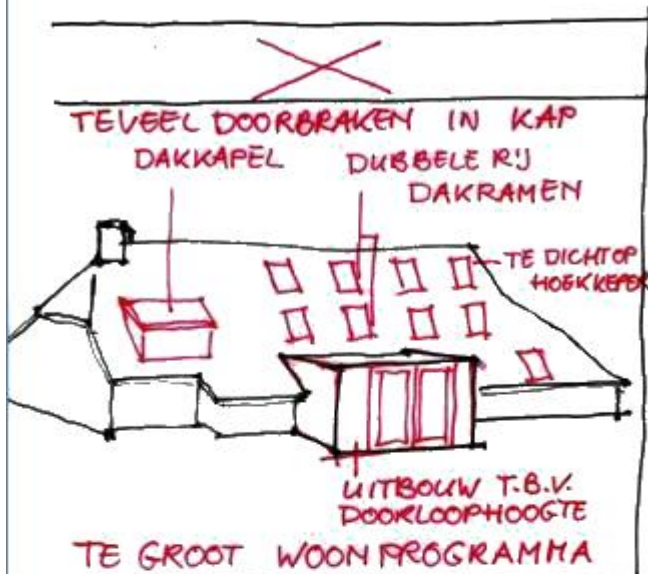
X	✓
	 BOUWERK + NOK IN LENGTE RICHTING PLAATSEN EVT. VOORZIEN VAN DWARSS VOORHUIS
	 BIJGEBOUW (HALF) ACHTER HOOFDGEBOUW IN LENGTE RICHTING PLAASEN
 VOORZIJD SIERTUIN, DICHT GROEN AFGESLOTEN HEKWERK	 BOMENRIJ EENZYDIG LANGSERFGREN VOORZIJD GRAS, ENKELE FRUITBOOM EVT. LEILINDES VOOR VOORGEVE PARKEREN ACHTER HOOFD- GEBOUW EVT. HAAG (LAAG) OP OVERGANG PRIVE - OPENBAAR GEEN HEKWERKEN!

CONCLUSIES -HOOFD GEBOUW-

CONCLUSIES

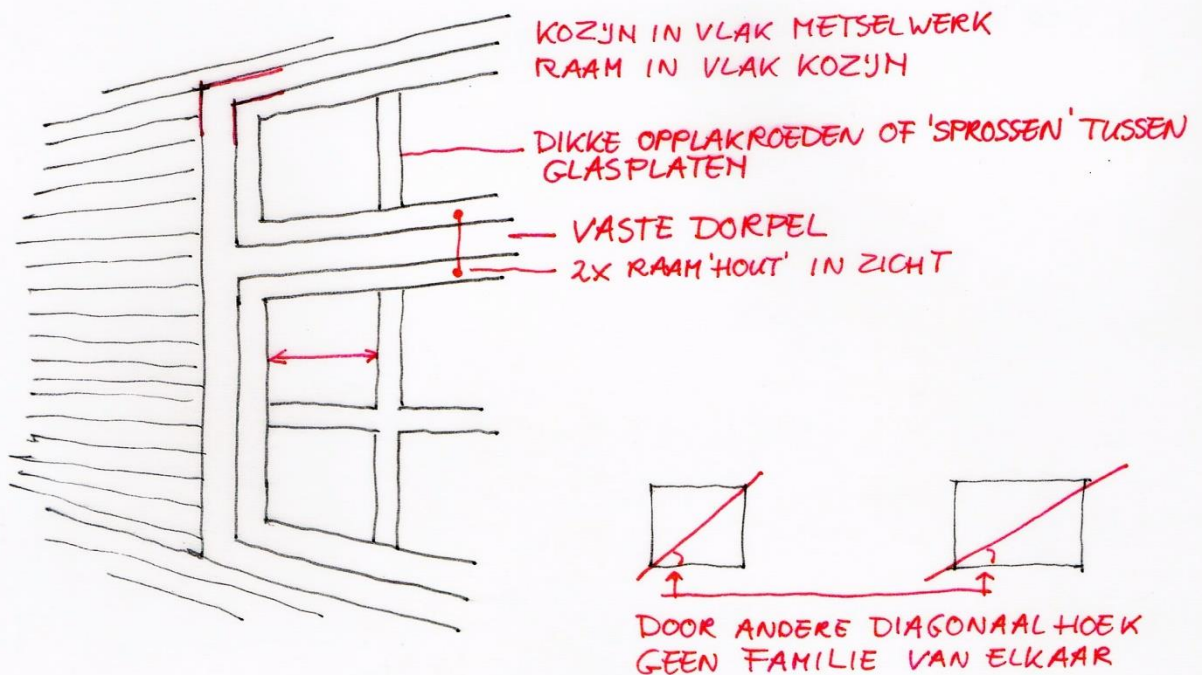
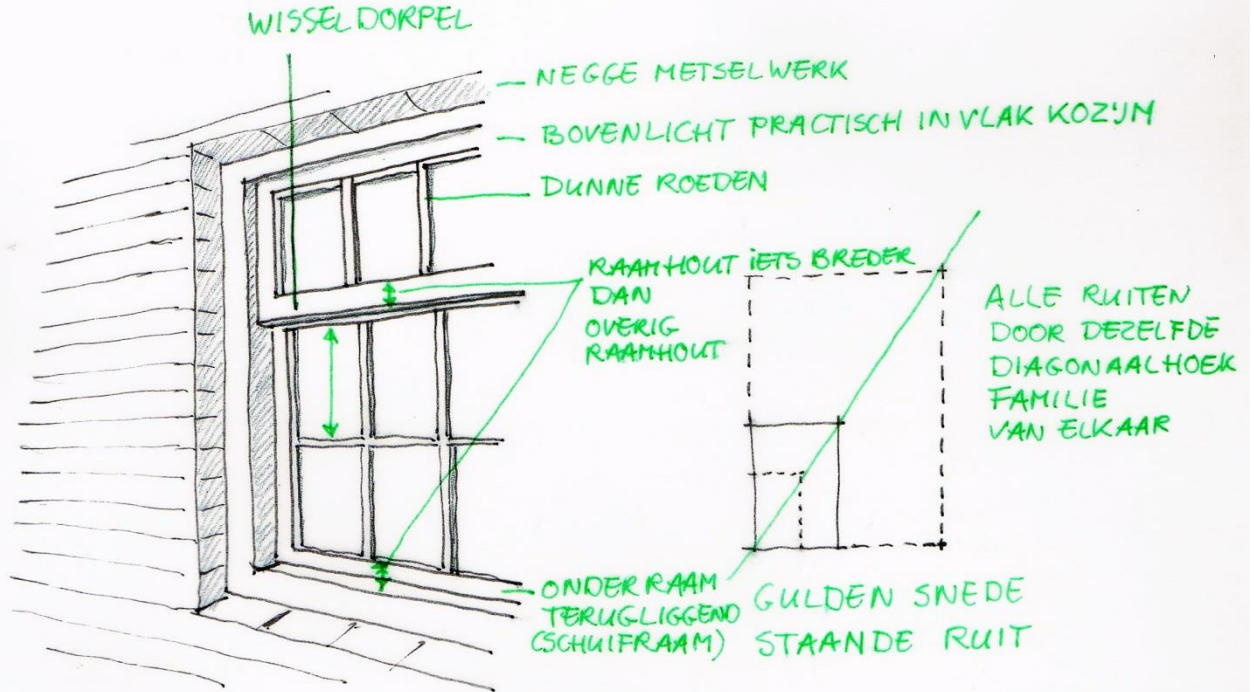
-WIJZIGINGEN HOOFDGEBOUW-

CONCLUSIES - BIJGEBOUW-

✗ DAKBEDEKKING ROOD OF LICHTGRYS PLAATMATERIAAL DAKOPENINGEN METSELWERK OVERHEADDEUR (CWIT) TE HOGE RAMEN MATERIALEN EN KLEUREN NIET PASSEND	✓ DAKBEDEKKING ANTRACIE PANNEN KERAMISCH NAAR LANDSCHAP AANVALLEND DAKSCHILD HOUT DONKER-ZWART PLINT METS.WERK KLEINE RAAMOPENINGEN OPENSLAANDE DEUREN, HOUT, DONKER-ZWART
DEZE VORM NIET IN METSELWERK NOCH MET PANNENDEKking	DAKBEDEKKING RIET RIETROL GEEN DAKOPENING VLECHTWERK RIET HOUTEN DELEN ZWART PLINT METS.WERK
BIJGEBOUW SLUIT TOERIT AF CARPORT VOOR HOOFD-GEBOUW VERKEER INRIT OPENBAAR GROEN OPENBARE WEG	BIJGEBOUW + CARPORT ACHTER HOOFD-GEBOUW VERKEER INRIT OPEN, DOORLOPEND NAAR ACHTER-ERF INRIT OPENBAAR GROEN OPENBARE WEG

CONCLUSIES - DETAIL -

BAANDERDEUR - NIEUWE INVULLINGEN -

Van belang bij baanderdeuren gebruiken voor lichttoetreding, dus nieuwe invullingen maken ter plaatse van bestaande baanderdeuren en/of nieuwe invullingen als baanderdeuren aanbrengen, zijn de volgende punten:

1. Plaats de nieuwe invulling achter de bestaande baanderdeuren, terugliggend in de gevel

Beeld van open gat door plaatsing enkele glasplaat

2. Bij indeling van de baanderopening altijd een tweedeling toepassen

Duidelijke tweedeling, conform de middenstijl van de baanderdeuren met eventueel toevoeging van loopdeur

3. Vermijd een driedeling, waar het beeld van de middenstijl ontbreekt en let op kleurgebruik

4. Behoud de baanderdeuren en/of breng deze aan in een nieuwe situatie

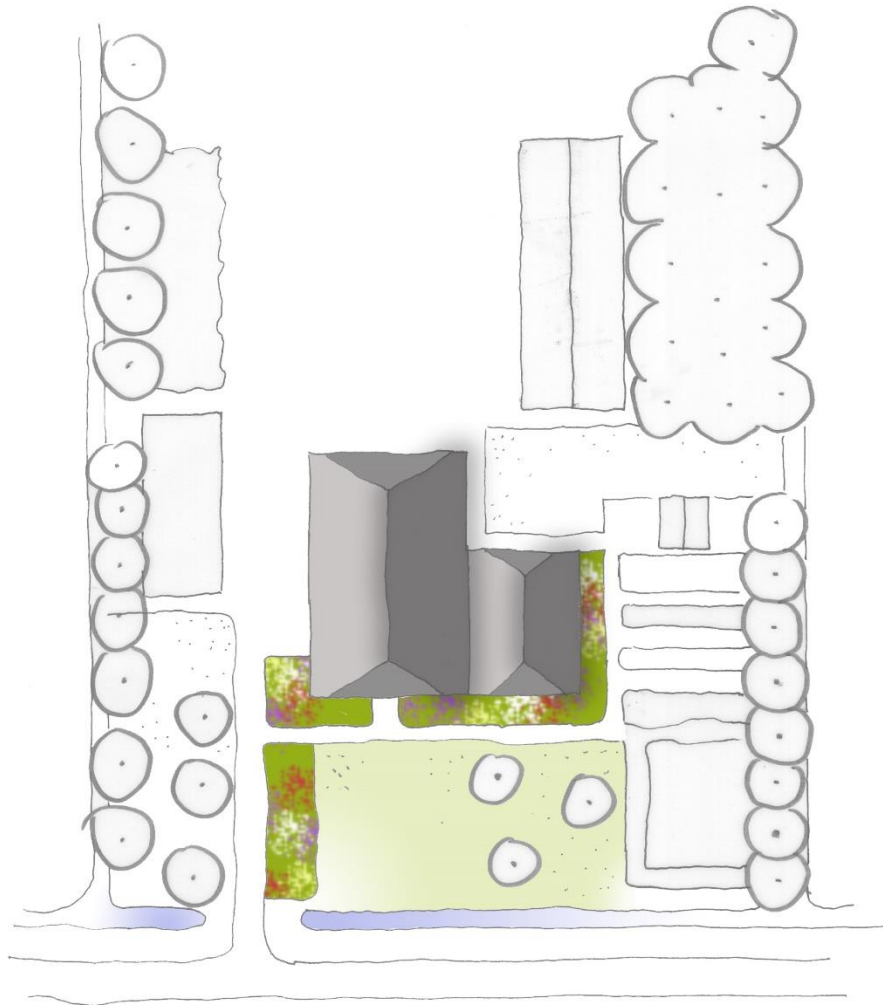
Inventieve 'overkapte', een stuk achter de baanderdeuren aangebrachte entreepartij (voorbeeld uit Staphorst, kleuren zijn streekgebonden)

Eén baanderdeur vast, één ingevuld als nieuwe entree, waarbij de middenstijl duidelijk aanwezig is.

Bijlage C

Kenmerken boerderij tuin (voortuin met vaste planten en grassen)

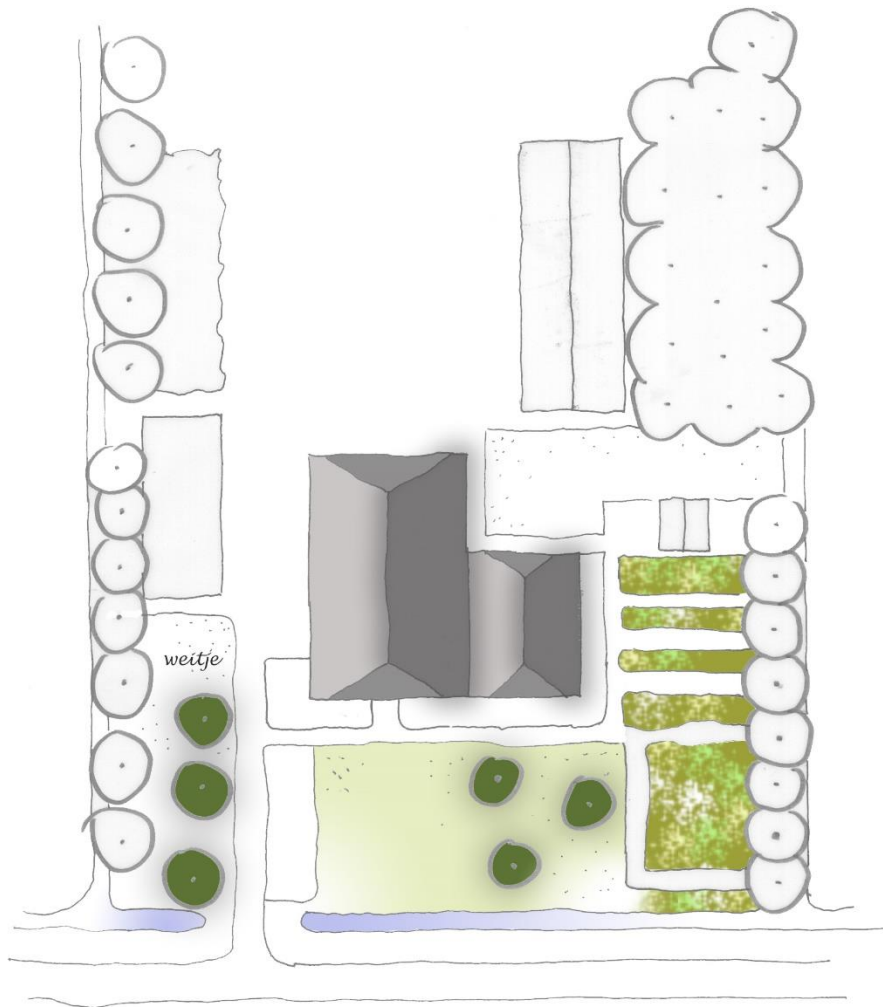

chrysant (*Chrysanthemum indicum*)
 duizendblad (*Achillea*)
 herfstaster (*Aster*)
 iris (*Iris germanica*)
 lupine (*Lupinus polyphyllus*)
 margriet (*Leucanthemum maximum*)
 zonnehoed (*Rudbeckia*)
 fijnstraal (*Erigeron*)
 pijpenstrootje (*Molinia*)

Bijlage C

Kenmerken boerderij tuin (boomgaard en moestuin)

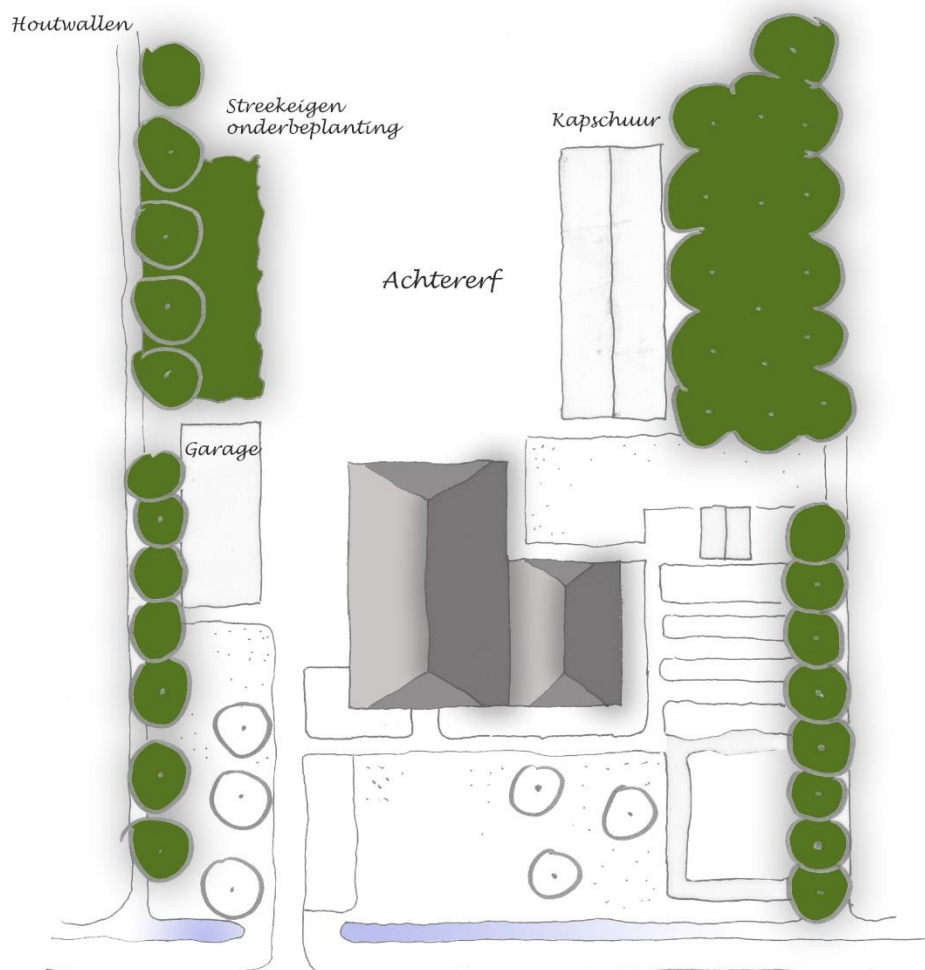

Oude fruitrassen, verschillende bessenstruiken in combinatie met snijbloemen

Bijlage C

Kenmerken boerderij tuin (achtererf)

Eik, elzen, wilgen, meidoorn, hondsroos en wintergroene hult

Bijlage D: Duurzame energie toepassingen

Duurzame energie-installaties komen steeds meer voor op het platteland. In dit onderzoek zijn vooral de toepassingen die vanaf de openbare ruimte zichtbaar kunnen zijn en daarmee dus ook bepalend zijn voor het aanzicht, van belang. De belangrijkste toepassingen die beeldbepalend zijn, zijn zonne-energie en windenergie. In dit hoofdstuk staat centraal hoe in het cultuurhistorisch waardevolle dubbellint van Ruinerwold om kan worden gegaan met duurzaamheid, waarbij de beeldkwaliteit van het dubbellint centraal als uitgangspunt wordt genomen. Veel informatie m.b.t. duurzaamheid is verkregen middels gesprekken met Pieter Brink (B&O architecten) en Annemarie De Groot, specialist op het gebied van duurzaamheid bij bureau Libau.

Landschap vs. Duurzaamheid

Het nadeel van zonnepanelen is dat er vaak in eerste instantie voor wordt gekozen deze op het dak te plaatsen. Vaak worden deze bovenop bestaand dak gebouwd, wat een verstorend effect kan hebben m.b.t. het aanzicht van het pand. Soms hebben deze panelen aluminium randen die erg afzetten tegen de kleur van het materiaal dat eronder zit. In het dubbellint is er veel sprake van rieten daken, waarop zonnepanelen ook erg verstorend kunnen zijn. Soms worden de panelen om schoorstenen en dakkapellen heen geplaatst waardoor de zonnepanelen 'kriskras' op het dak liggen.

Afb. Zonnepanelen met respect voor ruimtelijke kwaliteit

Afb. Windmolens op stal

Ook voor (kleine) windmolens geldt dat er een bepaalde mate van verstoring plaatsvindt bij het plaatsen ervan. Ze steken vaak boven de bebouwing van het erf uit en passen qua kleur en vormgeving vaak niet in het landschap en de bebouwing. Tegenwoordig zijn er ook agrariërs die ervoor kiezen windmolens boven op agrarische bedrijfsgebouwen te plaatsen, waardoor de gebouwen worden verhoogd met ongeveer 5 meter. Hierdoor zijn deze molens al van een aanzienlijke afstand waar te nemen.

Hoe om te gaan met duurzaamheid in het dubbellint?

Het is niet meteen nodig om te kiezen voor duurzame installaties als men duurzamer om wil gaan met energie. Belangrijk is om eerst te kijken naar hoe er in huis wordt omgegaan met energie. Kleine dingetjes waar je op moet letten kunnen al heel veel helpen, zoals 's nachts de verwarming uitdoen, de lampen uitdoen bij het verlaten van je huis en geen apparaten doelloos aan laten staan. Simpelweg het gedrag veranderen m.b.t. energiegebruik kan in sommige gevallen voor een verschil zorgen van 30% in het energieverbruik!

Vervolgens kan worden gekeken naar het pand zelf voordat wordt overgegaan op duurzame energie-installaties. Is het pand bijvoorbeeld goed geïsoleerd? Zijn er bepaalde tochtstromen of lekplekken? Een installateur kan met simpele warmtemeters onderzoeken of er zich lekplekken in het pand bevinden waardoor de verwarming dus een standje hoger moet. Aanpassingen in het gebouw kunnen er vervolgens voor zorgen dat het pand van zichzelf energiezuinig is. Ook dit kan grote verschillen maken op de energierekening waardoor duurzame energieopwekking misschien minder nodig wordt gevonden.

Als er aan bovenstaande aspecten (gedrag m.b.t. energie en de staat van het pand) wordt voldaan, kan er alsnog voor duurzame installaties worden gekozen. Als er wordt gekozen voor duurzame installaties is het van belang om goed na te denken over de impact op de directe omgeving en het dubbellint als geheel. Een aantal uitgangspunten die van belang zijn bij een zorgvuldige omgang duurzame energie-installaties, wordt hieronder weergegeven.

Buiten het zicht van de openbare ruimte

Om de beeldkwaliteit van het dubbellint te waarborgen, is het belangrijk om, indien mogelijk, duurzame energietoepassingen zoveel mogelijk buiten het zicht van de openbare ruimte in te passen. Zonnepanelen hoeven bijvoorbeeld niet per definitie op daken worden geïnstalleerd. Een rijtje met zonnepanelen achter het hoofdgebouw, buiten de zichtlijnen is ook een mogelijkheid. Hierdoor blijft het aanzicht naar een rieten dak vrij van verstoring.

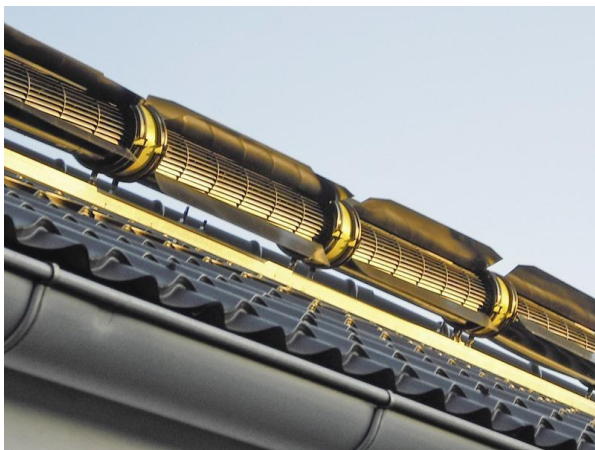
Afb. Zonnepanelen achter het hoofdgebouw

Een andere manier om zonnepanelen zo onopvallend mogelijk in het landschap te plaatsen, is ervoor zorgen dat de zonnepanelen zo laag mogelijk worden geplaatst. Dit kan bijvoorbeeld door deze een klein beetje in te graven. Een unieke manier om dit voor elkaar te krijgen, is om deze te plaatsen boven de sloot. Een leuke bijkomstigheid is dat hierdoor ook nog eens ruimte wordt bespaard!

Afb. Zonnepanelen op hoogte van het maaiveld

Om windenergietoepassingen zoveel mogelijk uit het zicht houden kan er voor gekozen worden deze zo laag mogelijk te houden. Er zijn een bepaald type windenergiesystemen die niet ver hoeven uit te steken boven de daken van gebouwen. Voorbeelden hiervan zijn de 'Low wind speed systems' en de '2Dutch Windmill', waarvan de eerst genoemde erg geschikt is voor staldaken. De 2Dutch Windmill is weer geschikt om bijvoorbeeld op bijgebouwen te plaatsen die minder cultuurhistorisch waardevol zijn dan het hoofdgebouw.

Afb. Low wind speed systems

Afb. Dutch Windmill

Integreren van duurzame energie-installaties

Indien het, door bijvoorbeeld ruimtegebrek, niet lukt om duurzame installaties uit het zicht te plaatsen, kan ervoor gekozen worden deze zoveel mogelijk te integreren in het erf of het gebouw. Op deze manier zal de energieopwekker meer 'één worden' met het erf of gebouw waarop het geplaatst is, wat ervoor kan zorgen dat het als minder storend wordt ervaren. Bij rieten daken kan ervoor gekozen worden om zonnepanelen niet op het dak te plaatsen, maar in het dak. De zonnepanelen steken hierdoor dus niet meer uit, maar zijn meer geïntegreerd in het dak.

Bij daken met dakpannen, is er een manier om zonne-energie-toepassingen te integreren in het dak. Dit zijn dakpanzonnepanelen, of zonnepanelen die in de zelfde lijn als dakpannen worden geplaatst. Hierdoor zijn zonnepanelen een stuk minder opvallend en daardoor minder storend. Dit kan bijvoorbeeld geschikt zijn voor kop-staart boerderijen, waarbij de 'kop' vaak met dakpannen is bedekt. In Ruinerwold wordt al gebruik gemaakt van geïntegreerde zonnepanelen, te zien is dat dit veel minder verstorend is.

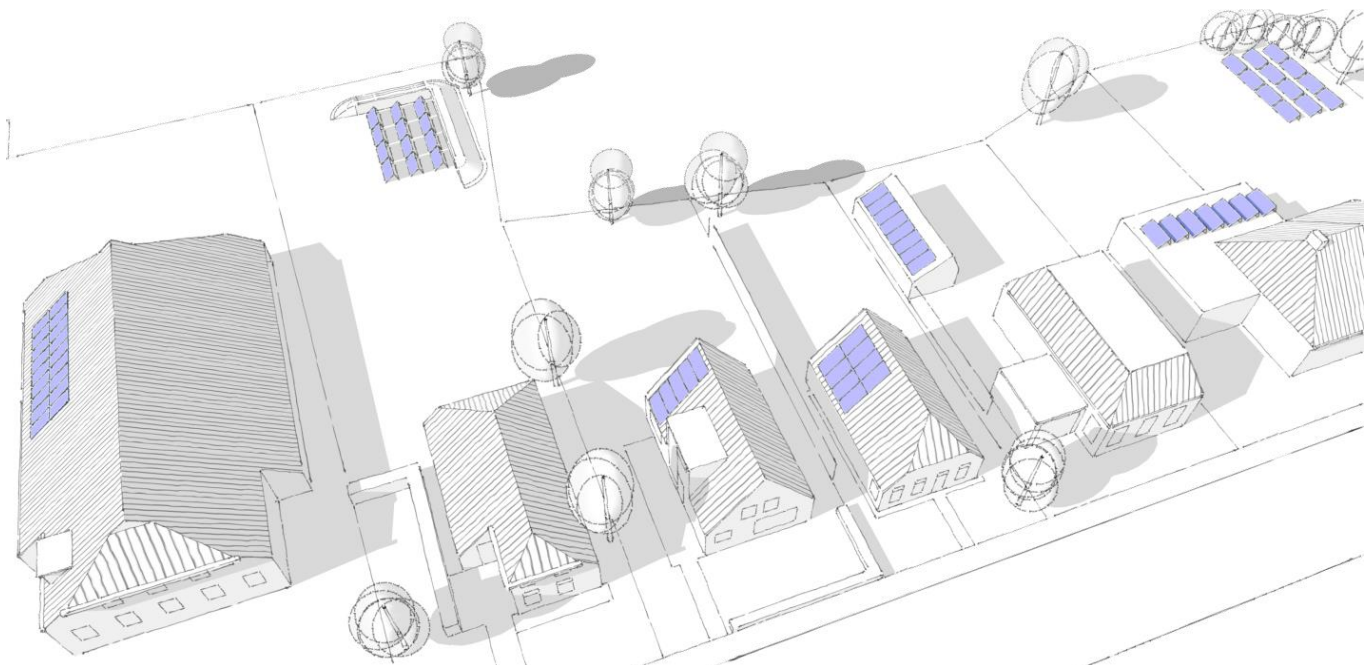

Afb. Dakpan-zonnepanelen

Afb. Dakpan-zonnepanelen

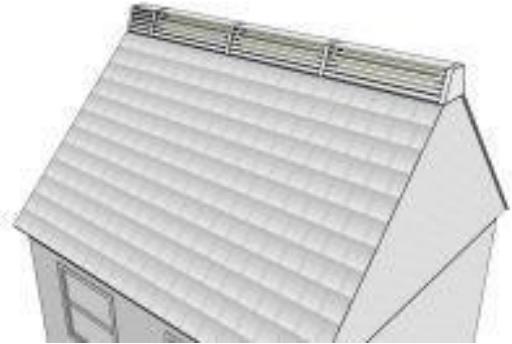
Een volledig dak (bijvoorbeeld van een bijgebouw of stal) bedekken met zonnepanelen, kan er ook voor zorgen dat de panelen minder storend zijn voor het aanzicht. Het dak bestaat dan volledig uit zonnepanelen waardoor er geen kleurverschillen te zien zijn. Verder kan bewuster nadenken over kleurgebruik ook veel verschil maken.

Afb. Voorbeelden uit de brochure 'Ruimte voor Zon!', Libau 2015

Het integreren van windenergie is mogelijk middels de RidgeBlade windturbine. Dit is een windenergiesysteem waarbij er weinig verstoring van de beeldkwaliteit is, en toch heeft dit systeem een hoog potentieel aan energieopbrengst. Het basisprincipe van deze cilindrische

turbine is dat deze in de lengte op de nok van het dak wordt geplaatst. De helling van het dak zal zorgen voor een zuigende werking richting de turbine. De wind wordt hierdoor versneld waardoor ook bij lage windsnelheden elektriciteit wordt geproduceerd.

Afb. RidgeBlade windturbine

Coöperatieve energieopwekking

Als het gaat om duurzame toepassingen in het dubbellint, is het belangrijk om eerst te kijken naar het gedrag m.b.t. het energiegebruik, vervolgens te kijken naar het pand (isolatie, lekplekken etc.) en daarna over te gaan op duurzame energie-installaties. Bij het plaatsen van duurzame energie-installaties kan gekeken worden naar de mogelijkheid om deze uit het zicht van de openbare ruimte te plaatsen. Daken kunnen in eerste instantie vrij worden gehouden. Als toch wordt gekozen om installaties op daken te plaatsen, kan gekeken worden of een minder historisch waardevol bijgebouw hier geschikt voor is. Een andere oplossing is het integreren van duurzame energie-installaties. Voorbeelden hiervan zijn dakpanzonnepanelen of de RidgeBlade windturbine. Ten slotte kan coöperatieve energieopwekking een oplossing bieden om energie op te wekken op grotere schaal, en toch de beeldkwaliteit van het dubbellint te behouden. Hier zou natuurlijk samen met SEN over nagedacht kunnen worden.

Bijlage E: Belangrijke wet- en regelgeving.

1. Rijksbeleid

Visie erfgoed en ruimte

Om ervoor te zorgen dat de cultuurhistorie goed in de Landelijke Structuurvisie Cultuurhistorie zou worden opgenomen is besloten een Koersdocument te maken. Uiteindelijk heeft dit geresulteerd in de Visie Erfgoed en Ruimte (VER), genaamd 'Kiezen voor karakter, Visie erfgoed en ruimte'. Het kabinet richt zich op een selectief aantal gebieden en ruimtelijke opgaven. Het kabinet heeft vijf prioriteiten benoemd voor het gebiedsgericht erfgoedbeleid:

Werelderfgoed: tonen van een tijdperk

Eigenheid en veiligheid: zee, kust en rivieren

Herbestemming als (stedelijke) gebiedsopgave, focus op groei en krimp

Wederopbouw: tonen van een tijdperk

Levend landschap: synergie tussen erfgoed, economie, ecologie

Het speerpunt 'levend landschap' richt zich met name op de economische topregio's, het natuurnetwerk en de energieopgave (windenergie). Het rijk gaat op Europees niveau de geldstromen voor landbouw aanwenden voor het behoud van cultuurhistorie. Daarnaast gaat het zich inzetten voor cultuurhistorie in regio's met een biodiversiteit- of energieopgave. Hoewel het dubbellint van Ruinerwold niet direct in het aandachtsveld ligt, valt wel te lezen dat voor het rijk het gebouwd erfgoed en het landschap van belang is.

2. Provinciaal beleid

Cultuurnota Oude Wereld, Nieuwe Mindset

Drenthe heeft een grote schat, een cultuurhistorische rijkdom, en de provincie heeft tot taak deze schat te bewaren. Maar bewaren betekent niet stilstand. Integendeel er ligt een boeiende opgave om erfgoed verder te ontwikkelen, te etaleren en te benutten. In deze cultuurnota geeft de provincie aan hoe het cultuurbeleid in de jaren 2013-2016 verder ontwikkeld wordt.

De provincie wil dat cultuurhistorische, archeologische en landschappelijke kwaliteiten worden meegewogen bij veranderingen in landschap en gebouwde omgeving.

De provincie wil het draagvlak voor cultuurhistorie en archeologie vergroten en de betrokkenheid van burgers bij de ruimtelijke kwaliteit van hun leefomgeving vergroten. Daarmee wil de provincie verrommeling en verloedering tegengaan en burgers, ondernemers en lokale overheden stimuleren om te investeren in archeologische en cultuurhistorische waarden. In dit kader kan de provincie ook financiële middelen beschikbaar stellen voor burgerinitiatieven. De ontwikkeling van het inspiratiedocument voor het dubbellint Ruinerwold heeft de provincie dan ook financieel ondersteund.

Het Cultuurhistorisch Kompas is het beleidsdocument dat aangeeft welke ontwikkelingen de provincie wil stimuleren.

Cultuurnota 2017-2020: De verbeelding van Drenthe

Het college van gedeputeerde staten heeft onlangs de Cultuurnota 'De verbeelding van Drenthe' vastgesteld. Binnenkort wordt de cultuurnota aan provinciale staten voorgelegd ter besluitvorming. De inwerkingtreding kan dan op 1 januari 2017 plaatsvinden.

Samen met gemeenten investeert de Provincie in de ontwikkeling van mensen door te werken aan de bibliotheek van de toekomst. Provincie en gemeenten trekken ook samen op in het vermarkten van het Drentse Erfgoed en het verwerven van een betere positie van erfgoed en cultuur in de vrijetijdseconomie. Ook wordt er extra ingezet op leefbaarheid door meer culturele participatie en bijzondere kunst en cultuur op het Drentse platteland te stimuleren. Tot slot wordt extra aandacht gegeven aan onder andere het thema groen erfgoed, verbeelding van archeologie en ondersteuning van burgerinitiatieven die zich inzetten voor het behoud van gebouwd erfgoed.

Cultuurhistorisch Kompas

De historische waarden van Drenthe zijn in belangrijke mate bepalend voor de identiteit en de ruimtelijke kwaliteit van Drenthe. Met deze nota wil de provincie duidelijk maken wat ze vooraf op het gebied van cultuurhistorie in Drenthe wil bereiken. Deze nota is een handreiking aan gemeenten, adviesbureaus en andere partijen om cultuurhistorische waarden mee te nemen in het ontwerpproces en nieuwe ontwikkelingen te plaatsen in het historisch perspectief van Drenthe. De provincie wil alle betrokken partijen in de ruimtelijke ordening uitdagen om samen invulling te geven aan het dilemma waar we voor staan:

- Het bieden van ruimte voor ontwikkelingen bij het veiligstellen van de cultuurhistorische waarden.
- Het veiligstellen van de cultuurhistorische waarden bij het bieden van ruimte voor ontwikkelingen.

De ambitie voor het dubbellint Ruinerwold is dat de provincie wil sturen op:

- Het in stand houden van het oude en het nieuwere lint van Ruinerwold en de ligging ervan in de omgeving. Dit doet de provincie door het herkenbaar houden van de verschillen in positionering, weginrichting en architectuur, door het vasthouden aan de verkavelingstructuren en door het open houden van de ruimte tussen de twee bebouwingslinten.

3. Gemeentelijk beleid

Het huidige gemeentelijk beleid voor het dubbellint Ruinerwold is vastgelegd in:

1. Structuurvisie 2010-2030
2. Beheersverordening buitengebied
3. Beheersverordening Ruinerwold
4. Bestemmingsplan Kleine Kernen Noord (Oosteinde)
5. Bestemmingsplan Drentse Koe
6. LOK
7. VAB beleid
8. Ruimte voor ruimte regeling
9. Welstandsnota
10. Archeologische beleidskaart
11. Cultuurhistorische Waardenkaart
12. Handhavingsbeleid
13. Waardevolle bomen
14. Subsidieregelingen
15. Stimuleringsregelingen

Structuurvisie 2010-2030

De gemeenteraad van De Wolden legt het ruimtelijk beleid tot 2030 vast in een structuurvisie. De gemeente De Wolden kiest ervoor om een plattelandsgemeente te blijven, met het aanwezige landschap als drager voor nieuwe ontwikkelingen waar incidenteel mogelijkheden zijn voor woningbouw volgens het concept van 'landschappelijk bouwen'. Het landschappelijk bouwen wordt verder uitgewerkt in het LOK (Landschaps Ontwikkelings Kader).

De structuurvisie erkent de waarde van het slagenlandschap maar biedt de ruimte aan Ruinerwold om tussen de linten uit te breiden en geeft mogelijkheden om het lint langs de Wolddijk te verdichten in de vorm van landschappelijk bouwen. Het landschappelijk bouwen zal in het LOK (landschappelijk ontwikkelingskader) worden geconcretiseerd. In de structuurvisie zit een tegenstrijdigheid. Enerzijds wordt de waarde van het dubbellint erkend, anderzijds wordt de mogelijkheid geboden om ter wille van een dorpsuitbreiding de kenmerkende open ruimte in het lint te bebouwen.

Beheersverordening Buitengebied

Nagenoeg het gehele dubbellint ligt in de bestemming "agrarisch gebied". Binnen deze gebiedsbestemming is de hoofdfunctie agrarisch gebruik. Ondergeschikt aan de agrarische functie zijn behoud, herstel en ontwikkeling van landschappelijke, cultuurhistorische en natuurlijke waarden van de gronden. Vergunningen voor het uitvoeren van werken, geen bouwwerken zijnde of van werkzaamheden zijn slechts toegestaan indien geen onevenredige afbreuk wordt gedaan aan de landschappelijke, de natuurlijke, de geomorfologische, cultuurhistorische en de archeologische waarden. In dit gebied zijn ook andere functies, zoals wonen en bedrijfsmatige activiteiten toegestaan in daarvoor op de plankaart aangegeven bestemmingsvlakken. Een groot aantal panden heeft de aanduiding karakteristiek. Het is verboden zonder of in afwijking van een vergunning een dergelijk bouwwerk geheel of gedeeltelijk te slopen.

Beheersverordening Ruinerwold

De beheersverordening heeft betrekking op de bebouwde kom van Ruinerwold. De woonfunctie is voor het grootste deel van de bebouwing in Ruinerwold bepalend. Voor dit gebied geldt de bestemming 'woongebied'. Binnen deze bestemming zijn zowel het wonen, het verkeer als het merendeel van de groenvoorzieningen begrepen. In de oudere bebouwing, onder andere de bebouwing die deel uitmaakt van het oorspronkelijke dubbellint, is de woonfunctie minder aanwezig en incidenteel gecombineerd met een bedrijfsfunctie. In deze gebieden zijn de bestemmingen specifiek. We treffen in deze gebieden o.a. de bestemmingen verkeer, agrarisch, wonen, maatschappelijk, centrum, sport en bedrijf aan. Ook zijn een aantal panden voorzien van de aanduiding karakteristiek. Voor deze panden geldt dat de karakteristieke hoofdvorm behouden moet blijven. Ook mag er niet zomaar worden gesloopt.

Bestemmingsplan Kleine Kernen Noord

In dit bestemmingsplan zijn de juridisch-planologische regelingen opgenomen van de kernen Ansen, Echten, Oosteinde, Berghuizen en Koekangerveld. Het bestemmingsplan is in hoofdlijnen consoliderend van aard. Dat wil zeggen dat het in beginsel is gericht op het regelen van de bestaande functies in het plangebied. De woonfunctie is bepalend voor het grootste deel van de bebouwing in Oosteinde. Hier en daar is de woonfunctie wat minder aanwezig en incidenteel gecombineerd met een bedrijfsfunctie. De percelen aan het dubbellint hebben voornamelijk de bestemming woonhuizen. Een enkel perceel heeft een horeca-, sociaal-medische- of bedrijvenbestemming. Het geheel of gedeeltelijk slopen van een pand met de aanduiding karakteristiek is verboden zonder een vergunning van burgemeester en wethouders. Aan de

vergunning is de voorwaarde verbonden dat de cultuurhistorische waarden niet onevenredig mogen worden geschaad.

Bestemmingsplan Speel- en Ijsboerderij De Drentse Koe

Ten behoeve van het uitbreiden van het recreatiebedrijf aan de Wolddijk 23 in Ruinerwold is een nieuw bestemmingsplan ontwikkeld. Het plan gebied geeft ruimte aan agrarisch en dagrecreatief gebruik. In het plan is rekening gehouden met de cultuurhistorische waarden. De van oudsher in de landschapsrichting aanwezige elzensingels zullen op de oostelijke en westelijke perceelsgrenzen worden teruggebracht. In het open gebied tussen Wolddijk en Dokter Larijweg is amper sprake van 'rode' verdichting.

LOK (landschappelijk ontwikkelingskader)

Uit de gemeentelijke structuurvisie blijkt dat het landschap één van de belangrijkste kwaliteiten is van de gemeente De Wolden. In de structuurvisie is eveneens aangegeven dat de gemeente graag over een landschappelijk ontwikkelingskader wil beschikken. Met dit ontwikkelingskader wil de gemeente ontwikkelingen in het buitengebied begeleiden. Het LOK biedt vanuit het landschap richtlijnen voor nieuwe ontwikkelingen. Daarmee kan het LOK de gemeente houvast bieden bij het beoordelen van de verschillende plannen in het buitengebied en kan het de initiatiefnemer handreikingen geven en enthousiasmeren om met zijn plannen ook een bijdrage aan de landschappelijke karakteristiek te leveren.

In het LOK worden o.a. de landschappelijke opbouw en de erven van het ontginningslandschap genoemd en de Wolddijk.

Facetbestemmingsplan Bedrijvigheid Buitengebied

In 2007 is er onderzoek uitgevoerd (rapport Van Werven) naar de ruimtebehoefte van lokale ondernemers in De Wolden. Uit dit onderzoek blijkt dat er een aanzienlijke vraag naar bedrijfslocaties bestaat. Tevens komt uit het onderzoek naar voren dat de ondernemers in de wolden zich sterk verbonden voelen met hun eigen dorp en dorpsgemeenschap. Zij zoeken daarom in de eerste plaats naar vestigingsmogelijkheden in hun eigen dorp. Op de huidige bedrijventerreinen is de ruimte beperkt. De voornaamste aanbeveling uit het onderzoek is om die reden om bedrijfshuisvesting in voormalige boerderijen te bevorderen. Uiteraard moet de ruimtelijke kwaliteit van het buitengebied behouden worden (en waar mogelijk versterkt). Om te komen tot een uniformafwegingskader is er beleid voor Vrijkomende Agrarische Bebouwing (VAB) opgesteld. Dit beleid is vertaald in een facetbestemmingsplan.

Het VAB beleid geeft invulling aan de Toekomstvisie 2005-2020 van de gemeente De Wolden. De intentie van het beleid is om kansen en mogelijkheden te bieden om vrijkomende en vrijgekomen agrarische bebouwing op een passende, andere manier te gaan gebruiken.

Ruimte voor Ruimte Regeling

De ruimte-voor-ruimte regeling heeft als doel de ruimtelijke kwaliteit in het buitengebied te verbeteren. De afbraak van landschapsontsierende agrarische bedrijfsgebouwen wordt doormiddel van deze regeling gecompenseerd met een woning. Op deze manier wordt de kwaliteit van het landschap verbeterd. De regeling is bedoeld voor eigenaren van (voormalige) boerderijen met landschapsontsierende bedrijfsgebouwen die niet meer worden gebruikt.

Om in aanmerking te komen voor de ruimte-voor-ruimte regeling zijn voorwaarden opgesteld. Zo moet er minimaal 750 m² aan voormalige agrarische bedrijfsgebouwen worden gesloopt. Samenwerking tussen percelen is mogelijk als op één perceel onvoldoende m² aanwezig is.

Welstandsnota

De welstandsnota is op 27 november 2003 vastgesteld door de gemeenteraad en is naderhand in 2006, 2008 en 2010 en 2012 gewijzigd. Bij de laatste wijziging van de nota in december 2012 is een zeer groot deel van de gemeente welstandsvrij verklaard. Voor het gebied dat het dubbellint van Ruinerwold omvat geldt nog wel welstand.

Welstandsbeoordeling vindt plaats op basis van criteria die in de welstandsnota omschreven zijn. We onderscheiden daarbij drie hoofdgroepen :

- Algemene criteria voor toetsing aan redelijke eisen van welstand;
- Gebiedsgerichte criteria. Het dubbellint is samengesteld uit drie gebieden, Dr.Larijweg en Boerpad, Haakswold, Wolddijk;
- Objectcriteria voor boerderijen.

Archeologische beleidskaart

Op 26 januari 2012 is door de gemeenteraad de archeologische beleidskaart voor de gemeente De Wolden vastgesteld. Bij de totstandkoming van de beleidskaart waren twee doelstellingen geformuleerd. Het eerste en belangrijkste doel was om ten behoeve van toekomstige planvorming en planuitvoering inzicht te verschaffen in de aanwezigheid en het karakter van de archeologische resten binnen het grondgebied van de gemeente. Gekozen is voor een gebiedsgerichte benadering. De tweede doelstelling was het formuleren van archeologisch beleid. Dat beleid zal worden geconcretiseerd in de bestemmingsplannen. Indien archeologie nog niet is opgenomen in een bestemmingsplan dan zal bij het vaststellen van een nieuw bestemmingsplan of bij herzieningen van een bestaand bestemmingsplan rekening worden gehouden met de archeologische beleidskaart. Aangezien langs het oude lint, Boerpad- Dr. Larijweg, voor 1832 al veel boerderijen aanwezig waren, geeft de archeologische beleidskaart voor dit gebied een hoge archeologische verwachting aan. Op een enkele uitzondering na geldt voor de overige gebieden een lage verwachting.

Cultuurhistorische waardenkaart

De cultuurhistorische beleidskaart is op 13 maart 2014 door de gemeenteraad vastgesteld. Het gebied dat gerekend wordt tot het dubbellint van Ruinerwold heeft op de beleidskaart de hoogste waardering gekregen, namelijk beleidszone 1. In dit gebied is de cultuurhistorische waarde zeer hoog. Bij nieuwe ontwikkelingen spelen cultuurhistorische waarden dan ook een essentiële rol. Het zorgvuldig inpassen van nieuwe ontwikkelingen in de bestaande situatie wordt daarom aanbevolen. Iedere verandering zou moeten bijdragen aan het versterken van de bestaande cultuurhistorische waarden of deze tenminste niet aantasten.

Op de inventarisatiekaart heeft het gebied waar het dubbellint in ligt, de benaming hollandveenontginning met heterogene structuur gekregen. Die heterogene structuur bestaat daaruit, dat er verspreid bosjes voorkwamen, en ook het grondgebruik afwisselend was (akkerbouw en veeteelt).

Het gebied van het dubbellint is ook als waardevol gebied aangeduid omdat er sprake is van een bijzondere combinatie van historische (steden)bouwkunst en historisch cultuurlandschap. De motieven die aan de waardering ten grondslag liggen, komen overeen met de toelichting bij de aanwijzingsvoordracht van het Rijk.

In de cultuurhistorische waardenkaart worden ook aanbevelingen gedaan. Cultuurhistorie moeten we als een ontwikkelingskans zien. Belangrijk zijn daarbij de lokale thema's: wat wordt lokaal als

identiteitsbepalend vanuit de geschiedenis beschouwd? Die identiteiten kunnen als thema bij de inrichting van de ruimte worden beschouwd. Enkele aanbevelingen noemen we:

- Behoud of versterk contrasten in het landschap;
- Vervolgonderzoek naar waardevolle landschappelijke elementen (bijvoorbeeld elzensingels);
- Landschappelijke structuurlijnen gebruiken bij inrichtingsmaatregelen;
- Cultuurhistorie is een discipline om de kwaliteit en de identiteit van een gebied bij gebiedsontwikkeling te versterken. Voorafgaand aan een ruimtelijk voornemen kan een document worden opgesteld met een verdieping van de inventarisatie van de cultuurhistorische waardenkaart, met daarbij handreikingen voor ontwerp en inrichting.

Handhavingsbeleid

Het handhavingsprogramma waar we in dit verband over spreken heeft betrekking op de fysieke leefomgeving. Handhaving is keuzes maken. De gemeente kan en wil niet overal op de naleving van alle regels toezien. De handhavingsinspanning concentreert zich daarom op een aantal prioriteiten. Op basis van een risico-analyse worden de prioriteiten vastgesteld. Veiligheids- en gezondheidsrisico's wegen daarbij zwaar. In het jaarlijks op te stellen HUP (handhavingsuitvoeringsprogramma) worden de uitgangspunten uit het handhavingsbeleid vertaald naar concrete acties.

De erfgoedwet, die op 1 juli 2017 in werking treedt, introduceert een expliciete instandhoudingsplicht voor monumenten. De wet biedt gemeenten een helder kader en een duidelijke basis om met eigenaren die hun rijksmonument niet onderhouden in gesprek te gaan over hun verantwoordelijkheden.

Waardevolle bomen

De gemeente De Wolden heeft een lijst met ongeveer 3700 waardevolle bomen op particuliere grond opgesteld. Voor de kap van bomen van deze lijst is een vergunning nodig. Daarnaast geldt ook dat een vergunning nodig is voor bomen met een doorsnede van 40 centimeter, gelegen in een strook binnen 10 meter vanuit het midden van de weg. Voor de ongeveer 52.000 gemeentelijke bomen geldt dat de gemeente altijd een zogeheten omgevingsvergunning moet aanvragen. De bomen op de lijst voldoen aan een aantal voorwaarden:

- Minimale leeftijd 50 jaar;
- Levensverwachting minimaal 20 jaar;
- Zichtbaar vanaf de openbare weg;
- Natuurlijke vorm en bijbehorende kroonomvang van de boom geven een goed beeld van de soorteigen vormgeving.

Daarnaast moeten de bomen tenminste één van de volgende specifieke kenmerken hebben:

- Beeldbepalend;
- Cultuurhistorische waarde;
- Dendrologische waarde.

Bijlage F: Middelen

Subsidieregelingen

We onderscheiden een drietal categorieën monumenten in de gemeente De Wolden
Rijksmonumenten (door het Rijk aangewezen)
Provinciale monumenten (door de Provincie aangewezen)
Karakteristieke panden (in gemeentelijk bestemmingsplan en/of cultuurhistorische waardenkaart als karakteristiek aangeduid)
Voor genoemde categorieën kunnen, onder voorwaarden, subsidies worden verstrekt of zijn laagrentende leningen mogelijk.

Stichting Nationaal Restauratiefonds

In 1985 werden subsidies voor monumenten voor een deel vervangen voor laagrentende leningen. Voor het verstrekken van deze leningen richt de rijksoverheid in juni 1985 Stichting Nationaal Restauratiefonds op. Het Restauratiefonds kreeg op dat moment een startkapitaal en de taak mee om dit geld zo effectief en efficiënt mogelijk in te zetten voor monumenten. Hiervoor wordt een revolverend fonds ingezet. Dat blijkt een relatief eenvoudig, maar zeer doeltreffend instrument om dezelfde subsidiegulden keer op keer te kunnen gebruiken. Het NRF ondersteunt eigenaren die een monument willen onderhouden, restaureren, herbestemmen, verduurzamen of aankopen. Het NRF doet dat onafhankelijk en zonder winstoogmerk. Door samenwerking met overheden én erfgoedorganisaties zorgen zij voor optimale ondersteuning van iedere monumenteigenaar. Bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed kunnen eigenaren van bijvoorbeeld religieus en agrarisch erfgoed subsidie aanvragen voor de instandhouding van het pand. Voor eigenaren van rijksmonumenten is het eveneens mogelijk de onderhoudskosten als aftrekpost op te voeren bij de belastingaangifte.

Steunpunt Erfgoed Drenthe (SED).

Speciaal voor eigenaren van provinciale monumenten bestaat de mogelijkheid om voor instandhoudingswerkzaamheden een laagrentende lening af te sluiten bij het Drents Monumentenfonds. Het rentepercentage van deze annuïteitenlening van het Nationaal Restauratiefonds ligt 5% onder de marktrente (met een minimum van 1,5%). Het Steunpunt kan u hierin adviseren en begeleiden. Uitgebreide informatie over de provinciale monumenten vindt u op www.provinciaalmonumentendrenthe.nl. Daarnaast voert het SED de financieringsregeling herbestemming karakteristiek bezit Drenthe uit voor de provincie Drenthe. Eigenaren van monumenten en karakteristieke gebouwen kunnen, indien er sprake is van herbestemming, in aanmerking komen voor een subsidie en/of een lening in de onrendabele top. Informatie hierover kunt u vinden op www.erfgoeddrenthe.nl. Het Steunpunt verleent ook onbetaalde service in de vrij complexe wereld van monumentenzorg, herbestemming en duurzaamheid. Deze dienstverlening wordt mogelijk gemaakt door financiële ondersteuning van het rijk en de provincie Drenthe. Het adviseren van monumenteneigenaren over energie in relatie tot cultuurhistorie is hiervan een goed voorbeeld.

Stimuleringsregelingen

Informatieavond voor eigenaren van rijks- en provinciale monumenten:
De gemeente De Wolden organiseert jaarlijks een informatieavond voor eigenaren van monumenten. Tijdens deze avond staat het contact met eigenaren centraal. Eigenaren worden geïnformeerd over nieuwe ontwikkelingen, financieringsmogelijkheden, duurzaamheid, onderhoud aan monumenten etc.

Spreekuur cultureel erfgoed

Het Spreekuur Cultureel Erfgoed is bedoeld om monumenteneigenaren te ondersteunen. Wanneer u bijvoorbeeld binnenkort een bouwplan wil indienen waarvoor een omgevingsvergunning nodig is, of u heeft vragen over financieringsmogelijkheden of u wil meer weten over de inrichting van uw erf, kunt u gebruik maken van het spreekuur. Dit vooroverleg is een initiatief van het Steunpunt Erfgoed Drenthe, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) en de Drentse gemeenten. Wanneer u naar het Spreekuur komt, wordt er voor gezorgd dat die disciplines aan tafel zitten, die van belang zijn voor uw specifieke plan. De status van het Spreekuur is adviserend en richtinggevend. Met een bezoek aan het Spreekuur voorkomt u vaak onnodig oponthoud tijdens het vergunning traject. Om de effectiviteit van het overleg te vergroten is het van belang dat u in een zo vroeg mogelijk stadium een afspraak maakt en dat uw plan zo concreet mogelijk is. Een afspraak maakt u via de afdeling Erfgoed/Monumentenzorg van uw gemeente.

Sinds 2013 vormen de drie noordelijke steunpunten het Kenniscentrum Herbestemming Noord. Doel van het Kenniscentrum is het versterken van de ruimtelijke kwaliteit, leefbaarheid en behoud van vastgoedwaarde in het Noorden. Het resultaat moet zijn: voorkomen van leegstand en herbestemmen van monumentale en karakteristieke panden met een focus op de krimpgebieden. Meer informatie vindt u op de website van het Kenniscentrum Herbestemmen Noord: www.herbestemmingnoord.nl.

Bijlage G: Rijks- en provinciale monumenten

Alle provinciale monumenten in Ruinerwold

Dokter Larijweg 86, 134
Dijkhuizen 8-8a, 74, 110, 111
Haakswold 6, 12-14, 15, 23, 25
Oosteinde 6

Alle rijksmonumenten in Ruinerwold

Villa Gomarus in Ruinerwold, Boerderij
Haakswold 17
7961LC Ruinerwold (gemeente De Wolden)
Drenthe
Bouwjaar: 1899 ca. 1920 (uitbr.)
Architect: H. Witzand Witzand 1899 H. Witzand

Villa in de stijl van de Art Nouveau (1923-1972: boerderij) in Ruinerwold, Woonhuis
Haakswold 7
7961LC Ruinerwold (gemeente De Wolden)
Drenthe
Bouwjaar: ca. 1910 1910 ca. 1910

Voorhuis in eclectische stijl van voorm. herenboerderij in Ruinerwold, Boerderij
Dijkhuizen 13

7961AE Ruinerwold (gemeente De Wolden)

Drenthe

Bouwjaar: 1892-'93 1938 (sloop bedrijfsdeel) 1893 1892-'93 1938 (sloop bedrijfsdeel)

Architect: P. Janzen Janzen 1893 P. Janzen

Herenboerderij 4 1 Herenboerderij met Overgangsstijl-kenmerken in Ruinerwold, Boerderij
Dijkhuizen 17

7961AE Ruinerwold (gemeente De Wolden)

Drenthe

Bouwjaar: 1909

Architect: G. Otten Jzn. Otten G 1909 G. Otten Jzn.

Haakswold in Ruinerwold, Boerderij

Boerpad 12

7961LB Ruinerwold (gemeente De Wolden)

Drenthe

Bouwjaar: midden 18e eeuw 1786 (woondeel) 1750 midden 18e eeuw 1786 (woondeel)

Karstenhoeve De Karstenhoeve in Ruinerwold, Boerderij

Dokter Larijweg 21

7961NL Ruinerwold (gemeente De Wolden)

Drenthe

Bouwjaar: 1614 18e eeuw en later (verb.)

Boerderij met eenvoudig huis in Ruinerwold, Boerderij

Dokter Larijweg 22

7961NL Ruinerwold (gemeente De Wolden)

Drenthe

Bouwjaar: ca. 1800 1800 ca. 1800

Hallenhuisboerderij 1 Hallenhuisboerderij, hoofdgebouw in Ruinerwold, Boerderij
Dokter Larijweg 60
7961NM Ruinerwold (gemeente De Wolden)
Drenthe
Bouwjaar: 1735 1790 (verb.) 18e eeuw (verb.) 1845 (verb.) 1938 (verb. bedrijfsdeel)

Boerderij met achterbaander in Ruinerwold, Boerderij
Dokter Larijweg 72
7961NN Ruinerwold (gemeente De Wolden)
Drenthe
Bouwjaar: 17e eeuw (kern) 1756 (ouderwoning) 1700 17e eeuw (kern) 1756 (ouderwoning)

Boerderij met achterbaander, aangebouwd stookhok, potstal en hooischuur in Ruinerwold, Boerderij
Dokter Larijweg 124
7961NS Ruinerwold (gemeente De Wolden)
Drenthe
Bouwjaar: 18e eeuw (kern)

Dubbele woning onder pannengedekt wolfsdak (hoort bij Dijkhuizen 6) in Ruinerwold, Woonhuis
Dijkhuizen 2
7961AK Ruinerwold (gemeente De Wolden)
Drenthe
Bouwjaar: 19e eeuw 1900 19e eeuw

Boerderij met zijbaander en voorhuis onder schilddakin Ruinerwold, Boerderij
Dijkhuizen 6
7961AK Ruinerwold (gemeente De Wolden)
Drenthe
Bouwjaar: 1860

Boerderij met aangebouwde bijshuur, losse schuur en bakhuis in Ruinerwold, Boerderij
Dokter Larijweg 41
7961NM Ruinerwold (gemeente De Wolden)
Drenthe
Bouwjaar: ca. 1870 1870 ca. 1870

Herenboerderij 2 1 Herenboerderij in eclectische stijl in Ruinerwold, Boerderij
Haakswold 8
7961LE Ruinerwold (gemeente De Wolden)
Drenthe
Bouwjaar: 1894

Boerderij met zijbaander onder afgewolfd rieten schilddak met licht overstek in Ruinerwold, Boerderij
 Dokter Larijweg 121
 7961NR Ruinerwold (gemeente De Wolden)
 Drenthe
 Bouwjaar: 18e-eeuw 1800 18e-eeuw

Hallenhuisboerderij 2 Hallenhuisboerderij, bakhuis in Ruinerwold, Boerderij
 Dokter Larijweg 60
 7961NM Ruinerwold (gemeente De Wolden)
 Drenthe
 Bouwjaar: late 18e eeuw 1800 late 18e eeuw

Herenboerderij 1 1 Herenboerderij met woonhuis in eclectische stijl en schuur in ambachtelijk-traditionele stijl in Ruinerwold, Boerderij
 Haakswold 29
 7961LC Ruinerwold (gemeente De Wolden)
 Drenthe
 Bouwjaar: 1901
 Architect: H. Witzand Witzand 1901 H. Witzand

Herenboerderij 2 3 Herenboerderij in eclectische stijl, ouderwoning in de vorm van een Chinees paviljoen in Ruinerwold, Woonhuis
 Haakswold 10
 7961LE Ruinerwold (gemeente De Wolden)
 Drenthe
 Bouwjaar: ca. 1924 1924 ca. 1924

Dwarsdeelboerderij 1 Dwarsdeelboerderij in ambachtelijk-traditionele stijl in Ruinerwold, Boerderij
Dijkhuizen 119
7961AJ Ruinerwold (gemeente De Wolden)
Drenthe
Bouwjaar: 1867

Herenboerderij 3 1 Herenboerderij met dwarsdeel in eclectische stijl in Ruinerwold, Boerderij
Dijkhuizen 107
7961AJ Ruinerwold (gemeente De Wolden)
Drenthe
Bouwjaar: 1905